

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvræ, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Tomvs Qvartvs, Qvi Specvlvm Historiale Inscribitvr

Vinzenz <von Beauvais>

1624

Liber Decimvsnonvs

SPECVLI MAIORIS VINCENTII PRÆSVLIS BELVACENSIS, LIBER DECIMVSNONVS.

De Imperio Honorij, & Theodosij, & de sancto De-
siderio Lingonensi.

C A P. I.

Honorius &
Theodosius
Imp. an. Cl.
411. Mand.
4264.

SIGEBERTVS in chro-
nicis. Honorius post mor-
tem Arcadij cum fratre
suo Theodosio regnavit
annis 14. Cæpit autem an-
no Domini 411. mundi ve-
ro 4264.

Huius anno primo Vuā-
dali, duce Crofco, Gallias
peruagati, multas vrbes, &
ecclesias subuerterunt. Crof-
cus tandem à Mariano præfide Arelati captus, & per vi-
ctas vrbes ignominiose retractus, ad mortem tormenta-
tur. Sub hoc turbine inter multos martyrizantur Sedu-
nenses Florentinus, & Hilarius; Desiderius Lingonen-
sis, cum Vincentio Archidiacono, Antidius* Belontio-
nensis episcopus.

* Alias Ve-
santionensis.
agit de S.
Desiderio Pe-
trus in Ca-
tholico lib.
5. cap. 31.

Ex gestis sancti Desiderij. Huius Desiderij vitæ initium
fuit castitas, sobrietas, eleemosynarum largitio, miseri-
cordia in pauperibus, pietas, morum probitas, patientiæ
& equanimitas. Itaque Vuandalis urbem Lingonicam
obsidentibus, Desiderius eiusdem urbis pontifex virtu-
tibus præstantissimus, cum suis sacerdotibus, vel cæteris
ciuibus de muro clamabat, dicens: *Christi serui sumus,*
Christum Deum vivum, & verum colimus, qui vniuersum
mundum constituit. Nolite in nobis scelus crudeliter admittere,
per quod Dei potentiam contra vos in iracundiam pronocetis,
Vuandali vero præcipiti cursu irruptis portis ingredie-
bantur in mœnia. Alij scalis appositis in muros diuersa
de parte raentes, ignes de Pergamo submittebant, &
gladijs, diuersisque iaculis ciues omnes cæde impia pro-
litternebant. Antistes in Ecclesia in oratione positi in-
ueniunt, Regisque cum cæteris christicolis obtutibus
præsentatur. Ille autem de perditione ciuium pastoralis
solicitudinis dolore repletus, pro se Principem rogare
voluit, sed vt pereuntibus ciuibus subueniret, attentius
exorauit. Qui barbarus, naturali crudelitate durus, cum
elocutione barbara responderet, quod etiam vir sanctus

Mira crudeli-
tas barba-
rorum.

non intelligeret; obtulit se etiam pro suis ciuibus, cer-
uice parata, pius Pastor ad victimam, vt cessaret de ci-
uibus pereuntibus, vel aliquantulum iam ruina. Nulla
rektor impius pietate permotus, sed crudelitatis perse-
uerantia inflammatus, caput amputari præcepit sacer-
dotis, plures etiam Christianos eadem sententia si-
mul interire præcepit, & in toto Pergamo in Christi
confessione perseverantes, eadem die diuersa sunt pas-
sim cæde prostrati. Et quicumque Christum con-
fessus, se dixit in eum credere, de cultu religio-
nis interrogatus, nusquam in tota vrbe potuit eua-
dere.

De miraculis eiusdem martyris.

C A P. II.

AD confirmandum autem præclari martyris te-
stimonijs veritatem, porta, vbi percussor pro ad-
misso scelere reus, impulsionem capitis semetipsum per-
emit, nullum ab eodem tempore ingressionis officium
viantibus præbuit, nec egrediendi ab vrbe aditum po-
pulis vltius patefecit, sed saxis clausa, pro offensio-
indicijs damnata, potius perseuerat.

Denique cum ipse gladiator sacerdotis beatum cor-
pus truncaret, in librum diuinum apertum, ferientis
ictus peraccessit, & ibi quidem multa folia perforauit,
diuina tamen saluatione literarum tramitem non conti-
git.

Effusio sanguinis, & liuor, in libro certum beati mar-
tyris Passionis indicium manifestat, & in nullo scriptoræ
seriem legentibus perturbat.

Denique non post multum temporis Deus Index in-
stus sancti sui Desiderij martyris, vel cæterorum marty-
rum urbis ipsius vltione commotus, in Arelatensi vrbe
Croscum Principem suis tradidit inimicis. Qui captus,
catenatusque tamdiu est diuersis tormentis tempore
diuturno afflictus, quousque per crudelissimam affli-
ctamque cædem ad mortis interitum iuxta suum meri-
tum perueniret.

Beatus igitur Desiderius pontifex ob præcedentem
conuersationem, & boni operis studium, condignam
martyrij coronam promeruit. Nam si quis ad erus li-
mina ægrotus aduenerit, inde Deo opitulante, reuertitur
confort-

confortatus; Si mæore perterritus, sancti martyris obsecro, inde redit exultatus. Si cæcus, claudus, surdus, mutus, etiam ab aduersa parte vexatus aduenerit, suam ibi quisque medicinam, & remedia pristina sine mora percipit opportuna.

Inter cætera virtutum suarum insignia multiplicia, in suo nomine non patitur impunitam ferre perfidiam; nam si intra septa ecclesiæ ipsius inuocato nomine Christi super eius sanctum altare, sub fallitatis ingenio, mendax perpetrare tentauerit Sacramentum, ultione diuina illico in perditionis sententia condemnatur.

Huius passio celebratur. 10. Kalend. Iunij.

Passio sancti Antidij episcopi.

C A P. III.

EX gestis eius & chronicis Sigeb. Porro sanctus Antidius eadem tempestate, ut dictum est, martyrium subiit, qui aliquando in tertia feria post Palmas transiens pontem Duuij fluminis, vidit agmen dæmonum gesta sua Principi suo referentium, & inter eos Æthiopem manu sandalium præferentem ad iudicium, quod Romanum præfulem cuius hoc erat, per 7. annos impugnatum, tandem ad lapsum traxerit; qui vocans ad se Æthiopem, & in virtute Dei, ac sanctæ Crucis super eum ascendens, præcepit ut eum Romæ sub manu Domini eadem velocitate qua venerat, saluum, & incolumem perferret. Itaque dæmoni superpositus, illum sæpe versiculum iterans: *Deus in adiutorium meum intende &c.* eo vocante Romam venit, feria quinta, hora celebrandi officij: & dæmone pro foribus expectante, Papæ remtulit, negantem, per sandalium ad penitentiam mouit, & missa, vice eius, celebrata, & parte chrysmatis à se consecrati assumpta, dæmone reuectante ad ecclesiam suam redijt, Sabbato sancto hora celebrandi officij.

Denique idem venerabilis ac sanctus Archiepiscopus in persecutione Vuandalorum alapis in facie cæius est, cunctisque spoliatus vestibus, varijs ictibus cruciatus; nam cruentus carnifex, os, & oculos cæterisque corporis compagines, fustibus & flagellis tundens, omnia crudelitatis instrumenta, nisi Christum, in aris suis litans obnegaret, minabatur. Et postquam corpus intumescens vulneribus, inussos flagellorum ictus nudis vix ferre posset ossibus, constanti voce Deum orabat, & tortoris ora respiciens, dicebat: *Perage miser capta, Dominus enim mihi adiutor est &c.* Quod indigne ferens pestifer, ictu singulari caput eius gladio excussit.

Huius passio celebratur 7. Cal. Iulij.

Sigebertus in chronicis. Eo tempore Romæ femina gigantæ magnitudinis, de parentibus mediocri statu nata, multis stupore erat.

De bellis Honorij Imperatoris.

C A P. IIII.

Alarius autem Rex Vuisigothorum per Italiam debachatus, mandat honorio Imperatori, ut aut secum bello congregiatur, aut Gothi in regno suo locum ad habitandum largiatur. Honorius Gallias futurum gentium vndique expositas, eis concessit. Vuandali Gallias quas per tot annos lacerauerunt, relinquentes timore Gothorum, cum Alanis, & Sueuis Hispanias occuparunt, ibique fere 30. annis habitauerunt. Alarius facto fœdere cum Honorio, cum ad Gallias sibi daretur tenderet, Stilico ipso sancto die Paschæ ex improviso super eum irruit, & primo impetu victor, postea à Gothis turpiter vincitur. Honorius cognito Stilico nem esse tantorum malorum incentorem, & vitæ suæ insidiatorem, eam cum filio eius Eucherio occidit. Alarius rupto fœdere Italiam reperit, ipsam Romanam caput, in ea loca multa incendit, multos affligit, à sanguine tamen, & exade temperat, & ad sanctorum li-

mina confugientibus indulget; tertia die sponte Roma egreditur, ad Siciliam nauigare tendens, naufragium patitur, & non multo post apud Cosentiam vrbem subita morte defungitur. capta est autem Roma 8. Kal. Septemb. anno M. clxiiij conditionis sue.

His diebus apud Africā in Vticensi litore dēs Gigantis inuentus est, tam ingens, ut si minutatim in modulos nostrorum dentium concideretur, centum dentes inde fieri possent.

Interim Vuandali Gallias incursantibus, congressi Franci, Modigisilum Regem, cum 20. millibus Vuandalorum, extinguunt; & suprema forte internecio Vuandalorum fuisse, nisi reliquijs eorum Rex Alanorum Resplendial subsidio venisset.

Honorius porro imperator, quia in Deo sperauit, affectu optimæ religionis, liberauit eum Deus à multis in se vndique insurgentibus tyrantibus. Siquidem in Britannijs Gratianus, in Gallijs Constantius, alias Constantinus, & Constans filius eius ex monacho Cæsar factus. Item post eos in Gallijs Gerontius, & Maximus, Salustius, Iovinus, Sebastianus, in Africa Heracianus, Romæ Tertullus, & Attalus ille, quem Gothi capta Roma, Imperatorem ludicro creatum, vno die Imperiali schemate procedere, crastino autem seruili schemate cuique ministrare fecerunt. Hic inquam non iam ludicro, sed ferio imperare affectans: hi omnes, ut tyrannidem inuaserunt, diuersis locis, diuersis temporibus, à militibus Honorij, capti aut extincti, perierunt.

De sancto Maximo Taurinensi, & scriptis eius, & hæresi prædestinatorum.

C A P. V.

EO tempore Maximus Taurinensis episcopus clauit, qui in homelijs componendis, & in ecclesia declamandis, studuit eleganter.

Author. Hic legitur composuisse tractatus in laudem Apostolorum, & Ioannis Baptiste, & de sancto Eusebio Vercellensi episcopo, & de sancto Cypriano; & librum de gratia Baptismi, de avaritia, & hospitalitate, de defectu Lunæ, de eleemosynis, de ieiunio, de Passione Domini, de Iuda traditore, & multa alia.

Sigebertus in chronicis. Prædestinatorum hæresis hoc tempore cepit serpere; qui ideo prædestinati vocantur, quia de prædestinatione, & diuina gratia disputantes, asseriebant, quod nec pie viuentibus pro sit bonorum operum labor, si à Deo ad mortem prædestinati fuerint, nec impijs ob sit, quod improbe viuant, si à Deo prædestinati fuerint ad vitam. Quæ assertio, & bonos à nobis auocabat, & malos ad mala prouocabat.

Hæc hæresis ex libris Augustini male intellectis, initium sumpsisse dicitur.

De Iudeo fide Baptizato, cæterisque gestis illius temporis.

C A P. VI.

ANno Honorij vj. Iudeus quidam cum quæstus causa sæpe in multis hæreticorum ecclesijs Baptizatus fuisset, venit etiam ad ecclesiam Orthodoxorum, sub eadem intentione baptizandus; & cum baptizari deberet, aqua fontis subito disparuit, & iterum atque iterum aqua allata, & fonte repleto, iterum atque iterum aqua disparens, virtutem Dei, & Iudæi perfidiam ostendit.

Anno sequenti Zosimus Romanæ ecclesiæ 40. præfuit. Hic decreuit ceterum Sabbato sanctæ Paschæ per ecclesias benedicere.

Quidam occidentales, ultimo anno cycli decemno- uennalis, pro embolismo communem annum tenentes, ac per hoc in Pascha celebrando aberrantes, diuino

*Mortuus A-
larius apud
Cosentiam*

*Nota stu-
pendum
monstrum
de dente gi-
gantis.*

*Vuandali
à Gallis fer-
ma extincti.*

*Leges Soro-
menum lib.
9. cap. 13.
& Niceph.
lib. 14. cap. 6.
& Baron ad
an. 411.*

*Extant hu-
ius opera,
qua modo
haberi pos-
sunt in noua
Bibliotheca
Patrum Sa-
culi quinti*

*Prædestina-
torum hæ-
resis ex scrip-
tis S. Augu-
stini male
intellectis
orta vid.
Bar. ad an.
410.*

*Miraculum
de Iudeo
fide bapti-
zato.*

*Zosimus Pa-
pa decreuit
ceterum pas-
chalem be-
nedicere de-
be Sabbato
Pascha.*

miraculo ad veritatem reuocantur: in vna enim Italiae Ecclesia, vbi in Sabbato sancto Paschae hora baptizandi solebat aqua diuinitus manare, & statim ex se redire, nullo deductorio penitus apparente, tunc temperius iusto idest. 8. Kal. Aprilis, Pascha celebrantes, aqua non emanans, expectatione totius diei ac noctis fefellit. Legitimo autem die Paschae, hora baptizandi, aqua solito emanans 10. Kal. Maij, Pascha debere celebrari, ostendit.

Corpus S.
Stephani in-
uentum est
alijs.

Corpora sanctorum Stephani Protomartyris, Nicodemi, Gamalielis, & Abibon, Luciano Presbytero reuelata sunt, & corpus quidem Protomartyris Stephani Ioannes episcopus a Caphargamala Hierusalem transtulit, quod post aliquot annos inde leuatum a Iuliana matrona, quae corpus Alexandri viri sui, sepulti iuxta corpus Protomartyris, leuare volens, pro corpore viri sui, corpus Protomartyris leuauit, & multa miraculorum gloria illustratum Constantinopolim detulit.

De inuentione sancti Stephani cum socijs.

CAP. VII.

Visio oblata
Luciano.

Sancti mo-
lesti fuerunt
suis negligi
reliquias.

Hac citan-
tur a Beala
lib. Retra. 8.
in Act. Apo.
cap. 8.

S. Stephani
corpus in se-
pulchro S.
Gamalielis
primo sepul-
turus.

Eandem vi-
sio offertur
Luciano se-
cundo.

EX historia reuelationis eius quae extat in epistola Luciani presbyteri. Itaque sanctus Gamaliel nocte quadam apparuit Praefato presbytero in territorio Hierosolymitano, quem cum tertio vocasset dixit ei: Surge vade, & dic Ioanni episcopo Hierosolymitano, vt nos reuellet velocius, quia eius tempore reuelandi sumus. Nec propter me hoc dico, sed propter illos, qui mecum sunt, sunt enim digni magnis honoribus tumulari, & ille locus in quo iacemus nimis est despectus. Cui Presbyter nomine Lucianus: Domine tu quis es? Ego sum, inquit, Gamaliel, qui nutriui Paulum Apostolum; qui autem iacet mecum, ipse est sanctus Stephanus, qui a Iudaeis lapidatus est, & die ac nocte extra ciuitatem iacuit, & inde abstractus, iussu sacerdotum in via proiectus est, vt a feris, & auibus deuoraretur, & tamen eum nec aues, nec canes tangere praesumpserunt, ego autem feci eum sepeliri in monumento meo nouo. Ille alter qui mecum iacet, ipse est Nicodemus, nepos meus, qui nocte ad Dominum venit, & a Petro Apostolo, & Ioanne baptismum suscepit. Vnde indignati in eum principes Sacerdotum, cogitabant eum occidere, sed ob reuerentiam mei, verberantes eum tantum, seminecem reliquerunt; & ab vrbe eicientes, omnem substantiam eius diripuerunt. Cui cum ego aegrotanti necessaria ministrassem, paululum superuixit, & ego feci eum ad pedes sancti Stephani sepeliri. Ille vero tertius, qui mecum est, ipse est Abibas filius meus, qui anno aetatis suae 20. mecum baptismum suscepit, & virgo permanens cum Paulo discipulo meo legem didicit. Vxor vero mea Echna, & Sedemias primogenitus meus, nolentes in Christum credere, alibi sepulti sunt, quorum sepulchra vacua inuenies.

Hoc dicto disparuit. Cum ergo Lucianus orasset Deum, vt si haec visio ex Deo esset, iterum ei, & tertio appareret, in sequenti sexta feria ei sicut prius apparuit, & interrogauit eum cur ita dissimulans ad Ioannem episcopum non perrexisset? Non, inquit, dissimulaui Dominum, sed rogavi Deum, vt si hoc ex Deo esset tribus mihi vicibus appareret. Cui Gamaliel: Audi Pater: quia cogitasti, si nos simul inuenires, quomodo reliquias singulorum discernere posses, vide quae tibi ostendo. Et ostendit ei quatuor calathos, tres aureos plenos, vnum rosis rubentibus, & duos alios rosis albis, & quartum calathum argenteum plenum croco. Et dixit Gamaliel: Isti sunt loculi in quibus iacemus, & haec rosae reliquiae nostrae sunt. Calathus plenus rosis rubeis, est locus in quo sanctus Stephanus requiescit, qui solus ex nobis quatuor martyr fuit: alij duo aurei pleni rosis albis, sunt locus meus, & Nicodemi, nepotis mei: quartus autem argenteus, est Abibae filij mei, quia virgo, & mundus exiit de mundo: & his dictis iterum disparuit.

Feria autem sexta sequentis hebdomadae, ei tertio, quasi iratus nimis apparuit, & de hac dilatione, & negligentia eum grauiter increpauit. Statim Lucianus surgens iuit Hierosolymam, & cum hoc episcopo retulisset, ille gratias agens, conuocatis alijs episcopis perrexit illuc. Et cum cepissent fodere, facto terremoto, tantus odor erupit, quantum nullus sensisse se meminit. Cuius odoris virtus, meritis sanctorum. 73. homines a diuersis infirmitatibus liberauit. Et sic cum magno gaudio in ecclesiam Sion, quae in Hierusalem est sanctorum reliquias transtulerunt, vbi Beatus Stephanus archidiaconus ab Apostolis fuerat ordinatus.

De miraculis eiusdem martyris.

CAP. VIII.

Sigebertus in chronicis Anno Honorij. 8. Orosius Presbyter rediens a Hieronymo, ad quem missus fuerat ab Augustino, pro discenda quaestione de origine animae, reliquias Protomartyris Stephani ad Africam detulit, cum historia inuentionis eius, quam gratia miraculorum prosequente vbique Deus mirificauit. Vnde plura Augustinus multo plura scripsit Eudodius.

Augustinus, de ciuitate Dei. lib. 22. cap. 8. Ad aquas Tibi-latanas, episcopo afferente Proiecto reliquias gloriosissimi Stephani martyris, ad eius memoriam veniebant magnae multitudinis concursus, & occurus. Ibi circa mulier, vt ad episcopum portantem pignora sacra duceretur, orauit: flores quos ferebat dedit, recepit, oculis admoit, protinus vidit, stupentibus qui aderant, praebat exultans, viam carpens, & via ducem vltimus non requirens.

Memorati memoriam martyris, quae posita est in Castello Synicensi, quod Hipponensi Coloniarum vicinum est, eiusdem loci Lucillus episcopus, populo praecedente, atque sequente portabat; fistula, cuius molestia iam diu laborauerat, & familiarissimi sui medici, qui eum secarant, operiebatur manus, illius praesarcinae vegetatione repente sanata est, Nam deinceps eam in suo corpore non inuenit.

Eucharis Presbyter ex Hispania Calaniz habitans, vetere morbo calculi laborabat, per memoriam supradicti martyris, quem Possidius illo aduexit episcopus, saluus factus est.

Idem ipse postea morbo alio perualecente, mortuus sic iacebat, vt ei iam pollices ligarentur; opulatione memorati martyris, cum de memoria eius reportata fuisset, & super iacentis corpus missa ipsius presbyteri tunica suscitatus est.

Fuit ibi vir in ordine suo primarius, nomine Martinus, duo iam grauis, & multum abhorrrens a religione Christiana: Habebat sane fidelem filiam, & generum eodem anno baptizatum. Qui cum eo aegrotante multis, & magnis lachrymis rogaret, vt fieret Christianus, prius abnuiebat; eosque a se turbida indignatione submoit. Visum est genero eius, vt iret ad memoriam S. Stephani, & illic quantum posset pro eo oraret, vt Deus illi daret mentem bonam, qua credere non desisteret in Christum. Fecit hoc ingenti gemitu & fletu, & sinceriter ardentis pietatis affectu: deinde abscedens, aliquid de altari florum, quod occurrit, tulit; eique cum iam nox esset, ad caput posuit. Tum dormitum est; & ecce ante diluculum clamat, vt ad Episcopum eurreretur, qui forte mecum tunc erat apud Hipponem, cum ergo cum audisset absentem, venire presbyteros postulauit. Venerunt; credite se dixit: admirantibus atque gaudentibus omnibus, baptizatus est. Hoc quam diu vixit ore habebat. *Christe accipe spiritum meum*, cum haec verba Beatissimi Stephani, quando lapidatus est a Iudaeis, vltima fuisse ne sciret, quae huic quoque vltima fuerunt. Nam non multo post etiam ipse defunctus est. Sanati sunt illic per eundem martyrem etiam podagrici duo, vnus cuius, peregrinus vnus: sed etiam omnimodo, peregrinus autem per reuelationem quid

adhiberet

adhuc quando doleret, audiuit, & cum hoc fecerit, dolor continuo conuiescit.

Item de eodem.

C A P. IX.

Avdurus nomen est fundi, ubi ecclesia est, & in ea memoria martyris Stephani. Puerum quendam parvulum cum in area luderet, exorbitantes boues qui vehiculum trahebant, rota obtriverunt, & confestim palpitavit expirans. Hunc mater arreptum, ad eandem memoriam posuit, & non solum reuixit, verum etiam illa sus apparuit.

Sanctimonialis quædam in vicina possessione, quæ Caspaliana dicitur, cum ægritudine laboraret, & de vita desperaretur ad eandem memoriam tunica eius allata est; quæ antequam renouaretur, illa defuncta est. Hac tamen tunica operuerunt cadauer eius parentes, & recepto spiritu salua facta est.

Apud Hipponem Bassus quidam Syrus ad memoriam eiusdem martyris orabat pro ægrotante, & periclitante filia, eoque secum vestem eius attulerat, & ecce pueri de domo cucurrerunt, qui ei mortuam nunciarent. Sed cum, orante illo, ab amicis eius exciperentur, prohibuerunt eos illi dicere, ne per publicum plangeret. Qui cum domum redisset, iam suorum eiulatibus personantem, & vestem filia quam ferebat, super eam proiecisset, reddita est vita.

Rufus ibidem apud nos Irenæi cuiusdam collectæ filius, ægritudine extinctus est. Cumque corpus iaceret exanime, atque a lugentibus, & lamentantibus, exequi pararentur, amicorum eius quidam inter aliorum consolantium verba suggessit, ut eiusdem martyris oleo corpus perungeretur. Factum est, & reuixit.

Item apud nos vir tribunitius Eleusinus aliàs Eulimius super memoriam martyris, quæ in suburbano eius est, ægritudine exanimatum posuit infantulum suum, & post orationem quam multis cum lachrymis ibi fudit, viventem leuauit.

Vzali etiam quæ colonia Vtica vicina est, multa prædara per eundem martyrem facta cognovimus; cuius ibi memoria longe prius quam apud nos ab episcopo Enodio constituta est. Cum enim nuper illic essemus Petroniam clarissimam feminam, quæ ibi mirabiliter ex magno atque diuturno (in quo medicorum adiutoria cuncta defecerant) languore sanata est; hortati sumus, volente supradicti loci episcopo, ut libellum daret, qui recitaretur in populo, & obedientissime paruit. In quo posuit etiam, quod hic reticere non possum, quamuis ad ea, quæ hoc opus vrgerent, festinare compelleret. A quodam Iudæo dixit sibi fuisse persuasum, ut annulum capillatio cingulo insereret, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur; qui annulus haberet sub gemma lapidem in renibus inventum bouis, hoc alligata quasi remedio ad sancti martyris limina veniebat; sed profecta à Carthagine cum in confinio fluminis Bagrade in sua possessione mansisset, surgens ut iter perageret, ante pedes suos illum iacentem annulum vidit, & capillatiam zonam, qua fuerat alligata, miratâ tentavit; quâ cum omnino suis nodis firmis, sicut erat, comperisset astictam, crepuisse atque extulisse annulum suspicata est; qui etiam ipse cum integerrimus fuisset, inventus, futuræ salutis quodammodo pignus de tanto miraculo se accepisse præsumpsit, atque illud vinculum soluens simul cum eodem annulo proiecit in flumen.

Item de eodem.

C A P. X.

VNum est apud nos factum, non maius quam illa quæ dixi, sed tam clarum atque illustre miraculū, ut nullum arbitrer esse Hipponensem, qui hoc non vi-

derit, vel didicerit; nullum, qui obliuisci nulla ratione potuerit. Decem quidem fratres quorum 7. sunt mares, tres feminae; de Cesarea Cappadociæ suorum civium non ignobiles, maledicto matris recenti Patris eorum obitu destituta, quæ iniuriam sibi ab eis factam acerbissime tulit, tali pœna sunt divinitus coerciti, ut horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum: in qua fœdissima specie oculos suorum civium non ferentes, quaque verum cuique ire visum est, toto pene orbe vagabantur Romano. Ex his etiam ad nos venerunt duo, frater, & soror, Paulus & Palladia, multis alijs locis miseria diffamante iam cogniti. Venerunt autem ante Pascha ferme dies quindecim, & ecclesiam quotidie ingredientibus, in ea memoriam gloriosissimi martyris Stephani frequentabant orantes, ut sibi iam placaretur Deus, & salutem pristinam redderet. Et illic, & quocunque ibant, conuertebant in se civitatis aspectū. Nonnulli qui eos alibi viderant, causamque tremoris eorum nouerant, alijs utique poterant indicabant. Venit & Pascha, atque ipso die dominico mane, cum iam populus frequens præsens esset, & loci sancti cancellos ubi martyrium erat idem iuuenis orans teneret, repente prostratus est, & dormienti simillimus iacuit; non tamen tremens, sicut etiam per somnum solebat Stupentibus qui aderant, atque alijs pauentibus, alijs dolentibus, cum eum quidam vellent erigere, nonnulli prohibuerunt, sed potius exitum expectandum esse dixerunt. Et ecce surrexit, & non tremebat, quam sanatus erat; & stabat incolumis intuens intuentes. Cum autem venisset ad me, produxi eum ad populum, & re eis ostensa, sequenti die libellum de narratione illius eis recitandum promisi. Quod dum fieret, videbat populus fratrem sanatum, & sororem eius iuxta eum membris omnibus contremementem. Post hæc recitata vita de conspectu populi eos abire præcepi. Et cum de hac disputarem, illa soror cancellum intrauit, & statim velut obdormiens, subito sanata stetit. Vnde ea producta in medium, de utriusque sanitate apud omnes exultatio magna fuit.

De Bonifacio Papa, & de quibusdam alijs.

C A P. XI.

Sigebertus in chronicis Anno Honorij. 9. Sunnone, & Marcomiro Francorum ducibus defunctis, Franci in commune deliberant, ut & ipsi, sicut Italiae gentes, Regem habeant; & filium Marcomiri Ducis Pharamundum sibi Regem ordinant, qui regnavit annis 11.

Anno eiusdem Imperatoris, 10. Bonifacius Romanæ Ecclesiæ 4. præfides. Contra hunc ordinato Eulalio, & pro hoc dissidente ecclesia, ambo iussu Honorij Augusti vrbe egrediuntur; & sic reprobo Eulalio, iussu Augusti Bonifacius, quia prior ordinatus fuerat, sedi Apostolicæ restituitur. Hic decrevit, ut nulla mulier, aut monacha pallam sacratam altaris contingeret, aut laueret, aut incensum poneret; & ut seruus, vel obnoxius curiæ, aut cuiuslibet rei, non fiat clericus.

Anno sequenti Hieronymus per 56. annos, libris suis confectis; ita corpore prælaboribus defecto, ut lecto surgere nequiret, nisi apprehenso manibus fune, qui ad hoc de trabe penderat, obiit apud Bethleem anno ætatis suæ 88.

Anno sequenti Franci uti ceperunt legibus, & legem Salicam dictaverunt per quatuor gentis suæ procures, electos de pluribus, his appellatos nominibus, Vfogast, Bosogast, Salagast, Vuidagast; in villis Germaniæ, Salenhaim, Bodokaim, Vuindokaim. Hi quatuor Procures per tres malas causarum origines convenientes, solliciti tractantes, de singulis discutiendo, sicut lex Salica declarat, iudicare decreverunt.

Vuandali, Alani, Suevi, regiones Hispaniarum ad habitandum inter se trifariam compartiti, & in tribus regnis diuisi, colliduntur inter se intestino bello.

Parentum
excecratione
magnopere
metuere de-
bent filij.
Multa hu-
iusce rei le-
guntur hor-
ribilia ex-
empla.

Paulus &
Palladia li-
berantur à
tremore mè-
brorum in-
tercessione
beati Ste-
phani.

Primus rex
Gallia Phar-
amundus
an. Ch. 49.

Bonifacius
Papa consti-
tuitur.

Hieronymus
moritur.

Lex Salica
promulgata
in Francia.

bellum in-
testinum in
ter Hunnos
& Suenos.

Aetij res &
gesta.

A Burgis
Burgundio-
nes appellati.

Leges Greg.
Turonensem
lib. 2. Hist.
cap. 7.

Agrippini
militem pra-
efecti panno-
recusantis
libertati re-
stituerunt ca-
pitino; ad
preces S. A-
niani.

Agrippinus
restituitur.

S. Anianus
Mellius gra-
ui lapsu
qua statim
curat.

Hunni Gal-
lias vallant.

Anno 451.
Attila Au-
reliam obsi-
det teste Sie-
berto in
Chronico.
& Baron.

Anno sequenti Honorius Constantium, virum for-
tis suae Placidiae in Imperium asciuit, qui octavo impe-
rij mense obiit, Estimo hunc esse Constantium quem
Beda dicit in Gallia, ab Honorio missum.

Hugo, ubi supra. His diebus Aetius ordinatur Patritius
Romanorum, vir inclutus, & bello strenuus, siquidem
Burgundiones contra Romanos rebellantes perdomuit.
Quae gens ab Italia quondam exiens super ripam Rhe-
ni fluminis refederat, & crebra habitacula, quae vulgo
Burgi vocantur, condens, nomen ex opere assumpse-
rat.

Hac praeterea tempestate Attila Rex Hunorum Gal-
lias depopulaturus, aduenit. Iamque Metensi vrbe exusta,
Aurelianensem minabatur euertere ciuitatem.

De sancto Aniano Aurelianensi.

CAP. XII.

ERat tunc sanctus Anianus eiusdem vrbis episco-
pus, cuius precibus inuitatus praefatus Aetius Ro-
manorum Patritius ab Arelate Aurelianum properauit,
& vna cum Theudone, & Thorismodo Theudonis Re-
gis Gothorum filio, Attilam inuasit, & urbem, ab im-
minenti periculo, quam iam tenebat obsessam, libe-
rauit.

Ex gestis eius. Hic sanctus Anianus virtutum insignijs
declaratus; Beato Enurtio, vel Enertio in Aurelianensi
cathedra successit. Cum igitur ciuitatis illius menia so-
lenniter ingressurus esset, petijt ex Agrippino, qui in li-
tibus praerat, vt omnes quos pro varijs criminibus in
carcere tenebat inclusos, ob introitus sui gratiam red-
deret absolutos; quos cum ille omnino resistentem, nega-
ret, lapis magni ponderis ab alto cecidit, eique in verti-
cem illisit. Qua percussione prostratus, & famulorum
manibus ad domum propriam deportatus, quantocyus
agnouit, quod idcirco laethalis plaga super eum descen-
derit, quia praestare noluit, quod vir Dei postulauerat.
Sed cum Sanguis ex eius capite fluere non cessaret, &
praedictus Pontifex eum, charitatis gratia, visitasset; mox
vt eius vulnere manu propria vexillum crucis opposuit,
rium sanguinis stringens, eum ab interitu liberauit. Et
sic dum vnum correctum oratione saluauit, pro reli-
quis quos ante petierat impetrauit. Visum est autem, vt
Ecclesiam quam eius praedecessor fundauerat, altiori
culmine prouheret. Tunc Mellius qui artificibus pra-
erat, de lecto corruens, incurrit mortis periculum, ita vt
omni quassato corporeculo, vix vltimo spiritu palpitaret.
Ad quem sanctus accurrens signum crucis porrexit, appre-
heulque dextera, saluti pristinae in momento eum re-
stituit, atque ad perficiendum opus, quod caperat, ire
mandauit.

Qualiter urbem suam liberauit ab Hunnis.

CAP. XIII.

INterea gens Hunnorum perfida, cum Rege suo At-
tila, vagina suae habitationis egressa, crudeliter in
plurimarum gentium frendebat pericula. Cumque
Gothis obuiam properans, ad omnem Ligerim perue-
nisset, & Aurelianensem menia vallans, omne malitiae
suae argumentum in eiusdem vrbis interitum conuer-
tisset; episcopus in Domino confidens, per ambula-
torum muri, sanctorum pignora gestans suauis voce
cantabat. Tum miser quidem sacerdos a barbaris ca-
ptus his verbis eum allocutus est: Quod tu modo agis,
vnusquisque nostrum in ciuitate sua studiose peregit,
sed nulli profuit. Haec locutus, diuina vltione statim ce-
cidit mortuus, perpetua poena condemnatus. Inter-
im hostilis exercitus tela iactabat, etiam arietibus mu-
rum quatiebat. Tunc fugiente ad ecclesiam populo,
episcopus hortabatur eum sperare in Domino: ipse vero
murum ascendit, & tacitus colum aspiciens orauit.
Cumque sibi domini auxilium adesse sensisset, repente

contra barbaros expuit, tantaque subito pluuia mo-
les descendit, & impiorum impetum quattuordecim
inundatione compressit, vt nequaquam se vllus pugna-
turus ex hostibus transferre in locum alterum posset;
sed mira Dei potentia cateruam hostilem sistebat. Ces-
sante igitur nimbo, sanctus episcopus ad Attilam pro
populo sibi commisso rogaturus accessit, sed a perido
ipsetus responso contrario, ciuitatis claustro se retulit.
Postera die apertis portarum repagulis, Attilae Proce-
res urbem ingressi sunt, forteque ad diuidendum
populum missa, plaustra onerabant innumera de po-
puli substantia. Cumque sanctus populum admo-
neret, vt nec sic quoque de Domino desperarent, re-
pente more prophético translatus est à Domino ad lo-
cum, ubi Aetius Patritius, qui rempublicam in Gal-
lijs gubernabat, cum exercitu suo & pariter cum Tho-
rismodo Rege Gothorum degebat. Itaque militi Au-
lico ostensus, ait. Vade, dic filio meo Aetio, quod si ho-
die adesse ad ciuitatem distulerit veniendo, iam crasti-
no nihil proderit. His dictis statim recessit. Cumque
miles Aetio nuntium retulisset, ille latus, de victoria
iam securus, diuina reuelatione commotus, vna cum
Thorismodo, & suo atque Gothorum exercitu, con-
citus Aurelianum pergit, hostes imparatos reperit, ma-
gnamque stragem super eos exercuit. Itaque Hunno-
rum alij succubuerunt gladijs, alij timore coacti, trade-
bant se gurgiti Ligeris sortituri finem mortis. Sanctus
vero Anianus bona pro malis reddens, plures per pre-
cem suam eripuit, quos coram se cruciandis asperxit.
Latabatur autem in Christo, quod nullus ex eius ou-
ibus defuisset de numero, nisi qui contra eius praecceptum
desperasset de Domino, & se populo tradidisset barba-
rico. Prostrata igitur acerba barbarie, tanta vbertas
frugum in Aureliana tellure surrexit, vt dupliciter po-
pulus exultaret in Domino, & de ereptione impij fe-
rocitatis, & de diuinae gratiae largitatis.

Obijt autem sanctus Anianus. 15. Kal. Decembris.

Author. Haec iuxta Hugonem in praesenti loco inse-
tere volui: ceterum iuxta Siebertum, Attila Regnum
Hunnorum pluribus annis post imperium Honorij le-
gitur suscepisse.

ANNOTATIO.

Hanc admirabilem Aurelianensium liberationem ipsa Aurelianensium
cuius adhuc hodie praedicat, qua huius liberationis memoriam quatuor-
decim facit 14. Iunij. Ceterum quamuis Greg. Turonensis lib. 2. cap. 7. in
modo, quo liberata sit, cum Vincentio non consentiat, & huiusmodi
edita id taceat, tamen fuisse S. Aniani precibus liberatam, & vici-
tiam ab Hunnis reportatam ydem auctores tradunt. Sed si huiusmodi
non credis, crede D. Augustino qui in 22. Cini. cap. 8. in Africa sa-
lutaris fuisse refert.

De morte Honorij, & collationibus Cassiani.

CAP. XIV.

Hugo ubi supra. Honorius autem Augustus trans-
actis annis decem, quibus imperauerat cum Ae-
chadio fratre suo, & alijs iterum 16. annis cum Theo-
dosio nepote suo, humanis rebus excessit.

Author. Claruit eo tempore vir illustris, prudens, & fa-
cundus, Ioannes heremita, qui & Cassianus. Hic nescio
qua ex causa de ecclesia Constantinopolitana à Ioanne
Chrysostomo eiectus, & in Massiliam Galliae presbyter
ordinatus, multa scripsit, inter quae etiam compertas in
Aegypto vitas patrum, doctrinasque, & regulas, datis ad
plurimos libris exposuit.

Primo quidem scripsit ad Castorem Episcopum 12.
libros de institutis canonicorum, & de 8. principalibus
vitiis remedijs.

Deinde ad Leontium episcopum, & fratrem Hella-
dium. 10. collationes patrum scilicet Moyfi, Paphumij,
Danielis, Serapionis, Theodori, Sereni, Isaac Abbatis,
in eremo Scithiotica commorantium, quas ab eis au-
dierat.

Post

Post hæc ad Honoratum episcopum, & Eucherium alijs 7. trium Anachoretarum in alio Ægypti eremo commorantium, sancti Chæremonis, & Nestorot, & Ioseph.

Postremo totidem alias, ad fratres Iovinianum, Minervium, & Leontium, & Theodorum, quæ sunt, Abbatum Piamonis, Ioannis, Pinusij, Theonæ, Abraham.

Quæ certe ipsius opuscula multam ædificationem continent animarum, & luculento sermone nitescunt; nec inter multa antiquorum opuscula quicquam ad spirituales profectus, atque perfectionis apicem tendenti vilius arbitror me legisse. Nam & beatus noster Pater Dominicus, ut in eius vita legitur, librum illum (qui collationes patrum inscribitur) studiose legens ac vigilantè intelligens, salutis in eo rimatus semitas, magnum perfectionis apicem apprehendit. Agit siquidem liber ille de cordis puritate, de vitijs, & de omnium perfectione virtutum: cuius frequens lectio Christi discipulum, ad multam cordis puritatem, ad contemplationis arcem & totius spiritualis disciplinæ perfectionem, gratia opitulante, prouexit.

ANNOTATIO.

Verum dicitur liber ille numerari inter apocryphos, dist. 13. Sancta Romana ibi duo dicitur Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum. Quod sensus idem est, quia Prosper, cuius doctrina est approbata ab ecclesia in dicto capitulo, & post eum etiam Cassiodorus, arguunt eum, quod plus arbitrii, seu libere arbitrio, minusque gratia quam conueniat, in collatione videlicet prima Moyse, & illa Chæremonis de protectione Dei. In quo tamen aliqui, ut Dominus Ioannes Dominici in lib. qui inscribitur amor charitatis, excusant eum dicentes dicta eius posse saluari, si sane & mature intelligantur, & non eo modo quo Prosper, & alij ea exponunt nimis cursus & superficialiter intelligentes.

Denumero, & materia librorum eiusdem.

CAP. XV.

DE hoc scribit Gennadius in libro vitiorum illustratum in hunc modum: Cassianus circa Constantinopolim à Ioanne magno episcopo diaconus ordinatus, apud Massiliam presbyter, condidit duo monasteria, vitiorum, scilicet & mulierum, quæ vsque hodie extant. Scripsit experientia magistrante, librato sermone, (& ut apertius dicam) sensu verba inueniens, & actione linguam mouens, res omnium monachorum professioni necessarias, id est, de habitu monachi, & de canonica oratione, atque psalmodum modo; quæ in monasterijs Ægypti die noctuque tunc tenebatur, libros tres.

Institutionum lib. 1.

De origine, & qualitate, & remedijs octo principalium vitiorum lib. 8. singulos de singulis vitijs libros expediens.

Digessit etiam collationes cum patribus Ægypti habitis; hoc est.

De destinatione monachi, ac fine.

De discretionem.

De tribus ad seruendum Deo vocationibus.

De pugna carnis aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.

De natura omnium vitiorum.

De nece sanctorum.

De mobilitate animæ.

De octo principalibus vitijs.

De qualitate orationis.

De integritate & iugitate orationis.

De perfectis.

De castitate.

De protectione Dei.

De scientia spiritali.

De diuinis carismatibus.

De amicitia.

De finiendo, vel non finiendo.

De tribus antiquis generibus monachorum, & quatuor nuper exorto.

De fine canobitæ, & eremitæ.

De satisfactione penitentiarum.

De remissione quinquagesimæ.

De nocturnis illusionibus.

De eo quod dicit Apostolus: Non enim quod volo, bonum hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago.

De mortificatione. Ad extremum rogatus à Leone archidiacono postea urbis Romæ episcopo, scripsit aduersus Nestorem de incarnatione Domini lib. 7. Et in his scribendi apud Massiliam, & viuendi finem fecit, Theodosio, & Valentiniano regnantibus.

De his autem omnibus eiusdem libris quos reperire potui, pauca hæc quæ sequuntur per ordinem excerpti in hunc modum.

De doctrina eiusdem de habitu monachorum.

CAP. XVI.

EX libro de institutis monachorum lib. 1. cap. 3. Vestis sit monachi quæ corpus contegat tantum, ac repellat nuditatis verecundiam, & frigoris retundat iniuriam, non quæ seminaria vanitatis aut elationis enutriet, ita Apostolo prædicante. Habentes alimenta, & opementa huius, contenti sumus, id est quæ corpus operiant tantum, non quæ amictus gloriam blandiantur, ita vilia, ut nulla coloris vel habitus nonitate inter ceteros huius propositi viros habeantur insignia, ita studiosis accurationibus aliena, ut nullis rursus sint affectatis per incuriam sordibus decolorata. Postremo sic ab huius mundi separantur ornatu, ut cultui seruorum Dei in omnibus communia persequerent. Quicquid enim inter famulos Dei præsumitur ab vno vel paucis, nec catholicæ per omne corpus fraternitatis tenetur, aut superfluum, aut elatum est, & propter hoc noxium iudicandum. Quamobrem cilicinam vestem velut circumspiciendam à cunctis atque notabilem, & quæ ex hoc ipso non solum nulla spiritui emolumenta possit conferre, sed etiam elationis concipere vanitatem, quæque ad necessarij operis exercitium in quo monachum semper impigrum expeditumque oportet incedere, inhabilis atque inepta sit, omnimode refutarunt. Quod si quosdam hoc amictu circumdatos audiui probabiles existisse, non ex eo nobis monasteriorum est regula sanctianda vel antiqua sanctorum patrum sunt perturbanda decreta; generali namque omnium constitutioni paucorum non debet præponi nec præiudicare sententia. Illis enim debemus institutis ac regulis indubitam fidem, & indiscussam obedientiam per omnia commodare, non quas paucorum voluntas intulit, sed quas vetustas temporum tantorum, & innumerositas sanctorum patrum concordia distinctione in posterum propagauit. Nec hoc præiudicare nobis debet, quod vel Ioram sacrilegus Rex Israel, cateruis hostium circumseptus, scissa veste, cilicium habuisse perhibetur intrinsecus, vel quod Ninivitarum ad mitigandum Dei sententiam cilicij asperitate velati sunt, cum & ille ita intrinsecus latenter indutus eo fuerit, ut nisi scisso desuper vestimento à nemine prorsus potuisset intelligi, & isti eo tempore operimentum cilicij ostentarent, quo cunctis super imminente urbis euersione lugentibus, eodemque amictu circumdatis, nullus posset à quoquam ostentatione notari. Quia nisi insolens sit diuersitas, non offendit æqualitas.

1. Tim. 6.

Sordes non afficienda. Singularitas in veste vitiosa.

Monachi semper expediti ad opus.

1. Reg. 6. Ioan. 1. Cilicium non ostentandū.

De modo psallendi, & orandi.

CAP. XVII.

EX libro secundo cap. 3. Per vniuersum Egyptum, & Thebaidem legitimum orationum modum in vespertinis conuentibus seu nocturnis vigilijs vidimus tentari.

Cap. 5.

Magnus vespertinum Patrum abstinentia rigor.

Nam cum in primordijs fidei pauci quidam, sed probatissimi, monachorum nomine censerentur, qui a Beato Marco, qui primus Alexandrie urbis Pontifex praefuit, normam susceperunt viuendi. Eo feruore lectioni orationique, & operi manuum diebus ac noctibus incumbant, ut nec escaram quidem appetitus, vel memoria nisi alio, tertioque die corporis interpellaret inedia. Cumque pro suo vnusquisque feruore infirmitatis immemor alienae, id statui debere censeret, quod contemplatione fidei ac roboris sui facillimum iudicabat, parum discutiens quid generaliter plenitudini fratrum possibile esset, in qua necesse est infirmorum quoque partem maximam reperiri, diuersoque modo enormem psalmodiarum numerum instituere, pro animi sui virtute certarent, essetque inter eos pro religionis regula pia contentione sancta diuersitas, ita ut tempus solennitatis vespertinae sacratissime succederet quaestioni, quotidiana orationum ritus volentibus celebrare, vnus in medium psalmos Domino cantaturus exurgit. Cumque sedentibus cunctis, & in psallentis verba omni cordis intentione defixis, vnde psalmos orationum interiectione distinctos continuis versibus parili pronuntiatione cantasset, duodecimum sub Alleluia responsione consummans, ab vniuersorum oculis repente subtractus, quaestioni pariter, & caeremonijs finem imposuit.

Cap. 6.

Hinc Patrum senatus intelligens, Angeli magisterio congregationibus fratrum generalem canonem constitutum, decreuit hunc numerum tam in vespertinis, quam in nocturnis conuentionibus custodiri: quibus lectiones geminas adiunxerunt, id est, vnam veteris, & aliam noui testamenti.

Cap. 7.

Finis psalmo, non statim ad incuruationem genuum corruunt, quemadmodum facimus in hac regione nonnulli, de refectione potius lassae corporis cogitantes, quam orationis utilitatem & commoda requirentes. Apud illos non est ita, sed antequam flectant genua paulisper orant, & stantes in supplicatione maiorem temporis partem expendunt. Post haec puncto breuissimo procidentes humi, velut adorantes tantum diuinam clementiam, summa velocitate consurgunt. Humi namque diutius procumbentes non solum cogitationibus aiunt, verum etiam somno grauius impugnant. Quod etiam nos verum esse vti nam non experientis, & quotidiana consuetudine nosceremus, qui saepe eandem incuruationem, non tam orationis, quam requietionis obtentu in terram prostrati optamus diutius prolongari.

* al. refectio.

Adhuc de oratione & vigilia.

CAP. XVIII.

Cap. 10.

Cum igitur solennitates, quas illi synaxes vocant, celebraturi conueniunt, tantum a cunctis silentium praebetur, ut praeter illum, qui psalmum decantat in medio, nullus adesse credatur, ac praecipue cum consummatur oratio, in qua non spiritum emittitur, non excreatio obstrepit, non rursus intersonat, non oscitatio somnolenta dissolutis labijs, & hiantibus trahitur, nulli gemitus, nulla suspitio, etiam astantes impeditura promittitur. Nulla vox absque sacerdotis praee concludentis, auditur, nisi forte quae per excessum mentis claustra oris effugerit, quaeque insensibiliter cordi surrepserit, immoderato atque intollerabili spiritus feruore succenso, dum ea quae ignita mens in semetipsa non praeualet continere, per ineffabilem quendam gemitum ex intimis pectoris sui conclauibus euaporare conatur. Il-

Sacerdos praecationem claudat.

lum vero qui constitutus in tempore mentis cum clamore supplicat, aut aliquid horum, quae praediximus, faucibus suis emittit, ac praecipue oscitationibus praue nitur, dupliciter peccare pronunciant. Primo quod orationis suae reus sit, quod eam negligenter offerat Deo. Secundo quod indisciplinato strepitu, alterius quoque qui forsitan ardentius orare potuit, intercipit sensum. Ideoque praecipunt eam celeri fine concludi, ne forte immorantibus nobis in ea, redundantia quaedam sputi seu phlegmatis interrumpat nostrae orationis excessum; & idcirco dum adhuc feruet velut de faucibus inimici velociter rapienda est; qui cum sit nobis semper infestus, tunc maxime afflit, cum contra se offerre nos preces Domino velle prauidet. Quamobrem vtilius censent breues quidem orationes, sed creberrimas fieri.

Non enim multitudine versuum, sed mentis intelligentia delectantur. Ideoque vtilius habent decem versus cum rationabili assignatione cantari, quam totum psalmum cum confusione mentis effundi; quae nonnunquam pronanciantis festinatione generatur, dum residuorum psalmorum qui decantandi sunt, modum numerumque considerans, non distinctionem sensuum audientibus studet pandere, sed ad finem sinaxis properat peruenire.

Ex libro 3. cap. 8. Omni obseruatione custodire conuenit totum diem in opere, ac necessarijs ducere officijs, ne somnum quem nocti subtraximus, resumere per diem vigiliarum lassitudine, & inanitate compulsi, non tam requiem corpori subtraxisse, quam quietis tempus, & refectionem nocturnam commutasse videamur. Totum enim carni huic proculdubio reddet, quicquid ei non rationabiliter partem subtrahere, sed totum tentauerit denegare, & non superflua, sed necessaria voluerit amputare, propter quod maiore senore necesse est vigilias compensari, si fuerint usque ad lucem inconsiderata nimietate protactae.

Semper enim equanimius qualibet fatigatio sustinetur, si interiecta ei vicissitudo quaedam vel operis immutatio qualiscumque succedat.

De forma recipiendi, & instituendi novitium.

CAP. XIX.

EX libro quarto cap. 1. In Thebaide est cenobium in quo plusquam quinque millia fratrum sub vno Abbate reguntur, tantaque sit obedientia omni reo, quanta non potest apud nos, vnus vel vni obedire pro modico tempore, vel praesse.

Ambiens quis intra cenobium recipi, non ante admittitur, quam diebus decem, vel eo amplius praefortibus excubans, indicium perseverantiae, ac desiderij sui, pariterque humilitatis ac patientiae demonstrauerit; omnium praetereuntium fratrum genibus prouolutus, & ab vniuersis de industria refutatus atque despectus, tanquam qui non religionis, sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare; iniurijs quoque, & exprobrationibus multis affectus, experimentum dedit constantiae suae, qualis qui futurus sit in tentationibus opprobriorum tolerantia declarauit.

Et idcirco ne vltibus quidem cenobij profuturas suscipere ab eo pecunias acquiescunt; primum, ne confidentia huius oblationis inflatus nequaquam se pauperioribus fratribus coequare dignetur; tum, ne ea, quae spiritali feruore succensus intulerat, tepescitatus postea non sine iniuria monasterij sacrilego spiritu exigere molliatur.

Quamobrem ita nudatus, cum receptus fuerit, omni pristina facultate, ut ne ipsum quidem quo operatus est vestimentum habere permittatur vltius, sed per manus Abbatis induatur monasterij vestimentis; per hoc se iam operibus sustentandis, non seculari arte perquisitis, nec de infidelitate pristina reseruatis, sed de sanctis ac monasterij largitionibus militiae suae stipendia percipere.

percepturum, atque inde se deinceps vestiendum alendumque cognosces, & nil habere, & nihilominus de crastino non esse sollicitus, secundum Evangelij discat sententiam.

Nec statim congregationi fratrum commiseri permittitur, sed deputatur seniori, qui seorsum commanens habet curam peregrinorum, eisque omnem diligentiam susceptionis, & humanitatis impendit. Cumque ibidem integro anno deseruiens absque vlla quærela suum circa peregrinos exhibuerit famulatum, imbutus per hæc prima institutione humilitatis ac patientiæ, alij traditur seniori, qui decem iunioribus præest, quos sibi creditos ab Abbate constituit & gubernat.

Huius hæc erit sollicitudo, ut doceat eum primitus suas vincere voluntates; hæc illi semper imperare procurabit de industria, quæ senserit animo eius esse contraria. Multis siquidem experimentis edocti tradunt, monachum, & maxime iuniores, nec voluptatem quidem concupiscentiæ refranare posse, nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerit voluntates. Ideoque pronunciant nullatenus prævalere, vel iram, vel tristitiam, vel spiritum fornicationis extinguere, sed nec humilitatem cordis veram, nec cum fratribus unitatem perpetuam, nec firmam diuturnamque posse retinere concordiam, sed, nec in cœnobio quidem diutius perdurare eum qui prius voluntates suas non didicerit superare.

Consequenter instituitur nullas penitus cogitationes prurientes in corde perniciose confusione celare; sed confestim ut exortæ fuerint, eas suo patefacere seniori; nec super earum iudicio quicquam suæ discretionis committere, sed illud credere malum esse, vel bonum, quod discusserit senioris examen. Generale namque & evidens indigium diabolice cogitationis esse pronunciant, si eam seniori confundantur aperire.

De distinctione obedientiæ, & disciplinæ.

C A P. XX.

Post hæc tanta obseruantia obedientiæ regula custoditur, ut iuniores absque præpositi sui scientia, vel permisso, non solum non audeant cellam progredi; sed nec naturali necessitati satisfacere auctoritate sua præsumant; sicque vniuersa complere quæcumque fuerint ab eo præcepta, tanquam à Deo sint cælitus edita, sine vlla discussione festinant; & nec impossibilitatem quidem præcepti pro seniori reuerentia metiantur.

Summæ reputantur delictæ, si herba sale condita, quam lapsum vocant, aqua diluta ad refectorem fratribus apponatur.

Cum sonitum audierint ad orationem, eos, vel ad opus aliquod inuitantis, certatim è cubiculis suis prorumpunt; ita ut is qui opus scriptoris exercet, quam repectus fuerit inchoasse literam finire non audeat, sed imperfectam derelinquens non tam operis compendiosa lucra sectetur, quam obedientiæ virtutem, quam non solum operi manuum, seu lectioni, vel silentio, & quieti cellæ, verumetiam cunctis virtutibus ita præferunt, ut huic iudicent omnia postponenda, & vniuersa dispendia subire contenti sunt, dummodo hoc bonum in nullo violare videantur.

Inter quos nullum peculiare opus, non dicam effectum, sed ne cogitatione quidem ab aliquo penitus affectatur.

Ad hæc nos miserales quid dicemus, qui in cœnobij commorantes ac sub Abbatis cura, & solitudine constituti, peculiare circumferimus clanes. Quique ita nonnunquam pro vilibus nullisque rebus accendimur, eas dumtaxat velut proprias vendicantes, ut si quis, vel digito quicquam contrectare ex his præsumpserit, tanta contra eum iracundia suppleamur, ut commotionem cordis nostri à labijs, ac tota quidem corporis indignatione reuocare non possimus.

Si quis igitur gillonem fictilem, quem baucalē nun-

cupant: aut huiusmodi aliud, casu aliquo fregerit, aut perdidit aliquid; non aliter negligentiam suam, quam publica diluet pœnitentia. Similiter si superflue, si durius, si contumacius responderit, si lectionem operi vel obedientiæ præferens, officia statuta segnius fuerit executus; si dimissa synaxi non concitus ad cellam recurrere festinauerit; si alterius tenuerit manum; si cum illo qui cellulæ suæ cohabitator non est, confabulari quantumque præsumpserit; si parentum quempiam, vel amicorum sæcularium viderit, vel collocutus eis sine suo fuerit seniore; si epistolam cuiuscunque suscepit; rescribere sine Abbate suo tentauerit; in his inquam, & similibus admissis, procedit animaduersio spiritualis. Residua vero, quæ apud nos indifferenter admissa, à nobis quoque reprehensibilis sustinentur, id est aperta conuicia, manifesti contemptus, familiaritas apud fœminas, similitates & iurgia, operis peculiaris præsumptio, philargiæ contagio, affectus atque possessio rerum superfluarum, quæ à cæteris fratribus non habentur; extraordinaria, ac furtiua cibi refectio, & his similia, plagis emendantur, vel expulsionem purgantur.

De disciplina, & reuerentia in mensa, & ubique omnibus seruanda.

C A P. XXI.

Illud autem, ut reficientibus fratribus sacræ lectiones in cœnobijs recitentur, non tam spiritualis exercitationis causa, quam compescenda superflua ociosæque confabulationis gratia, & maxime contentionum, quæ plerumque solent in conuiuijs generari, statuerunt. Tantaque vellecentibus eis silentij huius disciplina seruatur, ut cucullis ultra oculorum palpebras dimissis (ne scilicet liber aspectus habeat copiam curiosius euagandi) nihil amplius intueantur quam mensam, & appositos cibos, ita ut quemadmodum, vel quantum reficiat alius nullus inuicem noter.

Summa cautione seruatur, ne extra mensam quicquam cibi penitus ori suo quisquam indulgere præsumat, ut incedentibus per hortos & pomaria, cū passim blandique per arbores poma pendentia non solum obijciat se pectoribus transeuntium, verumetiam strata per terram conculcanda pedibus offerant, sacrilegium ducatur, non modo ex his quicquam degustare, verum etiam manu contingere, absque eo, quod palam cunctis in commune reficientibus exhibetur, & ad percipiendum æconomi dispensatione per fratrum obsequia publice ministratur.

In septimana cuiusdam fratris cum præteriens æconomus tria lenticulæ grana vidisset iacere in terra, quæ hebdomadario festinanti dum ea præpararet coctioni, inter manus cum aqua qua diluebantur elapsa sunt, confestim super hoc Abbatem consuluit, à quo velut peruersor neglectorq; facti peculij iudicatus, ab oratione suspensus est, cuius negligentia reatus non aliter ei remissus est, nisi eum publica pœnitentia diluisset. Non solum enim seipsos non esse suos, sed etiam omnia, quæ sua sunt, credunt Domino consecrata. Propter quod si quid fuerit in monasterio semel collatum, ut sacrosanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari. Tantaque fide vniuersa procurant atque dispensant, ut etiam ea quæ despectui habentur, & parua reputantur ac vilia, si vel loco mouerint, vel competentius collocauerint, si gillonem aqua impleuerint: si ex eo cuiquam obtulerint ad bibendum, si tenuem festucam de oratorio cellaue submouerint, mercedem se consecuturos à Domino tota credulitate confidunt.

*De regulis
diuersarum
correctionum.*

*Cap. 17.
Cur sit in-
uentum ut
reficientibus
fratribus, sa-
cræ lectiones
in cœnobijs
recitentur &
quantum a-
pud Aegy-
ptios præbe-
atur silentiū.*

*Cap. 18.
Quam illici-
tum sit extra
mensam co-
munem
quicquam
cibi, potusve
gustare.*

*Cap. 20.
De tribus le-
ticula granis
ab æconomo
reperiis.*

Exempla obedientie sanctorum Ioannis & Marci.

C A P. XXII.

Cap. 24.
& 26.
Quomodo
Ioannes suo
obedierit se-
niori cum
niteretur vol-
vere pra-
grande saxu
quod ne a
multis quide
possibile erat
moueri.

BEatus Ioannes in adolescentia seniori deseruiens tanta humilitate, ut ipsi quoque seni stuporem summum obedientia eius incuteret, audiuit ab eo: Curte, inquit, Ioannes, saxum illud huc aduolue quamto- cyus. Qui confestim saxum immane, quod turbæ multæ hominum, vel mouere non posset, applica- ta nunc ceruice, nunc toto pectore, tanto nisu atque conatu prouoluere contendebat, ut sudore omnium membrorum totum infunderet vestimentum, parum metiens impossibilitatem præcepti, simplicitate sincera quæ credebatur senem tota fide nil posse incassum ac sine ratione præcipere.

Cap. 27.

Mucius abrenunciare desiderans mundo, tam diu præ foribus monasterij excubans perduravit, donec contra omnem consuetudinem cænobiorum cum filio suo paruulo, qui octo circiter erat annorum, ut susceperetur, eliceret. Confestim cellæ habitatione seiuncti sunt, ut quemadmodum se iam diuitem non esse sciebat, ita etiam patrem se esse nesciret. Quod ut plenius proba- retur, utrum videlicet plus faceret affectione sanguinis, an obedientia, de industria negligebatur paruulus, pan- nis potius quam vestimentis indutus, colaphis atque alapis expositus diuersorum, quas plerumque sub obtu- tibus suis innocenti paruulo etiam gratis cernebat in- ferri, ita ut nunquam genas eius nisi lachrymarum for- dentibus vestigijs videret infectas, pro amore nihilomi- nus Christi, & obedientiæ virtute rigida semper atque immobilia patris viscera permanserunt. Non enim iam reputabat suum filium, quem secum pariter obtulerat Christo. Cænobij senior ad comprobendam penitus animi eius constantiam, cum plorare quadam die vidisset infantem, simulans se aduersus eum commotum, præcepit patri, ut eum iactaret in flumen. Tunc ille ve- lut à Domino sibi esset hoc præceptum, confestim ce- leri cursu rapiens filium vlnis proprijs vsque ad oram fluminis aduexit iactaturus, quod profecto fuisset con- summatum nisi procurati de industria fuissent fratres, qui sollicitè ripam fluminis obsiderent, proiectum iam & quodammodo de fluminis alneo paruulum ra- perent.

Cap. 28.

Reuelatum est continuo seniori, hac eum obedien- tia Abraham patriarchæ opus implese.

De peregrinatione Abbatis Pynusij causa
humilitatis.

C A P. XXIII.

Cap. 30.
De Abbate
Pynusij hu-
militate, qui
reliquo cæno-
bio celeberr-
mo cui præ-
erat longin-
quum mo-
nasterium in
quo velut in-
cipiens susci-
peretur, desi-
derio subie-
ctionis expe-
tijt.

Vidimus Abbatem Pynusium qui cum esset im- manis cænobij presbyter in Ægypto, cunctis ho- norabilis, videns se pro hoc ipso humilitatem, exercere non posse, nec habere quo virtutem desideratæ subie- ctionis extenderet, clam fugiens de cænobio, secessit solus in Thebaidos vltimas partes: Ibique assumpta se- culari veste cænobium Tabennensiotarum expetijt, quod sciebat cunctis esse districtius, & in quo se credi- dit facile posse celari. Vbi diutissime pro foribus perse- uerans, ut susceperetur summis precibus instijt. Cum- que multo despectu tandem fuisset admissus, quod sci- licet decrepitu senex ingredi cænobium postularer, quo tempore nec iam deseruire quidem suis voluptati- bus preualeret, ac ne hoc ipsum quidem causa religio- nis expetere eum allicerent, sed famis, & inopie neces- sitate astrictum, ut seni nullique operi apta, horti cura mandatur. Quam sub alio fratre iuniore, qui eum sibi creditum retinebat exercens, sic ei subdebatur, ut non solum ea, quæ ad horti curam pertinebant, verum etiam vniuersa officia, quæ cunctis erant aspera, vel indigna, tota sedulitate quotidie compleret. Complura etiam nocte consurgens, ita furtim efficiebat, ut auctorem

operis nemo deprehenderet. Camque ibidem triennio delitescens dispersis per vniuersam Ægyptum vbique fratribus quæretetur, à quodam tandem visus, vix potuit pro humilitate habitus ac vilitate officij, quod gerebat agnosci. Nam sarculo laxabat oleribus terram, deinde sterco humeris suis aduectans eorum radicibus inge- rebat. Hæc intuens frater, ad pedes eius procidens stuporem summum cunctis incussit, cur istud fecerit ei qui apud ipsos velut nouicius ac de sarculo nuper egres- sus habebatur extremus. Post vero miraculo sunt ma- iore percussi, cum eius nomen, quod apud ipsos quo- que magna fuerat opinione compertum, prodidisset, à quo vniuersi fratres prioris ignorantia veniam postu- lantes, quod eum tanto tempore inter iuniores ac par- uulos deputassent, inuitum ac flentem, quod inuidia diaboli digna sibi fuisset conuersione atque humilita- te fraudatus, quam diutissime requisitam tandem ali- quando se inuenisse gaudebat, nec meruisset vitam suam in illa quam attripuerat subiectione finire, ad pro- prium cænobium reduxerunt.

De nouitio quem in ingressu de norma religionis
influxit.

C A P. XXIV.

Hunc igitur senem cum post hæc in Ægypto sta- diosissime requisissemus, exhortationem hanc dedie fratri, quem sub nostra præsentia in cænobio suo recipiebat. Nostit, ait, quot diebus præ foribus excubans hodie sis receptus, cuius difficultatis causam primitus debes agnoscere.

Sicut namque immensa gloria fideliter seruientibus Deo ac secundum regulæ huius institutionem ei coha- rentibus repromittitur in futurum ita pœnæ grauissimæ præparantur his, qui tepide eam negligenterque fuerint executi, & secundum hoc quod professi sunt, vel quod ab hominibus esse creduntur, fructus etiam congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint, quia maledictus qui fecit opus Dei negligenter. Ideo igitur à nobis diutissi- me refutatus es, non quia tuam, vel salutem omnium, non toto desiderio cupimus amplecti, & his qui ad Christum capiunt peruenire, etiam procul occurrere non optemus: sed ne temere recipientes, & nos apud Deum lenitatis, & temetipsum reum grauioris suppli- cij faceremus, si ad præsens facile susceptus, nec pondus professionis huius intelligens, vel destitutor post hæc, vel tepidus exitisses.

Caue ergo ne quid aliquando eorum resumas, que renuncians abiiecisti, & contra Domini interdictum de agro euangelicæ operationis reuersus, inueniaris tunica tua, qua te expoliaueras, reuestiri, caue ne parentum, ne affectionis pristinae recorderis. Caue ne quando super- biam, quam nunc incipiens ardore fidei ac pia humilita- te calcasti, cum ceperis Psalmorum, vel professionis huius quandam notitiam, degustare paulatim elatus re- suscitare mediteris. In hac quoque humilitate ac pa- cientia qua ut susceperis in monasterio decem diebus, præ foribus perseueras multis lachrymis implorasti, non solummodo persistas, verum etiam proficias atque succrescas. Satis enim miserum est, ut cum debes à rudimentis ac primordijs tuis prouehi, & ad perfectio- nem tendere, etiam ab ipsis incipias ad inferiora decide- re. *Astra est via, quæ ducit ad vitam &c.* Considera ergo te de paucis & electis effectum, te ne exemplo ac te- pore multitudinis refrigeras, sed vine ut pauci, ut cum paucis inueniri merearis in regno Dei. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Et pusillus est grex cui complacuit pa- tri hereditatem dare. Itaque non leue noueris esse pecca- tum, perfectionem professum quempiam, ea, quæ sunt imperfecta sectari. Ad quem perfectionis statum his gradibus atque hoc ordine peruenitur.

De decem

De decem humilitatis indicijs.

CAP. XXV.

Prinipium nostrae salutis eiusdemque custodia, timor Domini est; per hunc enim, & initium conuersionis, & vitiis purgatio, & virtutum custodia, his qui imbuuntur ad viam perfectionis, acquiritur. Qui cum penetrauerit hominis mentem, contemptum rerum omnium parit, obliuionem parentum, mundiue ipsius gignit horrorem. Contemptu autem ac priuatione facultatum omnium, humilitas acquiritur. Humilitas vero his indicijs comprobatur: Primo, si mortificatus in se habeat omnes voluntates. Secundo, si non solum actuum suorum, verumetiam cogitationum nihil suo celauerit secreti. Tercio, si nihil suae discretionis, sed iudicio eius vniuersa committat, ac monita eius sitiens libenter ausculetur. Quarto, si in omnibus seruet obedientiam mansuetudinem, & patientiae constantiam. Quinto, si non solum iniuriam inferat nulli, sed ne ab alio quidem sibi iniuriam irrogari doleat atque tristetur. Sexto, si nihil agat, nihil praesumat, quod non vel communis regula, vel maiorum cohortantur exempla. Septimo, si omni vilitate contentus sit, & ad omnia, se, quae sibi praecipitur velut operarium malum iudicauerit, & indignum. Octauo, si semetipsum cunctis inferiorum non superbie pronunciat labiorum, sed intimo cordis credat affectu. Nono, si linguam cohibeat, vel non sit clamorosa in voce. Decimo, si non sit facilis, ac promptus in risu.

De temperantia gula.

CAP. XXVI.

Ex libro quinto cap. 3. Non qualitas sola, sed etiam quantitas escarum, aciem cordis obtundit, ac mente cum carne pariter impinguita, noxium vitiis fomitem igneumque succendit.

Quibuslibet escis refectus venter seminaria luxuria parit. Sodomitis causa subuersionis atque luxuria non vini crapula, sed saturitas extitit panis.

Facilius videmus victos qui ab escis corpulentioribus omnimodis temperarent, quos moderare usus pro necessitate concedit, & qui totum sibi pro continentiae amore denegarēt, quam qui eas sub infirmitatis occasione sumentes, mensuram sufficientiae custodirent. Habet etiam corporis imbecillitas continentiae suae palmam, dummodo escis defectioni carnis indultis ad huc se indigentem refectio defraudet, tantumque esni indulget, quantum sufficere ad usum viuendi temperantiae discretio rigida iudicauerit, non quantum desiderij appetitus exposcit. Quamobrem ut nulli statui virtus partitionis admittitur, ita nec integritatis quidem consummatio denegatur.

Vtilis quidem & omnimode obseruanda est canonica ieiuniorum custodia, sed nisi hanc temperanter fuerit ciborum refectio subsequuta ad integritatem mentis non poterit peruenire, integritas enim mentis ventris cohaeret inedia. Melior est rationabilis quotidiana cum moderatione refectio, quam per interualla arduum longumque ieiunium. Nonne immoderata inedia non modo mentis labefactare constantiam, sed etiam orationum efficaciam reddere lassitudinem corporis enervatam.

Impossibile namque est ignita extingui corporis incentiua priusquam ceterorum quoque principalium vitiis fomites radicitus excidantur.

Prima nobis est calcanda gulae concupiscentia, & eousque extenuanda mens non solum ieiunij, verumetiam vigilijs, lectione quoque, & crebra compunctione, donec eiusmodi meditationibus occupata pariter ac possessa, ipsius cibi refectioem, non tam iucunditati concessam, quam oneris vice sibi impositam recognoscat.

Illud enim est cunctorum luctaminum fundamentum, ut primitus carnalium desideriorum incentiua perimantur. Non enim meremur mentis robore conquiescente grauiore pugnas nequitiarum caelestium experiri, qui carnem fragilem resistentem spiritui nostro subiugare nequiuimus.

Qui enim gulae superfluos appetitus inhibere non potuit, quomodo aestus carnalis concupiscentiae valebit extinguere? Et qui nequiuit passiones in pro patulo sitas paruasque compescere, qualiter occultas nulloque hominum teste prouidentes, poterit debellare.

Non enim nobis est aduersarius extrinsecus formidandus, in nobis ipsis hostis inclusus est. Intestinum nobis quotidie ingeritur bellum deuictio eo, omnia, quae forinsecus sunt reddentur infirma, ac militi Christi vniuersa pacata erunt, & subdita.

De ieiunio spirituali, & quid edendum, & quando, & qualiter abstinentium.

CAP. XXVII.

Nec solum nobis ieiunium visibilibus ciborum ad perfectionem cordis & corporis puritatem sufficere posse credamus, nisi fuerit huic animae quoque ieiunium copulatum. Habet namque & illa suos noxios cibos, quibus impinguita, ad luxuriae praerupta deuoluitur. Detractio cibis est eius, & quidem persuaui; Ira etiam cibus est eius, licet minime leuis. Inuidia cibus est mentis, virulentus enim succis corrumpens, & prosperitate alieni successus iugiter miseram excruciare non desinens. Cenodoxia, delectabilis equa esca permulcet, post vero, vacuum omniue virtute spoliata reddit.

Igitur est cibus eligendus non tantum, qui concupiscentiae flagrantis aestus temperet, minuique succendat, verumetiam qui ad parandum sit facilis, & ad comedendum opportunior, vilioris pretij compendium praestet, quique sit conuersationi fratrum vsuique communis. Triplex enim est natura gastrimargiae: Vna quae canonicam refectioem horam praerogare compellit; Alia quae tantummodo ventris ingluvie & saturitate quorumlibet gaudet escarum; Tertia, quae exquisitoribus epulis & esculentioribus delectatur.

Cum Aegypti provinciam petissemus, ibique nos tanta alacritate cordis suscipi miramur, ut nulla prorsus, vsque ad praestitutam ieiunij horam refectioem regula seruaretur, sed absque legitimis quartae sextaeque ferijs, quocumque pergebamus quotidiana statio solueretur; quidam seniorum percunctantibus nobis, cur ita indifferenter apud eos praeterirentur quotidiana ieiunia, respondit: Ieiunium semper est, mecum iugiter tenere non valeo.

Quidam seniorum cum resicientem me, ut adhuc paululum quid ederem hortaretur, iamque me dixisse non posse, respondit: Ego iam sexies diuersis aduenientibus fratribus mentas posui, hortansque singulos cum omnibus cibum sumpsi, & adhuc esurio, & tu primitus, nunc resiciens iam te dicis non posse.

Itaque ut norunt in aduentu fratrum indifferenter soluere quotidiana ieiunia, ita discedentibus eis, refectioem ab illis indultam continentia maiore compensant.

Vidimus senem Macherem nomine, hanc a domino gratiam diuturnis precibus impetrasse, ut quotquot diebus ac noctibus agigaretur collatio spiritualis, nunquam somni torpore penitus laxaretur. Si quis vero detractionis verbum seu ociosum tentasset inferre, in somnum protinus concidebat, & ne vsque ad aurium quidem eius pollutionem virus obloquij poterat peruenire.

Cap. 16.

Cap. 10.

Cap. 11.

Cap. 12.

Cap. 13.

Qualis esse
monachi ci-
bus debeat

Cap. 14.

Quod in de-
gypto indif-
ferenter vi-
dit sub ad-
uentu nostro
solum quoti-
diana ieiun-
ia.

Cap. 15.

Cap. 16.

Cap. 17.

De continentia, & charitate.

CAP. XXVIII.

Quid inter-
sit inter ca-
stitatem &
continentiam,
& an utra-
que simul
semper ha-
beat.

Cap. 6.

De peculiari
gratia Dei
ad castitatis
consecutio-
nem neces-
saria.

Cap. 10.

Quod sit
inducium
perfecta &
integra pu-
ritatis.

Cap. 11.

Quo vitio
illusio ne-
cessaria pro-
cedat.

Cap. 12.

Proverb. 4.
Cap. 19.

Cap. 23.

Remedia
curacionis
quibus per-
fecta possit
corde &
corpore no-
stri puritas
permanere

EX libro sexto cap. 4. Aliud est continentem esse, aliud castum, & ut ita dicam in effectum integritatis, vel incorruptionis transire, quod dicitur agon. Quæ virtus illis tribuitur maxime, qui virgines, vel mente vel carne perdurant, ut uterque Ioannes in nouo testimo- nio, in veteri quoque Elias, Hieremias, Daniel, fuisse noscuntur. In quorum gradu hi quoque reputantur, qui post experimenta corruptionis, ad similem puritatis sta- tum per laborem longum & industriam, integritate mentis & corporis peruenerant; & aculeos carnis non tam impugnatione concupiscentiæ turpis, quam natu- ræ tantum modo sentiunt motu, quem statum dici- mus difficillime posse inter hominum turbas apprehendi; cæterum continentes multos existere non dubi- tamus, qui impugnationem carnis, quam vel raro, vel quotidie sustinent, seu metu gehennæ seu desiderio re- gni celorum compescunt. Quos seniores, sicut pro- nunciant posse non penitus incentiui obrui vitiorum, ita securos & insaucios semper existere non posse defi- niunt. Necesse est enim vnumquemque in colluctatio- ne positum, quamuis frequenter aduersarium vincat ac superet, & ipsum tamen aliquando turbati.

Quodammodo enim exire de carne est in corpore commorantem, & ultra naturam est fragili carne cir- cumdatum, carnis aculeos non sentire. Nulla etenim virtute tam proprie carnales homines spiritualibus An- gelis imitatione conuersationis æquantur, quam meri- to & gratia castitatis.

Cuius puritatis euident hoc erit indicium, si vt nulla imago illiciens, nobis in soporem laxatis occurrat, vel interpellans nullos concupiscentiæ motus valeat excita- re. Licet enim ad plenam peccati noxam talis commo- tio minime computetur, tamen necdum perfectæ men- tis indicium est, nec ad putum excocti vitij manifestatio cum per fallaces imagines huiusmodi operatur illusio.

Qualitas enim cogitationum, quæ in distensionibus diei negligentius custoditur, probatur quiete nocturna; & ideo cum intercesserit aliqua talis illusio, non cul- pa somni credenda est, sed negligentia temporis præ- cedentis, & manifestatio morbi latentis intrinsecus, vt so- lent malæ quoque valetudines corporum, non ea colli- gi tempestate in qua videntur emergere, sed negligentia sunt præteriti temporis acquisitæ, quo pastus quis im- prudenter eis salutem contrariis, noxios humores sibi met- lethalesque contraxit. Quam obrem illius præcepti iugi- ter meminisse debemus.

Omni custodia serua cor tuum.
Fertur sancti Basilij Cæsariensis sententia: *Et mulie- rem, inquit, ignora, & virgo non sum.* In tantum intellexit incorruptionem carnis, non tam in mulieris esse absti- nentia, quam in integritate cordis.

Igitur vt hæc illusiones ne dormientibus quidem no- bis intripere valeant, æquale moderatumque semper est tenendum ieiunium. Quisquis enim mensuram distri- ctionis excedit, necesse est vt modum quoque remissio- nis excedat; nunc quidem nimia inanitate defectus, nunc autem cibo propensiore distentus. Deinde iugis humi- litas ac patientia cordis est adhibenda aduersus iram vel cæteras passiones, vbi enim furoris insederit virus, li- bidinis quoque necesse est incendium penetrare. Ante omnia vero per uigil necessaria est sollicitudo no- cturna, nam sicut puritas & custodia diei nocturnam præparant castitatem; ita nocturnæ vigiliæ cordi pari- ter & obseruationi diuturnæ statum solidissimum, ro- burque permittunt.

De auaritia & proprietate Monachi.

CAP. XXIX.

EX libro septimo cap. 1. Tertius nobis conflictus est ad- uersus philargyriam, id est amorem pecuniarum, siue contra peregrinum bellum, & extra naturam. Cæte- ra namque vitiorum incitamenta humanæ inserta natu- ræ, & quodammodo inuiscerata carni, propemodum coarua natiuitati, discretionem boni malique præueniunt; & licet prima arripiant hominem, longo tamen labore vincuntur.

Hic verò morbus posterius superueniens & extrin- secus accedens animæ, quanto facilius cauere potest ac respui, tanto neglectus & intromissus semel cordi fit perniciosior cunctis, difficiliusque propellitur. Malo- rum omnium radix efficitur.

Hæc igitur eum remissam tepidamque possederit monachi mentem, quosdam velut rationabiles ei colo- res ob quos vel reservare sibi aliquid pecuniz debeat, vel parate describit. Nam ex ea quæ præbentur in mo- nasterio quaeritur non esse sufficientia, & sano robusto- que corpore vix posse tolerari. Si proprium aliquid non fuerit, quo cura corpori valeat adhiberi, misere esse mo- riendum. Itaque cum huiusmodi cogitationibus la- queauerit mentem, qualiter vnum saltem denarium ac- quirere possit, excogitat. Cumque illi hoc ex voto cel- serit, audior fames auri accrescit. Cum pecuniae incre- mento rabies cupiditatis augetur. Tum deinde vita lon- gæua promittitur, senectus incurua, infirmitates diuer- sæ atque prolixæ, quæ nisi maior summa in iuventute fuerit præparata, tolerari in senecta non possunt. Itaque infelix anima sempiternis nexibus obligata, nihil aliud respicit cordis intuitu, quam vnde pecuniam parare va- leat, per quam possit de monasterij disciplina quanto- cius euolare, nullam exhibens fidem vbi potuerit num- mi spes aliqua refulgere. Pro hac non mendacij, non perituri, non furti facinus admittere perhorrescit, non fidem frangere, non iracundiæ noxio furore suppleri. Sic- que per omnia sicut alijs venter, ita huic aurum & spes lucri pro Deo.

Nullam deinceps humilitatis, charitatis, obedientie non dicam virtutem, sed ne umbram quidem retinere contentus, indignatur ad omnia, & ad singula opera murmurat atque suspirat. Nec victu quotidiano, nec so- lito indumento contentus, non se diutius hæc toleratu- rum esse testatur, Deum quoque non ibi solummodo esse proclamat, nec salutem suam in illo tantum loco esse conclusam.

Itaque instabilitatis suæ habens viaticum nummos insolenter ad omnia præcepta responder; & tanquam peregrinum extraneum que se gerens, quæcunque indi- gentia correctione perspexerit, contemnit. Cumque su- rem possideat pecuniam, nec calciamenta quidem ac ve- stimenta se habere conqueritur, darique sibi tardius in- dignatur. Deinde occasione quibus offendi, vel irasci debeat studiose perquirat, ne leuiter motus de cænobij disciplina videatur exire. Nec solus tamen transmigra- re contentus, ne tanquam suo vitio deseruisse credatur, quantos potuerit susurracionibus clandestinis deprauare non desinit. Discessus solatium & exculationem leuita- tis, non se aliter credens, quam nota vel macula mona- sterij reperiendum.

De tribus eiusdem vitij speciebus.

CAP. XXX.

TRiplex itaque est huius valetudinis morbus, cuius exempla in scripturis sanctis inuenimus, non leui- pæna fuisse damnata. Nam Giezi ea, quæ nec antea quidem possederat, volens acquirere, non modo gratiam prophetiæ possidere non meruit, quam per successionem velut hæreditariam à suo habuit magistro suscipere;

faciunt: verum etiam econtrario aeterna lepra sancti Elisei maledictione perfunditur. Iudas volens resumere pecunias quas antea Christum secutus abiecerat, non solum ad perditionem domini lapsus, Apostolatus perdidit gradum, sed etiam vitam ipsam Biothanati morte conclusit. Ananias & Saphira reseruantes partem quandam, ex his, quae possederant, Apostolico ore morte multantur.

Alij vero auaritia occasione, Domini sententiam corrumpere, atque suum desiderium gestiunt deprauare; nec suam vitam nec intellectum scripturarum sensui coaptantes, sed vim scripturis pro desiderio suae libidinis inferentes, consentire eas suis opinionibus volunt. Aiuuntque scriptum esse: *Beatius est magis dare, quam accipere*. Cuius interpretatione prauissima, enervatam domini putant illam esse sententiam, quae dicitur: *Si vis perfectus esse, vende, & vende omnia quae habes, & da pauperibus &c.* beatiores, scilicet se pronuntiantes, si pristinis suffulti substantijs, alijs quoque de earum superabundantia largiantur: dum erubescunt pro Christo gloriosam cum Apostolis suscipere nuditatem.

Itaque si agonem spiritualem, & certare legitime cupimus, hunc quoque perniciosum hostem a cordibus nostris extradamus. Quem quantum superare non magis virtutis est, tantum ab eo vinci ignominiosum plenumque dedecoris.

Respice Iudam, cum ob hoc loculos dispensationi pauperum deputatos sibi creditos accepisset, ut saltem pecuniarum abundantia satius, concupiscentiae suae modum imponeret; in tantum fomitem cupiditatis exarsit, ut iam non loculos clanculo compilare, sed ipsum Dominum venundare maluerit. Vniuersas enim diuitiarum moles, cupiditatis huius exuperat rabies.

Denique princeps Apostolorum Ananiam & Saphiram, quia sibi quippiam de sua facultate reseruauerant, morte multauit. Quanta in hoc quoque facinoris ac supplicij similitudo concurrit. Ibi namque philargyriam proditio: hic falsitas subsecuta est. Ibi veritas proditur, hic mendacij crimen admittitur. Ille refugiens pauperem, reseruare quae abiecerat concupiuit, hi ne fierent pauperes de substantia sua retinere tentauerunt. Itaque si in eos, qui non alienas concupierunt substantias, sed proprijs parcere tentauerunt, processit tam seueri sententia; quid censendum de his, qui nunquam possessa capiunt congregare, & nuditatem coram hominibus praeferebant, affectu concupiscentiae coram Deo diuites comprobantur.

Constitutus in agro atque operatione virtutis, substantia mundi qua te renouans spoliasti, quid recurrens niteris cunctis? Si vero paupertate praeventus, nihil quod dimitteres habuisti, multo magis acquirere non debes, quod antea non possidisti. Ob id enim ita domini beneficio praeparatus es, ut expeditior ad eum nullis pecuniarum laqueis impeditus accurreas.

De ira perniciofa, & salubri.

C A P. XXXI.

Quartum certamen est ira. Omnis, inquit, ira & indignatio & clamor, & blasphemia tollatur a vobis. Cum dico omnis ira, nullam penitus velut necessariam, & utilem nobis excipit. Delinquentemque fratrem si necesse est, ita quisque curare festinet, ut dum medellam leuioris forsan febricula laboranti procurat inferre, non se metipsum iratus deteriori morbo caecitatis inuoluat. Oportet namque aliquando illum qui alterius vulnere mederi cupit, omni languoris morbo alienum subiacere.

Qualibet ex causa iracundiae motus efferuens excarnat oculos cordis, & acumini visus exitalem validioris morbi ingerens trabem, solem iustitiae non sinit intueri. Habemus sane in ministerium satis commode nobis

insertum, ad quod solum eam recipere utile nobis est ac salubre, cum contra lasciuientes cordis nostri motus indignantes infremimus; & ea quae agere confundimur coram hominibus, vel proloqui, in latebras ascendisse nostri pectoris indignamur; Angelorum scilicet ac Dei ipsius praesentiam ubique tremantes.

Vel certe cum contra hanc ipsam iram, cur a nobis aduersus fratrem irrepsit commouemur, & irati laetales instigationes eius extrudimus. Taliter irasci docet nos propheta: *Irascimini, inquit, & nolite peccare*. Ille etenim cum aquam de cisterna Bethleem concupisset, eamque a viris fortibus per medias hostium cateruas suscepisset allatam, protinus effudit in terram; & ita voluptuosam concupiscentiae passionem iratus exiguens, libauit eam Domino, & cupiditatis suae desiderium non expleuit, dicens: *Propitius sit mihi Deus, ne faciam hoc. Num sanguinem istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum non bibam?*

Vel cum vellet Abisai conuicij regalis ultionem truncatione capitis explere, Dauid indignatione pia commotus, humilitatis modum & patientiae rigorem in concussa lenitate seruauit, dicens: *Quid mihi & tibi &c.* iubemur itaque irasci salubriter, sed nobismetipsis, ac suggestionibus gratis.

Aduersus eos in quos commoti fuerint rancorem animi reseruantes, negant quidam se verbis irasci, sed re ipsa & opere indignari comprobantur. Nam neque congruo sermone eos compellunt, nec affabilitate eis solita colloquuntur; Et eos se minime delinquere putant, quo vindictam suae commotionis non expetunt. Quam tamen, quia proferre palam & exercere, aut non audent aut certe non possunt, in suam perniciem virus iracundiae retorquentes, concoquunt eam in corde, taciti ac silentes in semetipsis consumunt; amaritudinem tristitiae non virtute animi protinus expellentes, sed digerentes processu dierum, & utrumque pro tempore mitigantes, quasi vero in effectu solummodo sit iracundia moderanda, & non potius ab arcanis nostri pectoris eruenda, & tenebris illius obscurati, nec consilij salubris, nec scientiae lumen admittere, sed nec templum spiritus sancti, habitante in nobis spiritu iracundiae nequaquam valeamus existere. Cohibitus enim in corde furor, altantes quidem homines non offendit, sed aequae spiritus sancti splendidissimum iubar, ac si prolatum, excludit.

Aut quemadmodum vel ad momentum vult eam Dominus retentari, qui nec sacrificia quidem spiritualia orationum nostrarum permittit offerri; si vel alium contra nos aliquid rancoris habere cognoscimus.

Non enim ita nostris obsequijs communis omnium Dominus delectatur, ut quod in vno acquirit, perdat in altero, dominante tristitia. In cuiuslibet namque dispendio vnam patitur detrimentum, qui eodem modo omnium famulorum suorum salutem desiderat & expectat. Et idcirco aequae, habente aduersus nos fratrem, inefficax erit oratio nostra, ac si nos aduersus eum indignationem reseruemus.

Sed quid diutius praecipis evangelicis atque Apostolicis immoramur, cum etiam vera lex, quae aliquid remissionis habere videtur, haec eadem praecauet dicens: *Ne oderis fratrem in corde tuo*. Et iterum: *Non eris meminer in iura*. Non solum iniuriae retributio, sed etiam ipsa memoria radicitus iubetur euelli.

De illis qui praesuperbia, vel impatientia solitudinem requirunt.

C A P. XXXII.

Interdum superbia, vel impatientia superati, cum in conditos mores nostros nolumus emendare, solitudinem nos desiderare conuicimur, tanquam ibi nullis nos concitantibus, illico virtutem patientiae reperiri; excusantes negligentiam nostram, causamque commotionis non nostra dicentes impatientia, sed fra-

Cap. 7.

Psal. 4.

2 Reg. 23.

2 Reg. 26.

Cap. 8.

Cap. 10.

Cap. 11.

Cap. 12.

Cap. 13.

Cap. 14.

Leui. 19.

Cap. 15.

Notat etiam

qui impatientia sua

causas in a-

liis conu-

ciant.

trum

trum vitio generari. Dumque in alios erroris nostri vergimus causas, nunquam ad patientiae ac perfectionis calcem valebimus peruenire.

Cap. 16.

Summa igitur emendationis ac tranquillitatis nostrae, non est in alterius arbitrio collocanda, quod nostrae non subiacet potestati: quia ut non irascamur, non debet ex alterius perfectione, sed ex nostra virtute descendere, quae non aliena patientia, sed propria longanimitate conquiritur.

Cap. 17.

Porro eremum, perfectos omnique vitio curatos oportet expetere, & excoctis ad purum in congregatione fratrum vitijs, non pusillanimitatis perfugio, sed diuinae contemplationis obtentu intrare; quae non nisi in solitudine à perfectis solummodo potest apprehendi. Quaecunque enim vitia incurata in eremum detulerimus, operata in nobis & non abolita sentientur. Solitudo namque sicut nouit emendatis moribus contemplationem purissimam referare, ita eorum, qui minus emendati sunt vitia non solum seruare, verumetiam exaggerare consuevit. Tandiuque sibi patiens quis videtur & humilis, donec nullius hominum commiscetur consortio, ad naturam pristinam mox reuersurus, cum interpellauerit cuiuslibet commotionis occasio. Emergunt quippe ex eo confestim vitia, quae latebant, & velut equi infrenes certatim è suis repagulis ocio longiore nutriti, acius ad perniciem aurigae proprii, ferociusque prorumpunt. Magis enim exercitio vsuque humano cessante efferuntur vitia in nobis, nisi fuerint antea purgata, ipsamque umbram patientiae quam possidere imaginarie permixti fratribus saltem pro eorum reuerentia, & nota publica videbamur, desidia securitatis amittimus.

Cap. 18.

Quasi vero vniuersa virulenta serpentium genera vel ferarum, cum suis in cubilibus immorantur, pronuntiari possint innoxia, quia nulli nocent, hoc enim eis non affectus bonitatis, sed necessitas solitudinis confert.

Quod nec etiam contra insensibiles creaturas irasci liceat.

CAP. XXXIII.

Impatientes atque iracundos esse frequentes etiam illi qui ab hominibus non prouocantur.

I Deoque perfectionem querentibus non sufficit contra hominem non irasci. Meminimus enim in solitudine commorantibus nobis contra calumum cum aut grossitudo eius aut exilitas displiceret, contrave scalpellum cum incendia hebeti acie segniter execaret; ita indignationis irrepsisse motum, ut non alias perturbationem mentis, quam vel contra insensibiles materias, vel certe aduersus Diabolum maledictione prolata digerere, atque enotare possemus. Quamobrem ad perfectionis rationem satis non proderit abesse homines, in quos ira moueamur, cum etiam erga res mutas exerceri possit: nisi forte in eo putemus commotionibus nostris aliquod remedium comparari, quod maledictionibus vel iracundiae nostrae minime res in animae respondeant, & intemperantia cordis nostri ad maiorem nequaquam prouocent insaniam.

Cap. 19.
Matth. 5.

Quapropter si illam summam diuini praemij cupimus adipisci, de qua dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*: non solum è nostris actionibus haec amputanda est, sed etiam de internis animae actibus radicibus extirpanda. Radices enim vitiorum potius excidi praecipiantur, quam fructus, a Domino, qui non solum pro ope rationis effectu, sed etiam pro voluntatis desiderio vnicuique aut praemium reddit aut penam, secundum illud: *Ego autem opera eorum & cogitationes venio, ut congregem*.

Isa. 66.

Cap. 20.
Matth. 5.

In eo autem quod in quibusdam exemplaribus inuenitur. *Qui irascitur fratri suo sine causa reus erit iudicio*, superfluum est ab his adiectum, qui amputandam iram pro iustis causis minime putauerunt, qui propositum non intellexerunt scripturae, volentis fomitem

iracundiae omnimodis amputare. Finis enim patientiae non irascendo iuste, sed penitus non irascendo consistit.

Cuius morbi haec erit medicina perfecta, ut primus credamus nullo modo siue iustis siue iniustis ex causis nobis licere irasci; scientes nos discretionis lumen, & iustitiae moderamina protinus amissuros, si principale cordis nostri eius fuerit tenebris obscuratum, tum deinde puritatem mentis nostrae mox perturbanda, templumque eam Spiritu sancti effici omnino non posse, iracundiae in nobis spiritu commorante. Postremo ut cogitemus nequaquam licere nobis orare, nec iratos fundere preces ad Deum. Et praeter omnibus incertum statum conditionis humanae praeter oculis habentes, quotidie nos credamus a corpore migraturos.

De tristitia perniciofa, & salubri.

CAP. XXXIV.

EX libro nono cap. 1. Quinto nobis certamine edacis tristitiae stimuli retundendi sunt; quae si passim per singulos incursumus, & incertos ac varios casus, obtinendi animum nostrum habuerit facultatem, ab omni nos separaret diuinae contemplationis intuitu. Non orationes explere cum solita cordis alacritate permittit, non sacrarum lectionum sinit remedijs incubare, tranquillum quoque ac mitem cum fratribus esse non patitur, & ad cuncta operationum, vel religionis officia impatientem & asperum reddit.

Sicut enim tinea vestimento, & vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi. Nonnunquam irae praecedentis vitio subsequi, seu concupiscentiae lucriue cuiusdam minus adepti generari solet, cum se harum rerum spe quadam mente concepta quis viderit excidisse. Interdum vero, etiam nullis existentibus causis, inimici subtilis instinctu tanto repente mœrore deprimimur, ut ne charorum quidem ac necessariorum nostrorum aduentum solita suscipere affabilitate possimus, vel quicquid ab eis competenti fuerit confabulatione prolatum, importunum nobis ac superfluum iudicetur, nulla-que à nobis reddatur eis grata responsio, vniuersos cordis nostri recessus felle amaritudinis occupante.

Vnde manifestissime comprobatur, non semper nobis aliorum vitio commotionum stimulos excitari, sed potius nostro, qui reconditas in nobilitate metipsum habemus offensionum causas ac semina vitiorum, quae cum mentem nostram tentationum imber alluerit in germina confestim fructusque prorumpunt.

Nunquam enim quis alterius violo lacessens, peccare compellitur, si repositam materiam delictorum in suo corde non habeat. Nec tunc subito quilibet deceptus esse credendus est, cum in se eadem mulieris forma in barathrum concupiscentiae turpis inciderit: sed potius occultos ac latentes medullitus, morbos occasione visus in superficiem tunc fuisse productos.

Ideoque perfectio cordis non tam separatione hominum, quam patientiae virtute conquiritur, quae si me possessa, sicut potest nos etiam cum his, qui odimus pacem, pacificos conseruare, ita si parva vel haec non fuerit, & ab his quod perfecti ac meliores nobis sunt, facit iugiter dissidere. Occasiones enim commotionum ob quas eos quibus iungimur deserere festinamus, in conuersatione humana deesse non poterunt, & idcirco tristitiae causas, ob quas a prioribus separamur, non enadimus, sed mutamus.

Procurandum itaque nobis est, ut nostra potius emendare vitia festinemus, quae proculdubio si fuerint emendata, & tunc non dicam cum hominibus, sed etiam cum feris & belluis facillime nobis conuenit, secundum illud:

illud: *Beata terra pacata erunt tibi*. Extrinsecus enim venientia pacata erunt tibi offendicula; si in nobis intus radices eorum receptæ, insertæque non fuerint; *pax enim multa diligentibus nomen tuum, & non est illis scandalum*.

Est enim aliud detestabilis tristitiæ genus, quod desperationem animæ iniicit delinquenti. Quod nec Chaim fecit post fratricidium pœnitere, nec Iudam post traditionem.

Sed illa tristitia, quæ pœnitentiam ad salutem stabilem operatur, obediens est, affabilis, mansueta, humilis, ac patiens, utpote ex Dei charitate descendens, ad omnem dolorem corporis ac spiritus contritionem infatigabiliter semetipsum desiderio perfectionis extendens, & quodammodo læta ac spe profectus sui vegetata, habens omnes in se fructus spiritus, quos enumerat Apostolus. Hæc vero sæculi tristitia est asperissima, impatiens, dura, plena rancore & mœnore in fructuoso.

Quapropter absque illa, quæ vel pro salutari pœnitentia, vel pro studio perfectionis, seu pro desiderio suscipitur futurorum, omnis tristitia tanquam sæculi, & quæ mortem inferat æqualiter repellenda est, sicut fornicationis spiritus, seu philargiæ, vel iræ.

Hoc n. modo vniuersa tristitiarum genera valebimus superare, cum æternarum rerum ac futurarum intuitu super læti, nec casibus deiectionis præsentibus, nec prosperis fuerimus elati, vtrique velut caduca, & mox transiētia contemplantes.

De radio, vel accidia.

C A P. XXXV.

Idem ex libro 10. cap. 1. Sextum nobis certamen est contra accidiam siue tedium siue anxietatem cordis. Affinis hæc tristitiæ, ac solitarijs magis experta.

Quæ cum miserabilem obsederit mentem, horrorem loci, fastidium cellæ, fratrum quoque, qui cum eo vel minus commorantur, tanquam negligentium, ac minus spiritualium aspernationem gignit. Ad omne quoque opus, quod intra septa sui cubilis est, facit desidem & inertem. Ab omni se dolet spirituali quæstu inanem in loco vacuumque consistere; utpote qui cum posset etiam alios regere, ac prodesse plurimis, nullum ædificauerit, nec quemquam institutione suæ doctrinæ lucratus sit. Absentia longeque posita magnificat monasteria; consortia quoque ibidem suauia, & plena spirituali conuersatione depingit. E contra vniuersa, quæ habentur in manibus aspera, ut nulla re alia tantæ oppugnationis remedium, quam visitatione fratris cuiuspiam, seu somni solatio posse æstimer inueniri. Deinde suggerit salutationes exhibendas fratribus, visitationesque infirmorum, parentes inquiri salutandos, illam religiosam deuotamque Deo sceminam, omni præsidio destitutam, frequentius inuisere, magisque oportere in his operam pietatis impendi, quam sine villo profectu in cellula residere.

Agitur itaque infelix anima talibus inimicorum machinis accidia spiritui velut ariete validissimo fatigata, hoc quo vititur ad præsens remedium, paulo post acius infirmenda. Frequentius enim ac durius aduersarius attentabit, quem conserto prælio præbiturum cominus sibi terga cognoscit; salutemque sibi non de conflictu, sed de fuga sperare præuidet; donec paulatim protractus à cella, actum suæ professionis incipiat obliuisci; qui non est aliud quam contemplatio diuinæ puritatis, quæ non alibi potest nisi in silentio, & iugi cellæ perseverantia ac meditatione perquiri; atque ita militiæ suæ fugitiuus effectus, impleri se negat; secularibus, ei cui se probauit minime placiturus.

Itaque instabilem eum de cætero reddet ac vagum, & ad omne corpus desidem nihilque aliud procurare, quàm ubi, quove colore occasionem refectionis futuræ valeat præparare; mens enim ociosi nihil aliud cogitare nouit, quàm de esca ac ventre.

Spec. Hist.

Et necesse est eum inhonestum esse, dum necessaria victus requirit, adulationi quoque operam dare, nouitates etiam romorum sectari, causarum fabularumque occasiones conquirere, per quas sibi metipsi aditum parer ac facultatem, qua diuerforum domos valeat penetrare.

De huius vitij remedio, quod est laboris exercitium.

C A P. XXXVI.

Verum si ille qui euangelium prædicabat, signis illud virtutibusque commendat, ne graualet queniā, *gratis panem manducare non audebat*: quomodo illi non æstiment se grauari, qui quotidie cum ociosi vacantesque præsumunt.

In actibus etiam Apostolorum graue nobis suæ conuersationis reliquit exemplum, cum se non solum id operatum esse testatur, quod necessitatē sui corporis expediret, sed etiam, quod vñibus eorum, qui secum erant, posset sufficere.

Et hoc ipsum dicit esse mandatum Domini, quoniam ipse, inquit, dixit. *Beatus est magis dare, quàm accipere*. Hoc est, impatiens beator largitas; quàm accipientis penuria, quæ non de pecunia per infidelitatem vel dissidentiam reseruata, nec de reconditis auaritiæ thesauris impeditur, sed quæ de fructu operis proprii, & pio sudore profertur. Et duplici gratia decoratur, quod & perfectam nuditatem Christi vniuersarum rerum suarum abiectione possideat, & munificentiam diuicis labore suo exhibeat, & effectu. Hic quidem honorat Deum de suis iustis laboribus, & delibet de fructibus iustitiæ suæ; ille vero otij torpore resolutus & inertia, indignum se esse etiam cibo panis, Apostoli probat sententia, dum contra eius scilicet interdictum ociosus eum non sine reatu peccati contumaciæque præsumit.

Nec merebitur incorruptionis vestimento ornari, quisquis somno otij vel accidia soporatus, non industria suæ labore, sed inertie pannis in copiam operari maluerit, quos abscondens de plenitudine scripturarum, non vestimentum decoris, sed ignominiosum excusationis velamen suæ coaptauit ignauiæ. Solent enim hac segnitie disiecti, nolentes opere manuum suarum sustentari, quod Apostolus indefinenter exercuit, vel nobis exercere præcepit, quibusdam uti testimonij scripturarum, quibus inertie suæ velamen imponant; dicentes scriptum esse: *Operamini non cibum, qui perit. Et meus cibus est, ut faciam voluntatem patris*. In desiderijs est omnis ociosus, & ad extremum multa mala docuit ociositas.

Hæc est apud Aegyptum ab antiquis patribus sancta sententia; operantem monachum demone vno pulsari, ociosum vero innumeris spiritibus denasari.

Denique Abbas Paulus probatissimus patrum, cum in eremo vastiore consistens, quæ Porphyron nuncupatur, palmarum fructibus, & horto modico securus, haberet sufficientem alimoniam substantiam, nec posset aliquid aliud vnde sustentaretur, operis exercere, eo quod ab oppidis, vel habitabili terra septem mansionibus separaretur, vel eo amplius deserti illius habitatio, plusquam expeteretur pro mercede vecturæ, quàm valere posset pretium operis defudati, collectis palmarum folijs, quotidianum pensum velut exinde sustentandus à semetipso iugiter exigebat. Cumque opere totius anni antrum eius fuisset impletum, supposito igne concremabat, in tantum probans sine opere manuum nec in loco posse monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando conscendere; ut etiam hoc fieri nequaquam necessitas victus exigeret, pro sola purgatione cordis, & cogitationum soliditate, ac perseverantia cellæ, vel accidia ipsius victoria, & expurgatione perficeret.

Cum incipiens in eremo commorari, Abbati Moyse

R r r

omnium

Cap. 7.

Cap. 9.

2. Thes. 3.

Cap. 18.

Cap. 19.

Act. 20.

Quomodo intelligitur illud Beatus est magis dare quam accipere.

2. Thes. 1.

Cap. 11.

Joan. 6.

Joan. 4.

Cap. 13.

Cap. 14.

De Abbate Paulo qui singulis annis opus suum igne supposito, concremabat.

Cap. 25.

omnium sanctorum summo dixissem me aegritudine accedat confectum, ad Abbatem Paulum protinus eucurrissem: Ille, te non, ait, ab ea liberaſti, ſed magis eic deditum ac ſubditum praeſtuit. Grauius enim te, vt deſertorem ac fugitiuum deinceps aduerſarius impugnet, quem de conflictu ſuperatum, protinus auſugille conſpexit.

De inani gloria, ſpirituali, & oculis.

C A P. XXXVII.

EX libro 11. cap. 1. Septimum nobis certamen eſt contra ſpiritum Cenodoxiae, multiformem atque ſubtilem.

Cap. 2. Tantoque eſt pernicioſior ad conflictum, quanto obſcurior ad cauendum. Qui cum pro elatione carnali pulſauerit mentem, & fuerit reſponſionis ſcuti reſpuſus, priore habitu perſonaeque mutata, ſub virtutum ſpecie victorem iugulare perſentat.

Cap. 3. Ex omni parte bellatori occurrens, & in habitu, & in forma, in inceſſu, in voce, in opere, in vigilijs, in ieiunijs, in oratione, in deuotione, in lectione, in ſcientia, in taciturnitate, in obedientia, in humilitate, vulnerare militem Chriſti conatur.

Cap. 4. Nam cui ſub ſpecie ſuccinctae veſtis ac nitidae Cenodoxiam non poterit diabolus generare, in ſqualida, & inculta conatur inferere. Quem non potuit per honorem deiſcere, humilitate ſupplantat. Quem ſcientiae, & locutionis ornatu nequit extollere, gravitate taciturnitatis elidit. Si ieiunet palam, gloria vanitatis pulſatur, ſed ſi illud contemnenda gloriae cauſa contexerit, eodem vitio elationis obtunditur. Ne vanae gloriae contagio maculetur, orationes prolixius ſub fratrum vitat celebrare conſpectu, & quod eas latenter exerceat, non effugit aculeos vanitatis.

Cap. 5. Pulchre ſeniores naturam morbi huius, in modum carpe, bullorumque deſcribunt, quae vno decorata tegmine, alio ruſum inueniuntur induta; totiensque reperiuntur obrecta, quotiens fuerint expoliata.

Cap. 6. In ſolitudine quoque cunctorum mortalium confortia gloriae cauſa fugientem, perſequi non deſiſtit. Quanto amplius, quis vitaerit mundum tanto eum acius inſequitur.

Cap. 7. Omnia vitia ſeparata marceſcunt, & vel in loco, vel tempore minuuntur, atque deſerunt, ſeu certe a contrarijs virtutibus diſſidentia, vel cauentur facilius, vel vitantur; hoc vero deiectum acius reſurgit ad luctam, & cum putatur extinctum ſua morte viuacius conualeſcit.

Cap. 8. Nec loco nouit excludi, nec extrinſecus materia ſubtracta marceſcere.

Cap. 9. Peſtis haec virtutibus inſerta, & aciei permixta, velut in nocte caeca dimicans atrocius inopinatos decipit, & incautos.

Cap. 10. Ita namque Ezechias vir in omnibus conſummata iuſtitiae, quae internecionem centum octogintaquinque millium de exercitu Aſſyriorum Angelo ſub nocte teſtante, vna prece valuit impetrare, qui poſt mortis diem Domini ſententia praefinitum 15. annis vitae metas excedere vna oratione promeruit, ſole, per decem gradus, reuertente, duplicatum diem vniuerſo orbi contra fixas naturae leges praebuit; poſt tanta incredibilia ſigna, poſt tam immania documenta virtutum, ſucceſſibus ſuis elatus eſt, ita vt vniuerſis virtutibus ſuis ac ſi non faiſſent, obliuioni traditis, iram conſeſtim Domini ſuſcepſiſſet, niſi eam reſumpta humilitate placalleſſet.

4. Reg. 19.
Exemplum
regis Eze-
chiae, quomo-
do ſelo vana
gloria deie-
ctus fuerit.

De vana gloria carnali, & huius vitij remedio.

C A P. XXXVIII.

Cap. 11. Solet etiam inſipientium mentes, & eorum quae minus adhuc, vel virtute animi, vel ſcientia profece-

runt, aut propter ſonum vocis extollere, quod ſcilicet modulatus pſallant, aut quod parentes diuites aut nobiles habeant, vel quod militiam honoresque contemplerint. Interdum etiam dignitates & opes, quae forte nec apprehendi quidem aliquando potuiſſent, perſuadet quempiam per facile fuiſſe adepturum ſi perſeueraret in ſeculo; vana etiam ſpe de incertis inſans eum, & de his quae nunquam poſſedit, velut qui ea contemplerit gloria vanitatis extollens.

Nonnunquam clericatus gradum & deſiderium prebyterij, vel diaconatus immittit, quem ſi vel inuitus fuiſſet adeptus, tanta expleturum ſanctitate ac rigore depingit; vt caeteris quoque ſacerdotibus praebere potuerit ſanctitatis exempla; deinde multos non ſolum conuerſationis forma, verum etiam doctrina ſua ſermo neque lucraturum.

Quapropter haec eſt antiquitus patrum ſententia, monachum fugere debere mulieres & episcopos, neuter enim eum ſinit, quem ſemel ſuae familiaritati deuinkerit, vel quieti cellae ulterius operam dare, vel diuinae theoriae puriſſimis oculis inhaerere.

Haec multiformem beſtiam tali remedio poterimus euadere, vt cogitantes, quia Dominus diſſipabit oſſa eorum qui hominibus placent. Primitus nihil inanis gloriae capiendae gratiae nos facere permittamus. Deinde ea, quae bono initio fecerimus obſervatione ſimili coſtodire nitamur, ne laborum noſtrorum fructus, poſt irreperens Cenodoxiae morbus euacuet. Et ea quae nos poſſunt inter caeteros notabiles reddere, ac veluti ſolis facientibus laus apud homines ſit conquirenda vitemus. Conſideremus non ſolum fructum laborum noſtrorum nos penitus amiſſuros, quoscuque Cenodoxiae propoſito fecerimus, ſed etiam reos magni criminis factos, aeterna ſupplicia velut ſacrilegos ſoluturos, utpote qui ad iniuriam Dei opus, quod eius obtentu nos oportuit agere, hominum gratia malimus exercere, ab eo qui occultorum eſt conſcius homines Deo, & gloriam mundi gloriae domini praeſtuliſſe conuicti.

De ſuperbia ſpirituali qua tentantur perfecti.

C A P. XXXIX.

EX libro 12. cap. 1. Octauum, quod & extremum aduerſum ſpiritum ſuperbiae nobis certamen eſt. Qui morbus licet vltimus ſit in conflictu, origine tamen & tempore primus eſt. Sauiſſima, & ſuperioribus cunctis immanior beſtia perfectos maxime tentans.

Cap. 2. Omne namque vitium ſuis eſt terminis & fine contentum, & licet contriſtet alias quoque virtutes, contra vnam tamen principaliter tendit. Haec vero ſubtiliſſima, capta arce virtutum, vniuerſam funditus ciuitatem diruit.

Cap. 3. Et vt grauiffimae tyrannidis eius potentiam cognoscamus, Angelus Lucifer ſplendorem ſapientiae & virtutum pulchritudinem qua ornabatur gratia conditoris, naturae ſuae potentia non illius beneficio ſe credidit obtinere, & ob hoc elatus inſirmitatem propriae naturae perſenſit, & beatitudinem qua de munere fruebatur, amiſit.

Cap. 4. Haec fuit prima origo principalis morbi, qui ruſum per illum, qui fuerat a ſe deiectus in protoplaſtum ſerpens, inſirmitates omnium vitiatorum & materias germinauit.

Cap. 5. O quantum eſt malum ſuperbiae, vt non Angelum, non alias virtutes ſibi contrarias, ſed ipſum Deum aduerſarium habere mereatur.

Huius laqueum poterimus euadere, ſi in ſingulis quibus ſenſerimus nos virtutibus profeciſſe, dixerimus, ego, ſed gratia Dei mecum.

Cap. 6. Patrum ſententiam proferamus, qui viam perfectionis, & qualitatem eius, non verborum iactantia depinxerunt, ſed experimentis proprijs, & exemplis certiffimis tradiderunt.

Atque

Atque ad hanc fidem se potius peruenisse, quam laborum merito testabantur. Quibus etiam hoc acquisita puritas conferebat, ut magis magisque se deprimi peccatis agnoscerent. Nec blandientes sibi de inferiorum ac tepidorum negligentia, sed contemplatione potius illorum, quos vere peccato carere, atque in regno cælorum iam æterna beatitudine perfrui nouerant, humilitatem perpetuam conquirebant; atque ita consideratione hæc & elationis ruinam declinabant; & quod contenderent, vel quod dolerent, semper inueniebant.

Igitur secundum traditiones eorum, & sic ad eam festinare debemus ieiunijs, vigilijs, orationibus; contritioni cordis, & corporis operam dantes, ne hæc omnia morbo hoc instante euacuemus.

Quia nec patres nostri in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluabat eos sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui. Postremo vniuersa beneficia eius mente sollicita perlustrantes, non solum pro his ei gratias referamus, quod vel rationales nos condidit, vel baptismi largitus est gratiam, vel scientiam legis concessit, sed etiam pro his, quæ erga nos quotidiana eius providentia conferuntur; quod scilicet ab aduersariorum nos insidijs liberat, quod à periculis nos etiam ignorantes protegit, quod à lapsu peccati communit, quod adiuuat nos & illuminat, quod pro negligentibus delictisq; nostris eius inspiratione latenter compungimur, quod ab eo nonnunquam etiam inuiti trahimur ad salutem. Postremo, quia liberum arbitrium nostrum, quod proclius fertur ad vitia, ad meliorem dirigit frugem.

Hæc est proprie erga Deum humilitas, hæc est patrum sincera fides, sine qua, nec pietas in Deum, nec purgatio vitiorum, nec emendatio morum, nec virtutum consummatio poterit apprehendi.

Hucusque de spirituali superbia qua diximus perfectos quosque pulsari, dixisse sufficiat. Quod genus non multis expertum est, quia nec plures student perfectam cordis apprehendere puritatem, ut ad hos præliorum gradus valeant peruenire.

De superbia carnali, & eius indicijs ac remedijs.

C A P. XL.

Ceterum nos qui ad huc terrenis sumus passionibus inuoluti, nequaquam hoc modo tentare dignatur, sed crassiore, & carnali elatione supplantat.

Hæc igitur cum tepido ac male arrepto renunciationis principio in monachi resederit mente, primum inobedientem eum reddit & asperum, æqualem fratribus fieri communemque non sinit; spoliari etiam terrenis opibus non concedit: Et cum renuntiatio nihil aliud sit, quam quod quotidie credat se esse mortuum, e contrario facit eum vitam sperare longævam.

Super hæc initia male fundata, necesse est ut vniuersa deinceps vitiorum structura confluat.

Nec vnquam potest in corde suo humilitatem Christi suscipere, cum sibi vel de natalium nobilitate gloriatur, vel inflatur de sæculi (quam corpore non mente deseruit) dignitate, vel de pecunijs ad ruinam suam retentis extollitur: ne ipsam quidem auribus suis doctrinam perfectionis admittit, tantumque concrevit in corde eius spiritualis verbi fastidium, ut cum forte talis fuerit oborta collatio, vno in loco stare nesciat, eius obtutus, sed huc illucque stupidus circumferatur. Pro suspirijs autem salutaribus sputa de sicco guttore contrahuntur, digiti ludunt, & in modum quiddam scribentis volitant atque depingunt, & ita huc atque illuc membra commouentur, ut se vel scatentibus veribus, vel acutissimis sudibus credat insidere, & quicquid simplex collatio ad ædificationem protulerit audientium, ad suam fugillationem estimet esse prolatum.

Spec. Hist.

Totoque corpore quo spiritualis vitæ examinatio ventilatur, suis suspicionibus occupatus, non quid exinde ad profectum suum capere debeat aucupatur, sed causas cur vnum quodque sit dictum, sollicita mente perquirat, vel quid eis obijcere possit. Et ita fit, ut non solum in nullo ei proficiat collatio spiritualis, verumetiam damnofa magis existat; dum enim conscientia sua totum suspicatur contra se esse prolatum, vehementiore cordis obstinatione duratur, iræque stimulis acius instigatur. Deinde post hæc excelsa vox, sermo rigidus, amara, & turbulenta responsio, incessus erectus ac mobilis, lingua facilis, procax loquela, ne vnquam taciturnitas amica, nisi cum contra fratrem rancorem in corde suo conceperit; ita ut quid in eo detestabilius sit haud facile cernatur, vtrum diffusa illa petulantia, que lætitia, an dira hæc virulentaque taciturnitas. Et cum ipse tumore possessus facile cunctis tristitias inferat, atque ad satisfactionem læti fratris semetipsum submittere dedignetur; etiam ab illo sibi oblatam contemnit.

His igitur iudicijs carnalis ista superbia declaratur. Inest in loquela eius clamor, in taciturnitate amaritudo, excelsus & effusus in lætitia risus, irrationabilis in serietate tristitia, in responsione rancor, facilitas in sermone, expertus patientiæ, charitatis aliena, audax ad contumelias irrogandas, ad tolerandas pusillanimis, ad obediendum difficilis, nisi in quo eam desiderium suum voluntasque præuenit.

Nullo enim modo poterit in anima nostra virtutum structura consurgere, nisi prius iacta fuerint veræ humilitatis fundamenta. Quod nullatenus poterimus implere, nisi abrenunciatio vera facultatum in nobis fuerit Christi amore fundata; deinde obedientiæ subiectio simplici corde suscepta; ita ut præter Abbatis mandatum, nulla penitus voluntas viuat in nobis. Quod non aliter obseruari poterit, nisi quis non solum se mortuum mundo, verumetiam insipientem iudicauerit ac stultum; vniuersa quæ sibi fuerint à senioribus imperata sine vlla discussione proficiant, sacrosancta ea credens ac diuinitus promulgata.

In qua consistentibus æqualitate, proculdubio status ille humilitatis vere tranquillus subsequitur, ut nos ipsos inferiores omnibus iudicantes, vniuersa quæ nobis irrogata fuerint, iniuriosa, vel tristia, tanquam à superioribus nostris illata, patientissime toleremus. Denique eandem humilitatem erga Deum feruentissime retentemus, ut nihil nos absque illius opitulatione, vel gratia posse perficere cognoscamus.

Collatio Abbatis Moysi de puritate cordis.

C A P. XLI.

Idem in libro 1. collatione prima cap. 1. Cum in eremo Scythiæ Abbatem Moysen expetissemus, pariterque ab eo ædificationis sermonem fufus lachrymis posceremus, quippe cuius animi rigorem hunc noueramus, ut nisi fideliter desiderantibus, & cum omni cordis contritione querentibus, nequaquam acquiesceret ianuam perfectionis aperire, ne scilicet indignis, & fastidiosis suscipientibus pandens, aut instantiæ virum aut proditoris crimen videretur incurrere. Tandem fatigatus precibus nostris ita exorsus est.

Omnes, inquit, artes & disciplinæ scopon quendam, i. destinationem, & telos, i. finem proprium habent ad quem respiciens vniuscuiusque artis industrias appetitor, cunctos labores, & pericula atque dispendia æquanimitate libenterque sustentat.

Finis quidem nostræ professionis, est regnum Dei; scopos, puritas est cordis.

Quæ si præ oculis nostris ingiter statuta fuerit, non solum cunctos labores nostros varios atque instabiles reddet, sed etiam cogitationes diuersas sibi contrarias suscitabit. Necesse est, n. mentē, quo recurrat, cuiue principi-

Rrr a

paliter

*Depingit eorum reser-
qui non fin-
cere neque
perfectionis
amore ra-
noty ingressi
sunt.*

Cap. 29.

Cap. 32.

*Quomodo
depopulatrix
omniū vir-
tutum super-
bia per ve-
ram humi-
litem possit
extingui.*

Cap. 33.

*Remedia ad-
uersus mor-
bum super-
biam.*

*Quinam ad
capiendam
perfectionis
doctrinam
idonei sint.*

Cap. 2.

Cap. 4.

Cap. 5.

Cap. 6.
De his qui
abrenuncian-
tes mundo
ad perfectio-
nem suam con-
stanter con-
stant.

1. Cor. 13.

Ibidem.

Cap. 7.

Vniuersa a-
ctiones &
studia nostra
ad animae
puritatem
conferenda
sunt.

Præclara
sententia.

Cap. 13.
Theoria hu-
manæ uitæ non
est impossi-
bilis.

Cap. 16.

Contempla-
tio Dei va-
ria.

paliter inhaereat non habentem, per singula momenta pro incursum varietate mutari, atque ex his, quæ extrinsecus accidunt, in illam statum continuo transformari, qui sibi primus occurrerit.

Hinc namque est, quod nonnullos mundi huius maximas facultates, & prædiorum magnificentiam cõtēmentes, post hoc videmus pro scalpello, pro acu, pro calamo commoueri. Nonnulli tanto zelo codicem seruant, ut eum ne leuiter quidem legi, vel contingi ab aliquo sinant, & inde occasiones impatientiæ ac mortis incurunt; unde monentur stipendia patientiæ, & charitatis acquirere. Cumque omnes diuitias suas pro Christi amore disperferint, pristinum tamen cordis affectum in rebus minimis retinentes, & pro ipsis nonnunquam mobiliter irascentes, ex omnibus infructuosi sterileque redduntur.

Si distribuero, inquit Paulus, in cibos pauperum &c. Vnde liquido comprobatur, perfectionem non statim nuditate seu dignitatum abiectione contingi, nisi fuerit Charitas illa, cuius Apostolus membra describit; quæ in sola cordis puritate consistit. Nam quid est aliud non amulari, non inflari, non irritari, & reliqua, nisi cor perfectum, & mundissimum Deo semper offerre, & vacuum illud à cunctis perturbationibus custodire.

Omnia igitur huius gratia gerenda appetendaque sunt nobis, pro hac solitudo sectanda est, pro hac ieiunia, vigiliis, labores debere nos suscipere nouerimus; & non propter has observationes, ne si forte non potuerimus implere, incidamus in tristitiâ, vel iram, siue indignationem: non enim tantum est lucrum ieiunij, quantum iræ dispendium; nec tantus lectione capitis fructus, quantum contemptu fratris incurritur detrimentum. Ea igitur quæ sequentia sunt, id est, ieiunia, vigiliæ &c. propter principalem scopon, id est, puritatem cordis, quod est Charitas, nos conuenit exercere, & non propter illa, hanc principalem perturbare; quia in nobis integra durante nihil oberit, si aliquid eorum per necessitatem fuerit prætermisum. Nec proderit vniuersa fecisse, adempta hac principali causa, cuius obtentu sunt omnia peragenda, quæ non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt. Quicquid igitur potest istam mentis puritatem tranquillitatemque turbare, quamuis utile ac necessarium videatur, ut noxium deuicandum est.

De contemplatione diuinitatis.

CAP. XLII.

Inherere quidem Deo iugiter, & contemplationi eius inseparabiliter copulari impossibile est homini carnis fragilitate circumdato. Verum oportet nos scire, ubi nostræ mentis intentionem debeamus habere defixam, & ad quam destinationem semper animæ nostræ reuocemus intuitum, quam cum poterit obtinere mens, gaudeat, & à qua distractam se doleat atque suspiret, fornicationem iudicans, vel momentaneum à Christi contemplatione discessum, à quo cum deuiauerit paululum noster obtutus, rursus ad eam mentis aciem reuocemus.

Contemplatio vero Dei multifarie concipitur. Nam Deus non sola incomprehensibilis illius substantiæ suæ admiratione cognoscitur, quod adhuc in spe repromissionis absconditum est, sed etiam creaturarum suarum magnitudine, vel æquitatis suæ consideratione, vel quotidianæ dispensationis auxilio præuidetur, quando scilicet quæ cum sanctis suis per singulas generationes egerit, mente purissima perlustramus, cum potentiam ipsius quæ vniuersa gubernat, moderatur ac regit; cum immensitatem scientiæ eius, & oculum quem secreta cordium latere non possunt, tremante corde miramur, cum arenam maris vndarumque numerum dimensum ei, & cognitum cogitamus, cum pluiarum guttas, cum sæculorum dies & horas, cum præterita futura vni-

uersa, stupelcentes scientiæ eius assistere cõtēplamur cum ineffabilem elementiam eius cōsideramus, quæ innumera flagitia, quæ singulis quibusque momentis sub ipsis committuntur aspectu, indefessa longanimitate sustentat; cum intuemur vocationem qua nos nullis præcedentibus meritis gratia suæ miserationis asciuit; cum denique quot occasiones salutis tribuit adoptandis cum quodam admirationis intuemur excessu: quod ita nos nasci præcepit, ut ab ipsis cunabulis, gratia nobis legisque suæ notitia traderetur, quod ipse aduersarium vincens in nobis pro solo bonæ voluntatis assensu æterna beatitudine ac perpetuis nos præmijs numerat; quod postremo dispensationem incarnationis suæ pro nostra salute suscepit, ac mirabilia mysteriorum suorum cunctis gentibus dilatauit. Sunt alia quoque huiusmodi innumera cõtēplationes, quæ pro qualitate vitæ ac puritate cordis in nostris sensibus oriuntur, quibus Deus vel videtur mundis obtutibus, vel tenetur; quas profecto nullus perpetuo retentabit, in quo adhuc aliquid carnalium viuit affectuum.

De purgatione mentis à cogitationibus prauis.

CAP. XLIII.

Mentem quidem non interpellari cogitationibus impossibile est; suscipere vero eas siue respicere omni studenti per gratiam Dei possibile est. Est, inquam, nostrum magna ex parte, ut cogitationum qualitas emendetur, vel sanctæ orientur in nobis, vel terrenæ carnalesque decrescant. Ideo namque frequens lectio, & iugis adhibetur meditatio scripturarum, ut exinde nobis spiritalis memoriæ præbeatur occasio. Idcirco decantatio crebra psalmorum, ut assidua nobis exinde compunctio subministratur. Idcirco vigiliatum orationumque ac ieiuniorum sedulitas adhibetur, ut extenuata mens non terrena sapiat, sed cælestia cõtēplatur. Quibus rursus negligentia irrepetente cessantibus necesse est, ut mens vitiorum squalore concreta, in carnalem partem inclinetur, & corruat.

Quod exercitium cordis non incongrue molarem similitudini comparatur, quas meatus aquarum præceps impetu rotante prouoluit, quæ nullatenus quidem cessare possunt ab opere suo aquarum impulsibus circumactæ. In eius vero qui præest situm est potestate, utrumnam triticum molit, an hordeum loliumve comminui. Illud quippe est proculdubio commolendum, quod ingestum fuerit, ab illo cui operis illius cura commissæ est. Ita igitur etiam mens per vitæ presentis incursum, vndique ingruentibus tentationum torrentibus circumacta, vacua quidem cogitationum æstibus esse non poterit, quales vero, vel admittere, vel parere sibi debeat, studij ac diligentiae suæ providebit industria, & secundum sententiam domini saluatoris, si fuerit thesaurus intentionis nostræ, ibi & cor nostrum necessario permanebit.

De triplici origine cogitationum.

CAP. XLIII.

Illud sane nosse debemus, tria cogitationum nostrarum esse principia, id est, ex Deo, ex Diabolo, & ex nobis. Ex Deo quidem sunt, cum Spiritus sancti illustratio nos visitat, & in quibus vel minus acquisimus, vel desidiose agentes superati sumus, salubri compunctione castigat; vel cum reseat nobis cælestia sacramenta, & propositum nostrum ad meliores actus voluntatemque conuertit. Ex Diabolo vero, cum subuertere nos tam vitiorum oblectatione, quam etiam occultis contumacijs, transfigurans se in Angelum lucis. Ex nobis autem, cum eorum quæ gerimus, vel gessimus, vel vidimus naturaliter recordamur.

Hinc oportet nos vniuersas cogitationes quæ eme-

gunt in corde nostro sagaci discretione discutere, origines earumque vel causas auctoresque primitus indagantes, ut quales nos eis præbere debeamus, ex illorum merito, qui eas suggerunt considerare possumus, ut efficiamur probabiles secundum præceptum Domini, Trapezitæ, cuius summa peritia est probare, quod sit aurum purissimum, quodve minus purgatum, de æreo quoque vilique denario, si pretiosum nummismata sub colore seu indumento auri fulgentis imitetur, & non solum nummismata tyrannorum vultus exprimentia, sed etiam illa, quæ sunt veri Regis imagine, sed non legitime figurata, discernere, deinde ne quid illis à legitimo pondere diminutum sit, censura trutinæ diligenter inquirere. Diabolus enim decipit cum fuerit sub colore sanctitatis obiectus, *odit autem sonum cautele id est discretionis vim.*

In quo etiam Abbatem Ioannem, qui Lyci moratur nouimus nuper illud. Nam cum exhausto corpore atque defecto, perceptionem cibi biduano ieiunio distulisset, accedente ei ad refectionem die postero, veniens Diabolus in figura Æthiopis tecti pueri ad eius genua prouoluit. Indulge, inquit, mihi, quia ego tibi hunc laborem indixi. Itaque vir ille tantus intellexit se calliditate Diaboli tali se distentum ieiunio, ut lassitudinem non necessariam, imo etiam spiritui nocituram fatigato corpore supponeret.

Erit ergo hæc quadripartito modo nobis necessaria discretio, ut primum nos materia auri veri fucative non lateat: Secundo, ut has cogitationes quæ mentiuntur opera pietatis, tanquam adulterina nummismata reprobemus, utpote, quæ falsam imaginem Regis non legitime signatam contineant, vel illa, quæ in auro purissimo scripturarum vitiolo, & hæretico sensu, non veri Regis, sed tyranni præferunt vultum, similiter discernentes reprobare possimus; siue illa quorum pondus ac pretium æugo vanitatis arrodens exagio seniorum non sinit adæquari ut nummismata leuia atque damnosa minusque pensantia recusemus.

Itaque beatus Moyses collationi nostræ dans finem, adhuc nos anidos ac de suo ore pendentes, degustare somnum paulisper hortatus est, eisdem ipsis quibus insidebamus pñathijs admonens incubare.

De indiscreta presumptione, quorundam.

CAP. XLV.

EX libro secundo & collatione 2. cap. 4. In crastino à nobis vero requisitus, hæc ait: Omnium virtutum generatrix, cultos, moderatrix, discretio est.

Recolite, id quod nuper vidistis senem videlicet Heronem, illusionem Diaboli à summis ad ima deiectionem, Nam licet annis in hac eremo commoratus, tanto rigore ieiunium semper exercuit, & solitudinis secreta secretatus est, ut ab eo participationem ineundi cum fraternitate conuiuij, nec veneratio quidem diei paschatis aliquando potuerit obtinere, ne quantulumcunque perceptione parui leguminis à suo videretur proposito relaxasse. Qua presumptione deceptus, Angelum Sathanæ velut Angelum lucis suscipiens, eius præcepto obediens ac desponsione eius non dubitans, qui cum pro merito virtutum ac laborum suorum nequaquam posse firmari vili iam discrimini subiaceret. Cuius rei fidem ut experimento comprobaret, in profundissimum puteum se deiecit, magnum scilicet virtutis suæ meritum probaturus, cum inde exisset illæsus. De quo cum penè exinde exanguis ingenti fratrum labore fuisset extractus, vitam die tertia finiturus, quod his deterius est, ita in suæ deceptionis obstinatione permansit, ut ei ne experimento quidem mortis suæ persuaderi potuerit, quod demonum calliditate fuisset delusus. Hic igitur quo pacto, quauis ratione post tantos labores ab insidiatore delusus, grauissimo lapsu corruens, cunctos in hac eremo constitutos, luctuoso dolore percussit, non-

ne, quia minus discrete, suis definitionibus regi, quam consilijs fratrum, & institutis maiorum obedire maluit? Quamobrem pro meritis laborum, & annorum tantorum numerositate qua in eremo perdurauit, hæc miseratione ab his qui eius compatiabantur exitio, vix ab Abbate Paphnuio potuit obtineri, ut non inter Biothanatos reputatus, etiam memoria, & oblatione pauperum iudicaretur indignus.

Quid etiam de illo commemorem, qui dum longo tempore in Angeli claritate demonem suscepit, & reuelationibus eius innumeris sæpe deceptus, credidit internuncium esse iustitiæ? Etiam per omnes noctes in cella eius lumen absque illius lucernæ præbebat officio. Ad extremum iubetur à dæmone, ut Deo filium suum, qui cum eo pariter in monasterio commanebat offerret, ut scilicet hoc sacrificio Abrahæ Patriarchæ meritis adæquaretur. Parricidium perfecisset opere, nisi eum videns puer cultum extra consuetudinem præparare acuendo, & vincula quibus eum velut oblatus ad immolandum, constringere disponebat, inquirere, præfugio sceleris futuri perterritus aufugisset.

Quod per humilitatem veram acquiritur discretio.

CAP. XLVI.

VEra discretio, non nisi vera humilitate conquiritur. Cuius hæc erit prima probatio, si vniuersa non solum quæ agenda sunt, sed etiam quæ cogitantur, referuntur seniorum examini. Nullatenus enim decipi poterit quisque si non suo iudicio sed maiorum viuit exemplo, & serpens teterrimus velut tenebrosa ac subterranea specu, virtute confessionis protractus ad lucem, & traductus quodammodo ac de honestatis abscedit.

Denique in tantum Deo placita hæc sententia comprobatur, ut puerum Samuelem iudicio præelectum suo nollet per semetipsum erudire, sed recurrere semel & iterum pateretur ad senem, & qui offenderat Deum, ut & illius qui ad diuinum mysterium vocabatur probaret humilitas, & iunioribus forma subiectionis huius proponeretur exemplo.

Paulum quoque per semetipsum vocans, & alloquens Christus cum posset ei perfectionis viam referare, confestim dirigere ad Ananiam maluit, eumque illius potius doctrina, quam sua censer institui, ne quod recte gestum fuisset in Paulo, posteris malum presumptionis præberet exemplum, dum vnusquisque subimet persuaderet, simili modo se quoque debere Dei solius magisterio ac doctrina potius quam seniorum institutione formari. Quis ergo tam præsumptor, & cæcus sit, qui se suo audebat iudicio discretionique committere, cum & *electio* indignis se coapostolorum suorum collatione testetur? Vnde probatur nulli à domino viam perfectionis ostendi, qui habens vnde valeat eradi, doctrinam seniorum, vel instituta contemplerit, paruipendens illud: *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, seniores tuos, & dicent tibi.*

Omnis igitur conatu debet discretionis bonum virtute humilitatis acquiri, quæ nos illesos ab vtrique potest nimietate seruire. Ad vnum finem nimietas ieiunij, ac voracitas peruenit, eodemque dispendio vigiliarum immoderata continuatio, monachum quo somni grauissimi torpor inuoluit. Quapropter inter vtrasque nimietates discretionem moderante gaudendum est.

Etenim memini me frequenter ita appetitum cibi penitus respuisse, ut duobus diebus ac tribus refectione dilata, nec memoria quidem vilius edulij meam interpellauerit mentem: Et rursum ita somnum ab oculis meis Diaboli impugnatione subtrahit, ut pluries die ac nocte paululum quid somni meis oculis à Domino precarer infundi grauiusque me periclitatum somni cibique fastidio, quam soporis & gastrimargiæ colluctatione perlessi.

De discretâ refectiois corporis moderatione.

CAP. XLVII.

ITaque sicut festinandum nobis est, ne appetitu corporeæ voluptatis in dissolutionem noxiam labamur, & ante præstitutum tempus, vel cibo indulgere, vel modum eius excedere præsumamus, ita est esca, & somni refectio hora legitima etiam si horreat ingerenda. Vtrumque enim bellum aduersarij factione consurgit & perniciosius continentia immoderata, quam satietas remissa supplantat. Ab hac nanque ad mensuram discretionis intercedente salutari compunctione conscendi potest, ab illa non potest.

Cap. 22.

Quinam ge-
neralis conti-
nentia ac
refectiois
modus sit.

In utraque enim parte sustinebit maximum detrimentum, quisquis inæqualitatem tenens, nunc ventrem ieiuniorum ariditate constringit, nunc escarum nimietate distendit. Ut enim mens cibi inanitate lassata, perdit orationum vigorem, dum carnis nimia lassitudine prægravata condormitare compellitur, ita nimietate voracitatis oppressa, emittere ad Deum preces puras leuesque non poterit, sed ne castimonie puritatem indurata valebit iugitate seruare, dum ei præterita cibi materia ignem carnis concupiscentiæ subministrat.

Cap. 23.

Quemad-
modum
abundantia
humorum
genitalium
cogitatur.

Nam quod semel per escarum abundantiam concretum fuerit in medullis, necesse est egeri, atque ab ipsa naturæ lege propelli, quæ exuberantiam cuiuslibet humoris superflui, velut noxiam atque sibi contrariam, in semetipsa refedere non patitur. Ideoque rationabili semper, & æquali est corpus nostrum parsimonia castigandum, ut si naturali ac necessitate commorantes in carne omnimodis carere non possumus, saltem rarius nos & non amplius, quam trina vice ista colluione resperfos totius animi cursus inueniat. Quod tamen sine villo pruritu quietus egerat sopor, non fallax imago index occultæ voluptatis eliciat. Quamobrem hæc est temperata continentie æqualitas atque mensurata, quæ patrum quoque iudicio comprobatur, ut quotidianam panis refectioem quotidiana comitetur esuries in vno eodemque statu pariter animam corpusque conservans.

Cap. 24.

Inepti ieiunandi ratio.

Et intantum hoc non sine labore perficitur ut malint hi, qui perfectionem discretionis ignorant, etiam biduo protelare ieiunia, idque quod hodie sumpturi fuerant in crastinum reservare, dummodo ad refectioem pertinentes desiderata satietate potiantur. Quod nuper Beniamin ciuem nostrum tenuisse cognoscitis, qui ne quotidie duo paximata percipiens, æquali castigatione continuam parcitatem iugiter retentaret, maluit biduana semper continuare ieiunia, dummodo ad refectioem veniens duplicata mensura repletet venter ingluviæ. Qui obstinatione & pertinacia mentis suæ, definitionibus potius proprijs, quam seniorum traditionibus acquiescens, relicta eremo rursum ad vanitatem sæculi deuolutus est.

Cap. 26.

Non excedendus est
refectiois
modus.

Plerique districtiorem abstinentiam se credentes tenere, totam refectioem ad vespertinam differunt, quibus stomaachus exinde gravatur vespere. Nam recens esca perceptio tam in vespertinis, quam in nocturnis orationibus, tenuem leuemque sensum non finit inueniri. Ideoque satis commodum & utile hora nona refectiois tempus indultum est, in quo reficiens monachus, nisi solum in nocturnis vigilijs levis ac vacuus, verum etiam in ipsis vespertinis solemnitatibus digesto iam cibo aptissimus inuenietur.

Talibus nos sanctus Moyses germine institutionis epulis saginavit.

Collatio Paphnutij de trina specie vocationis.

CAP. XLVIII.

EX libro 3. collatione 3. & cap. 1. In nullo sanctorum choro vidimus sanctum Paphnutium, qui presbyter nostræ congregationis id est illius quæ in eremo Scythi morabatur fuit. In qua ita vsque ad extremam duravit ætatem, ut nunquam de cella, quam iunior ceperat habitare, quæque ab ecclesia millibus quinque distabat saltem ad viciniora migraverit, nec fessus annis die sabbati, vel Dominico venturus ad ecclesiam tanti itineris spacio vexaretur, sed nec vacuus quidem reueri exinde contentus, vas aquæ quam per totam erat hebdomadam sumpturus, suis cervicibus superponens reportabat ad ecclesiam. Cumque nonagenariam excessisset ætatem, nunquam passus est eam iuniorum sibi labore deferre.

Huius igitur magisterio institui cupientes, illa nobis precabamur infundi, quibus cõpungi, vel humiliari, non quibus nobismetipsis blandiri extollique possemus.

Tunc ille. Tres, inquit, vocationum sunt ordines, tresque renunciationes.

Primus ordo vocationis ex Deo est, quoties scilicet inspiratio quædam immissa in cor nostrum nonnunquam etiam dormientes nos ad desiderium æternæ vitæ ac salutis exsuscitat. Secundus est per hominem cum vel exemplis quorumlibet sanctorum, vel monitis instigari, ad desiderium salutis accendimur. Tertius est, quæ ex necessitate descendit, cum nos diuitijs mundi huius voluptatibus obligati, ingruentibus repente tentationibus, quæ vel mortis pericula cominantur vel amissione bonorum aut proscriptione percipiunt, vel charorum morte compungunt, ad Deum quem sequi in rerum prosperitate contempsimus, saltem in aduersis inuiti propterare compellimur.

Nunc de renunciationibus disserendum est. Prima est qua corporaliter mundi facultates contemnimus: Secunda qua mores ac vitia fructusque pristinos animi carnisque respiciimus. Tertia, qua mentem nostram de presentibus vniuersis ac visibilibus euocantes, futura tantum & invisibilia concupiscimus. Quæ tria etiam Abraham legimus Dominum præcepisse, cum dicit ad eum: Exi de terra tua, id est de facultatibus terrenis. Secundo, de cognatione tua, id est de conuersatione, & moribus, vitijsque prioribus, quæ nobis à nostra natiuitate coherentia velut quadam consanguinitate cognata sunt. Tertio, de domo patris tui id est omni memoria mundi, quod fit quando mens nostra nulla carnis pinguedinis hebetata contagio, sed peritissimis elimationibus expolita, ab omni affectu, & qualitate terrena, per indefinentem diuinarum rerum meditationem, spiritualesque theorias, ad illa quæ invisibilia sunt eoque transferit, ut circumdatam se fragilitate carnis ac leuitate corporis, supernis & incorporeis intenta non sentiat. Cuius rei finem atque virtutem non nisi his capiet, quæ hæc quæ dicuntur experientia magistrante perceperit, cuius videlicet ita Dominus oculos cordis de vniuersis presentibus auocauerit, ut ea non tanquam transiuntia, sed quasi transacta iam reputet, & velut inane in fumum in nihilum resoluta, conuersatione moribusque translata, non inueniatur in presentis sæculi vanitate.

Ergo prima abrenunciatio rerum alienarum est, secunda rerum nostrarum, tertia quoque per quam etiam ipsam cunctorum elementorum plenitudinem iniquam vanitati subiectam, & mox transiuntiam transcendentes mente despiciamus, inuidentes non ea quæ videntur, sed quæ non videntur, ut ita demum illud supremum mereamur audire, quod dicitur ad Abraham: Veni in terram, quam ego tibi monstrauero.

Ita perdoceamur, & initium voluntatis bonæ nobis domino inspirante concedi, cum aut per se, aut per exhortationem cuiuslibet hominis, aut per necessitatem

nos ad salutis attrahit viam, nostrum vero hoc esse, vt exhortationem auxiliumque Dei, vel remissius, vel cunctius exequamur.

His nos sermonibus eruditus Abbas Paphnucius & sua cellula, non tam alacres, quam compunctos corde, ante medium noctis emisit.

Collatio Danielis de triplici causa sterilitatis mentis.

CAP. XLIX.

EX libro 4. collatione 4. cap. 1. Abbatem quoque vidimus Danielelem omni virtutum genere equalem his qui in eterno Scythi commanebant, sed peculiariter gratia humilitatis ornatum.

Qui inquiruntibus nobis, cur interdum residentes in cellula nostra, tanta alacritate cordis replemur, vt eam non dicam sermone percurrere, sed ac ne ipse quidem sensus occurreret, & mens plena spiritualibus fructibus preces suas efficaces ac leues etiam per soporem supplicans ad Dominum peruenire sentiret: ac rursus nullis existentibus causis tanto subito replemur angore, & irrationabili quadam mœstitia, vt etiam horreret cella, sorderet lectio, ipsa quoque instabilis ac nutabunda emittitur oratio, ita vt ingemiscuntibus & conantibus nobis, ad directionem pristinam reuocari, mens nostra non possit, nec desiderio regni celorum, nec metu gehennæ proposito, ab hoc lætali quodam somno valeret excitari. Ita respondit.

Tripartita nobis à maioribus ratio super hac sterilitate mentis est tradita. Aut enim de negligentia, aut de impugnatione diaboli, aut de dispensatione Dei, & probatione descendit.

Dispensationis autem ac probationis duplex causa est. Prima vt paulisper à Domino derelicti, & mentis nostræ infirmitatem humiliter intuentes, super præcedente puritate cordis, quæ nobis est illius visitatione donata, nullatenus extollamur, probantesque nos ab eo derelictos, intelligamus præteritam cordis alacritatem non nostro studio sed illius nobis dignatione fuisse collatam, & præsentem de ipsius rursum gratia, & illuminatione esse poscendam. Secunda vero, vt perseverantia nostra vel mentis constantia, & desiderium comprobetur, & orationum instantia deferentem nos visitationem Spiritus Sancti requiramus, ac sollicitius inuentam custodire ac tenere attentius studeamus: quodammodo enim custodiri negligentius solet quicquid facile creditur posse reparari.

Denique frequenter etiam odoribus ultra omnem suauitatem compositionis humanæ, in his ipsis subito visitationibus adimplemur, ita vt mens hac oblectatione resoluta, in quendam spiritus rapiatur excessum, seque commorari obliuiscatur in carne.

Intantum vero illam defectionem beatus David vtilem esse cognouit, vt nequaquam amoueri, sed temperari eam potius deprecatus sit, dicens: *Non me derelinquas respice meque.* Ac si diceret: Non rogo, vt nunquam me derelinquas: quia non expedit mihi, vt non vel meam infirmitatem sentiens dicam: *Bonum mihi, quia humilifasti me, vel exercitium vt non habeam præliandi, quod sine dubio habere non potero si mihi semper & indistrupte cohaerere tua diuina protectio.* Suffultum namque me tua defensione Diabolus tentare non audebit, illud obijciens, & exprobrans, vel mihi, vel tibi: *Nunquid gratis lob ait Deum? Nonne tu vallasti eum ac domum eius?* Sed magis peto ne me vsquequaque deferas, sed facias cum tentatione etiam prouentum. Quam utique pugnam non inuidens Dominus quieti Israelis, sed sciens esse vtilissimam referuat, vt dum gentium superstitum impugnatione deprimeretur, nunquam se sentiret auxilio Domini non egere: & ob id semper in eius meditatione & invocatione persistens, non menti ocio solueretur, nec bellandi viam, & exercitia virtutis amitteret. Frequenter enim qui non potuerunt aduersa superare, securitas & prosperitas dereliquerunt.

De pugna carnis, & spiritus, & eius utilitate.

CAP. L.

HAnc pugnam nostris quoque insertam membris, & in Apostolo ita legimus: *Caro concupiscit aduersus spiritum.* Habemus hic pugnam inuiseratam quodammodo corpori nostro, dispensatione domini procurante, qua sublata proculdubio e contrario perniciosa pax succedit.

Caro luxurijs ac libidine delectatur, spiritus nec ipsis quidem naturalibus desiderijs acquiescit. Illa cupit satiari somno, repleri cibo: hic vigilijs & ieiunijs saginatur. Honoribus illa & laudibus hominum confouetur: hic irrogatis sibi iniurijs ac persecutionibus gloriatur.

Inter has igitur vtrasque concupiscentias, animæ voluntas in meditullio quodam vituperabiliore consistens, nec vitiorum flagitijs oblectatur, nec virtutum laboribus acquiescit: absque castigatione carnis castimoniam corporis desiderans obtinere, absque vilius exasperatione conuiuij patientiæ gratiam possidere, humilitatem Christi sine honoris mundani exercere iactura, religionis simplicitatem cum sæculi iactura exercere, Christo cum hominum laude ac feruore seruire, distractionem veritatis sine cuiuspiam vel tenui offensione profectre. Postremo sic vult futura consequi bona, vt præsentia non amittat. Quæ voluntas nunquam nos ad veram perfectionem faceret peruenire, sed in tepore quodam deterrimo collocaret, nisi hunc statum aliternus hæc insurgentia bella dirumperent. Hæc igitur inter vtraque contentio, illam perniciosiorem excludens animæ voluntatem, vt quandam æquitatis libram statera nostri corporis collocat, quæ spiritus carnisque confinia iusto discernit examine, nec à dextris mentem spiritus ardore succentiam, nec à leua carnem vitiorum aculeis præponderare permittens. Tepidum nostræ voluntatis arbitrium, hinc spiritus feruor, illinc carnis gelidissimus rigor, moderatissimo calore temperat.

Deinde Demones cum sint de eminentiore Angelorum ordine deuoluti, detestabiliore esse hominibus contemplanur, eo quod passibilitate eorum desiderijs adiacente, id quod nequiter semel conceperunt, irreuocabili malo perficere non moventur: quia sicut est animus eorum velox ad cogitandum, sic ad perficiendum pernix, & absoluta substantia; & quia nulla ad peccandum impugnatione carnis extrinsecus laessita est, ob hoc sine venia peccatum, & sine remedio languor est. Sic colligitur, quod non solum noxia non sit hæc in nobis carnis spiritusque contentio, verum etiam multam nobis conferat utilitatem.

Primo quod desideria ac negligentias nostras statim arguit: Secundo quod pro castimonie puritatis integritate, cum in secretis conscientie nostræ fuerimus elati, suo nos rursum quamuis quieto ac simplici visitans influxu humiliat ac retundit, nosque homines esse suis stimulis admonet. Quodammodo enim cum in cæteris generibus vitiorum, & quidem grauioribus magisque noxijs indifferentius soleamus incurrere, nec tamen facile in eorum compungamur admissa, in hoc peculiariter humiliatur conscientia nostra, per quæ hanc illusionem neglectarum quoque passionum recordationem mordetur; euidenter intelligens immundam se factam naturalibus incentiuis, quæ cum esse immundior spiritualibus vitijs ignorabat.

Essemus ita penitus sine remedio tepidi, vtpote non habentes iudicem negligentie nostræ, vel in corpore nostro, vel in conscientijs nostris insidentem, nec studeremus vnquam ad perfectionis peruenire feruorem, sed nec frugalitatis quidem distractionem continentie teneremus, nisi nos hæc titillatio carnis increpans humiliaret atque retunderet, & aduersus quoque spiritualium vitiorum purgationem sollicitos redderet, & intentos.

Denique in his qui spadones sunt corpore, idcirco hunc animi teporem plerumque inesse deprehendimus,

R r r 4 quia

Cap. 7.
Galat. 5.

Cap. 11.

Carnis & spiritus pugna qualis sit.
Cap. 12.

Quæ sit voluntas nostra qua inter concupiscentiam carnis & spiritus ponitur.

Cap. 13 & 14.

Cur demonum peccata nullam merentur veniam.

Cap. 15.

Quod nobis propter carnem aduersus spiritum concupiscentia.

Cap. 16.

De incentiuis carnis quibus nisi humiliaremur grauius ueremur.

Cap. 17.

De Emundatione teporis.

quia velut absoluti ab hac necessitate carnali, nec labore continentie corporalis, nec contritione cordis se aestimant indigere, & hac securitate resoluti, nunquam perfectionem cordis, sed nec spiritualium quidem vitiorum purgationem querere festinant.

De perniciofa securitate, & tepore, ac superbia.

CAP. LI.

Sic status à carnali qualitate descendens, efficitur animalis, qui est proculdubio deterior gradus. Ipse enim est, qui de frigido ad tepidum transiens, detestabilior voce Domini lignatur.

Cap. 19.
Teporataque
tepiditas ani-
mi monachi
valde perni-
ciosa.

Quicquid enim frigidum est, etiam ore nostro susceptum vertitur in calorem, ac salutifera suauitate percipitur: quod autem vitio semel pernicioso teporis abiectum est, non dicam labijs admouere, sed etiam eminus intueri sine ingenti horrore non possumus. Rectissime ergo pronuntiatur esse deterior, quia facilius ad salutarem conuersionem ac perfectionis fastidium, carnalis quis, id est, secularis vel gentilis accedit, quam is qui professus monachum ab illo semel spiritualis fervoris igne discessit. Ille namque saltem vitij corporalibus humiliatus, ac spiritus ardore succensus, ad perfectionem facilius conuolabit. Nam qui semel, ut diximus, tepido exorsus initio, monachi cæperit abuti vocabulo, quodammodo resolutus, nec ex se ulterius perfecta sapere, nec alterius poterit monitis erudiri: dicit enim, *quia diues sum, & locuples, & nullius egeo, &c.* in eo factus etiam seculari deterior, quod nec miserum se, nec cæcum aut nudum, vel egere monitis alicuius, aut institutione cognoscit.

Notent hæc
monachi.

Apoc. 3.

Cap. 20.

Pecuniarum
quæstus &
cupiditas
monastica
professioni
contraria est.

Denique, quod pudet dicere, ita plerosque abrenunciassè conspicimus, ut nihil amplius immutassè de anterioribus vitij ac moribus comprobentur, nisi ordinem tantummodo atque habitum sæcularem. Nam & acquirere pecunias gestiunt, quas nec antea possederunt: vel certe quas habuerant, retinere non desinunt, aut quod est lugubrius, etiam amplificare desiderant, sub hoc prætextu, quod famulos suos exinde semper vel fratres alere se debere iustum esse contendunt: vel certe sub obtentu congregandi cætus reseruant, quos velut Abbates instituere se posse præsumunt. Quod si in veritate viam perfectionis inquirerent, semetipsos singulares ac nudos ita sub seniorum imperio collocarent, ut curam non modo aliorum nullam, sed ne sui quidem gererent. Econtrario autem euenit, ut dum fratribus præesse festinant, nunquam senioribus ipsi subijciantur, & à superbia inchoantes, dum alios instruere cupiunt, nec discere ipsi nec agere ea quæ sunt docenda merentur. Culus superbiæ duplex est species, una quæ serietatem grauitatemque iugiter imitatur, alia quæ effrenata libertate in cachinnos risusque fatuos dissoluitur. Et ille quidem taciturnitate congaudet, hæc vero dedignatur silentio coarctari, nec confunditur passim proloqui res incongruas, & ineptas, dum erubescit vel inferior cæteris vel indoctior iudicari. Nec alius superbiæ fomes est, pro ieiunio fratrem, quam pro refectioe contemnere, nisi quod perniciosiora, & à remedijs longinquiora sunt vitia, quæ sub specie virtutum, & imagine spiritualium rerum videntur emergere, quam illa, quæ ex aperto pro carnali voluptate gignuntur. Hæc enim velut palam expositi, & manifesti languores, & arguuntur cominus, & sanantur: Illa vero dum sub prætextu virtutum teguntur, incurata perdurant, & deceptos quosque periculosius faciunt ac desperatius agrotare.

* Senectutem, seruitutem vel ueritatem.

Cap. 21.

De his qui
contemptus
magni, &
cupantur in
paruis.

Nam illud ridiculum qualiter exprimitur, quod nonnullos tanto cernimus studio in his quæ penitus abscindi non possunt, & quæ nequeunt in hoc ordine non haberi, quamuis parua viliaque sint, esse deuinctos, ut horum cura pristinarum omnium facultatum superet passionem. Quibus profecto non magni proderit maiores opes ac substantias contempsisse, quia affectus earum, ob quos illæ contemptæ sunt, in res paruas atque exiguas transtulerunt. Quid enim differt,

utrum quis perturbationem cupiditatis erga opes amplas atque magnificas, an erga viliores exerceat species? Nisi quod in eo reprehensibilior indicandus est, quod qui maxima spreuerit, minimis obligetur.

Collatio Serapionis de octo principalibus vitij.

CAP. LII.

Ex libro quinto collatione 5. cap. 10. In illo cætu senum fuit vir nomine Serapion à primæua ætate gratia discretionis ornatus. Ambientibus autem nobis ut de impugnatione vitiorum aliqua disputaret, quibus origines eorum & causæ manifestius panderentur, ita exorsus est.

Octo sunt principalia vitia, quæ humanum infestant genus.

Horum igitur genera sunt duo: aut enim naturalia sunt, ut gastrimargia, aut extra naturam ut philargyria. Efficientia vero quadripartita est: Quædam enim sine actione carnali consummari non possunt, ut est gastrimargia, & fornicatio; quædam vero sine vlla corporis actione complentur, ut est superbia, & Cenodoxia: Nonnulla commotionis suæ causas extrinsecus accipiunt, ut est philargyria, & ira: alia vero intestinis motibus excitantur, ut est accedia atque tristitia.

Puritati studentibus plurimum confert, ut carnalium passionum ipsas materias sibi primitus subtrahant, quibus potest vel occasio vel recordatio earundem passionum ægrotanti adhuc animæ generari. Necessè est enim ut morbo duplici duplex adhibeatur curatio. Nam corpori ne concupiscentia in effectum tentet prorumpere, necessario effigies & materia illicita subtrahenda est, & animæ nihilominus, ne eam vel cogitatione concipiat, attentior meditatio scripturarum, & sollicitudo peruigil ac remotio solitudinis vtiliter apponenda est. In cæteris autem vitij nihil humana consortia obsunt, quinimo etiam plurimum conferunt his qui carere eis in veritate desiderant, quia frequentia hominum magis arguuntur, & dum lacessita crebrius manifestantur, celerius medicina perueniunt ad salutem.

Quod autem extra naturam sit philargyria liquet. Nihil enim ad vsum ac necessitatem naturæ communis præter escam quotidianam ac potum certum est peruenire: ideoque hoc vitium non nisi tepidos ac male fundatos monachos pulsat. Quæ autem naturalia sunt, etiam probatissimos in solitudine commorantes attentare non desinunt. Et in tantum hoc verissimum comprobatur ut etiam nonnullas gentes ab hac passione, id est philargyria liberas omnimodis agnoscamus. Cuius rei testes multa hominum millia possumus inuenire, qui dispersis omnibus substantijs suis ita eradicauerunt hanc passionem, ut ne tenuiter quidem ab ea pulsentur: ulterius nihilominus omni tempore contra gastrimargiam pugnantes.

De confederatione eorum mutua sine concatenatione.

CAP. LIII.

Hæc igitur octo vitia, licet diuersos ortus ac diffimiles efficientias habeant, sex tamen priora quædam inter se cognatione, vel ut ita dixerim concatenatione connexa sunt, ita ut prioris exuberantia, sequentis efficiatur exordium. Nam de abundantia gastrimargie fornicationem, de fornicatione philargyriam, de philargyria iram, de ira tristitiam, de tristitia accediam, necesse est pullulare. Ideoque simili contra hæc modo atque eadem ratione pugnandum est, & à præcedentibus semper aduersus sequentes oportet nos inire certamina. Facilius enim cuiuslibet arboris noxia latitudo ac proceritas exarescit, si antea radices eius quibus innititur, vel nudatæ fuerint vel succisæ. Et infestates humores aquarum continuo siccabuntur, cum generator eorum fontis

ac pro-

ac profluentes venæ solerti industria fuerint obturata. Quamobrem ut accedia vincantur ante superanda tristitia est; ut tristitia propellatur, ira prius est extirpanda, &c. Residua vero duo sibi quidem simili ratione iunguntur; Cenodoxia enim exuberantia, superbix fomitem parit, sed ab illis septem prioribus vitijs penitus diffident, nec simili cum eis societate fæderantur. Si quidem non solum nullam ex illis occasionem suæ generationis accipiunt, sed etiam contrario modo atque ordine sollicitantur. Nam illis euulsis hæc vehementius fructificant, & illorum morte viuacius pullulant atque succrescunt. Valde etiam diuerso modo ab his duobus vitijs impugnamur. In vnumquodque enim illorum septem vitiis tunc incidimus, cum à præcedentibus eorum fuerimus elisi. In hæc vero duo victores vel maxime post triumphos periclitamur incurrere. Et licet hæc octo vitia inuicem sibi connexa atque permixta sint, specialius tamen in quatuor coniurationes, & copulas diuiduntur, gastrimargia namque fornicatio peculiari cõsortio fæderatur, philargyriæ ira, tristitiæ accedia, Cenodoxia superbia familiariter coniugatur.

De Gula & luxuria, & ira & tristitia.

CAP. LIIII.

ET ut sigillatim nunc de vniuscuiusque vitijs generibus disputemus, gastrimargia genera sunt tria. Primum, quod ad refectionem perurget monachum ante horam statutam vel legitimam festinare, secundum, quod expletionem ventris, & quatuorlibet escarum voracitate letatur, tertium, quod accuratioribus ac delicatissimis desiderat cibos. Ex his tribus causis diuersa ac pessima valitudines animæ procreantur. Nam de prima, monasterij odium gignitur; de secunda, igniti luxuriæ ac libidinis aculei fulcitantur, tertia etiam inextricabiles philargyriæ laqueos necit certicibus captiuorum. Cuius nobis passionis inesse vestigia deprehendimus, cum forte ad refectionem detenti ab aliquo fructum, contenti non sumus eo sapore cibos sumere, quo ab exhibente conditi sunt, sed quiddam superfundis eis vel adijci impetrat atque effrenata poscimus libertate. Quod fieri penitus non oportet tribus de causis. Prima mens monachi semper debet in omni tolerantia ac paritate excitatione versari, & secundum Apostolum discere in quibus est sufficiens esse. Nullatenus enim poterit vel occulta vel maiora corporis desideria refrænare quisquis de gustatione modicæ insuauitatis offensus, ne ad momentum quidem delicias gutturis sui maluerit castigare. Secundo, quia nonnunquam euenit ut ad horam desit illa species, quæ postulat à nobis, & verendum necessitati vel frugalitati suscipientis incurimus, publicantes scilicet paupertatem eius, quam soli Deo cognatam esse maluerit. Tertio, quod interdum solet lapor ille quem nos adijci poscimus alijs displicere, & inuenimur iniuriam multis, dum nostræ gulæ ac desiderio satisfacere cupimus, interrogare propter quod omnimodis in nobis est huiusmodi castiganda libertas. Fornicationis genera sunt tria. Primum, quod permixtione sexus vtriusque perficitur. Secundum, quod abique fœmineo tactu pro quo Onam Patriarchæ iudæ filius à Domino percussus legitur, quod in scripturis sanctis immunditia nuncupatur. Tertium, quod animo, & mente concipitur, de quo Dominus ait: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est eam in corde suo. Philargyriæ genera sunt tria. Primum, quod reuerentiantes diuitijs ac facultatibus suis spoliati non sinunt. Secundum, quod ea, quæ à nobis dispensata sunt vel indigentibus distributa, resumere nos maiori cupiditate persuadet. Tertium, quod ea, quæ ne antea quidem possedimus, desiderare acquirique compellit. Ira quoque genera sunt tria, vnum quod exardescit intrinsecus, aliud quod in verbum opusque prorumpit, tertium, quod per tempora reseruitur. Tristitiæ genera sunt duo. Vnum, quod vel iracundia deficiente, vel de

illato damno ac desiderio præpedito cassatoque generatur, aliud quod de irrationabili mentis anxietate seu desperatione descendit. Accedix genera sunt duo. Vnum, quod ad somnum præcipitat æstuantes, aliud quod cellam deserere ac fugere cohortatur.

De Inani gloria, & Superbia.

CAP. LV.

Cenodoxia quoque genera duo sunt. Primum, quod pro carnalibus ac manifestis extollimur rebus: Secundum, quod spiritualibus rebus, & occultis desiderio vanæ laudis inflammamur.

Vna re tamen Cenodoxia vtiliter ab incipientibus assumitur, & ab his duntaxat, qui adhuc vitijs carnalibus instigantur; verbi gratia: Si illo tempore quo fornicationis spiritu perungentur, mente conceperint vel sacerdotalis officij dignitatem, vel opinionem cunctorum qua sancti, & immaculati esse credantur, & ita immundos concupiscentiæ stimulos quasi turpes & indignos vel existimationi suæ, vel illi ordini iudicantes, hac saltem contemplatione declinent, minori malo id quod maius est retundentes. Satius est enim Cenodoxia vicio quemcunque pulsari, quam incidere fornicationis ardorem, unde reparari aut non valeat, aut vix valeat post ruinam. Nam laude inquit mea infrenabo te, ne intercas, id est ut dum Cenodoxia laudibus comprehenderis nequaquam ad inferni profunda proruas, & irrevocabiliter mortalium peccatorum consummatione mergaris. Nec miram tantam passioni hæc inesse virtutem, ut irruentem quempiam in fornicationis labem valeat refrænare, cum ita eum quem semel veneni sui peste corripuit insatigabilem reddat, ut faciat ab eo ne biduana quidem ieiunia vel triduana sentiri. Quod enim nonnullos in hac eremo frequenter nouimus fuisse confesos, seque in cenobijs Syriæ constitutos, quinque diebus refectionem cibi sine labore tolerasse, nunc autem tanta se fame etiam ab hora tertia perurgeri, ut vsque ad nonam vix queant differre quotidiana ieiunia. Super qua re pulchre Abbas Macharius cuidam percunctanti, cur fame ab hora tertia in eremo pulsaretur, qui in cænobio hebdomadibus integris, refectionem cõtemnens non sensisset esuriem, Respondit: Quia hic nullus est ieiunij tui testis, qui te suis laudibus nutriet atque sustentet, ibi autem te digitus hominum, & Cenodoxia refectio saginabat. Populum Israel a Necho rege Egypti captiuatum ascendens Nabuchodonosor Rex Assyriorum de finibus Egypti ad suam transtulit regionem, non ut eos libertati restitueret, sed ut ad suas abduceret terras longius, quam fuerant in terra Egypti. Licet enim tolerabilius sit Cenodoxia, quam fornicationis vicio deferuire; difficilius tamen à Cenodoxia dominatione disceditur. Superbiæ genera sunt duo: Primum carnale, secundum spirituale, quod etiam perniciosius est.

De conflictu cum vitijs prædictis.

CAP. LVI.

IGitur vnusquisque vitium quo maxime infestatur explorans, aduersus illud arripit principale certamen, indefinens quoque orationum fletus ad Deum fundens. Impossibile est enim de qualibet passione triumphum quempiam promereri, priusquam intellexerit industria vel labore proprio victoriam certaminis semet obtinere non posse, cum tamen ut valeat emundari necesse sit die noctuque eum in omni cura, & sollicitudine permanere. Cumque se ab ea senserit absolutum, rursus latebras sui cordis perlustret, & excipiat sibi quam inter reliquas inuenerit ditiores, atque aduersus eam specialius omnia spiritus arma commoneat, & ita semper validioribus superatis celessem de residuis habeat facilem victoriam, quia mens triumphorum processu

Accedia duo genera.

Cap. 12.

In quo sit vitio cenodoxia.

Esai. 42.

4. Reg. 23. & 24.

Superbia duo genera.

Cap. 14.

De institudo aduersum certamina seu certamina ipsorum infestationis.

cellu redditur fortior, & infirmorum pugna succedens promptiorem ei faciet prouentum praeliorum. Nec tamen putandum est, quod principaliter, quis contra vnum dimicans vitium, & velut incautus aliorum tela prospiciens, inopinato ictu facilius valeat lauciari. Impossibile namque est eum, qui pro cordis sui mundatione sollicitus erga impugnationem vici cuiuslibet intentionem suae mentis armauerit, aduersus caetera quoque vitia generalem quandam horrorem, & custodiam similem non habere. Quo enim modo vel de illa, qua absolui desiderat passione merebitur obtinere, victoriam quem indignum purgationis, praemio aliorum facit contagio vitiorum.

Cap. 16.
Dent. 7.
Plures sunt
vitiatorum
qua virtutum
differentia.

Denique 7. inquit gentes multo maioris numeri sunt, quam tu es, & robustiores te. Quod multo maioris numeri esse dicuntur, quia plura sunt vitia, quam virtutes. Numerosior enim est carnalium passionum populus de septenario fomite vitiorum procedens: fortior enim militat in membris nostris oblectatio carnalium passionum, quam studia spiritualium virtutum, quae non nisi summa con-
tritione cordis, & corporis acquiruntur.

Collatio Theodori de prosperis & aduersis
huius saeculi.

CAP. LVII.

EX libro sexto cap. 1. In Palestinae partibus iuxta Thecae vicum, qui Amos Prophetam meruit procreare, solitudo vastissima est. in hac summe sanctitatis monachi diutissime commorantes, repente sunt a discurrentibus Saracenorum larrunculis interempti. Ob hoc igitur maestri ad Sanctum Theodorum perreximus: cui cum praedictorum nece querimoniam fudissemus, admirantes cur Deus admitti in seruos suos tantum facinus consensisset, respondit.

Cap. 2.

Hec questio illorum solet animos permouere, qui parum fidei vel scientiae possidentes, merita sanctorum vel praemia quae reposita sunt in futurum arbitrantur in huius vitae breuitate resistit.

Tria sunt omnia quae sunt in hoc mundo, id est bonum, malum, medium. Nihil in rebus humanis principale bonum est nisi virtus animi, nihil malum nisi peccatum, media sunt, quae in utramque partem pro affectu & arbitrio videntis deriuari possunt, ut diuitiae, potestas, honor, robur, sanitas, pulchritudo, vita, mors, paupertas, infirmitas, iniuria, & his similia, quae pro qualitate, & affectu videntis, vel ad bonam partem possunt proficere, vel ad malam.

Cap. 6.

Ideoque cum illata fuerit mors sancto viro, non ei malum illatum esse credendum est, sed medium quiddam, quod cum peccatori malum sit, iusto requies, & absolutio sit malorum.

Cap. 8.

Nec enim, quis impius vel iniquus ideo impunitus erit, quia malitia sua iusto nocere non potuit. Tolerantia & virtus iusti, non illi qui mortem vel supplicia intulit, sed illi proficit ad mercedem, qui illata sibi patienter excepit.

Cap. 9.

Nemo laedi-
tur nisi a
seipso.

Neque enim patientia Iob mercedem Diabolo reddidit, nec Iudas supplicij immunitate damnabatur, quia proditio eius ad salutem proficit generis humani. Non enim prouentus considerandus est operis, sed operantis affectus. Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia co-operantur in bonum, non solum, quae prospera, verum etiam quae putantur aduersa. Eiusdem namque virtutis est tristitia fortiter tolerare, cuius etiam secunda moderari & eum qui in vno eorum superatur, neutrum sufferre certissimum est. Facilius tamen quis elidi potest prosperis, quam aduersis. Hae enim interdum etiam inuitos retinent atque humiliant, & compunctione saluberrima vel minus peccare faciunt vel emendant, illa vero mollibus mentem ac perniciosus extollentia blandimentis securos felicitatis suae prouentu ruina maiore prosternunt.

Cap. 10.
Iud. 3.

Isti ergo sunt ambidextri, ut ille Aioth in libro Iudi-

cum fuisse describitur, qui utraque manu utebatur pro dextera. Quam virtutem nos quoque ita poterimus intellectualiter possidere, si ea, quae prospera sunt dexterae censentur, & ea, quae aduersa sunt & sinistra dicuntur, bono rectoque vi ad partem fecerimus dexteram pertinere, ut quaecumque fuerint illata, fiant nobis secundum Apostolum arma Iustitiae. Ambidextrum merito dixerim & Ioseph, qui in prosperis gratior patri, religiosior fratribus, acceptior Deo, in aduersis castus, Domino fidelis, carcerisque micissimus victus, iniuriarum immemor, beneficus inimicis inuenitur. Erimus igitur ambidextri, quando nos quoque rerum praesentium copia vel inopia non mutauerit, sed similiter Deo gratias in utroque referentes, parem fructum de secundis aduersisque capiamus. Qualem se ille vetus ambidexter doctor gentium consecutum fuisse testatur, dicens: Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio, & humiliari, scio & abundare.

Quod iusti mens inter hac debet stare immobilis,
ac semper proficere.

CAP. LVIII.

ITaque mens viri iusti non debet esse similis cere, vel alterius cuiusque materiae mollioris, quae semper characteri signantium cedens, nunquam in sua qualitate persistat: quin potius debet esse velut quoddam adamantinum signatorium, ut inuolabilem figuram sui semper characteris, custodiens, vniuersa quae incurrerint sibi ad qualitatem sui status signet atque transformet, ipsa vero insigniri nullis incurribus possit.

GERMANVS. Potestne mens nostra vnum statum iugiter retinere, & in eadem qualitate semper persistere?

THEODORVS. Necesse est ut secundum Apostolum aut renouatus quis spiritu mentis suae per singulos dies proficiat ad ea in ante sunt se semper extendens, aut si neglexerit, consequens est ut retro redeat, atque in deterius relabatur. Quapropter istud erit evidens nostri iudicij detrimenti, si intellexerimus nos nihil amplius acquisisse nec dubitemus nos retrorsum omnimodis reuocatos, quia die non senserimus ad superiora progressos, quia nec in eodem statu mens hominis potest iugiter permanere, nec in hac carne consistens, ita virtutum apicem possidebit quisquis ille sanctorum ut immobilis perseveret. Necesse est enim aut aliquid adici illis semper aut minui, nullaque in omni creatura talis poterit esse perfectio, quae mutabilitatis non subiacet passioni. Solum namque Deum immutabilem confitemur.

Vnde neque illi immutabilis naturae esse putandi sunt, qui in illa qua creati sunt beatitudine perseverant, eo quod in contrariam partem non fuerint similiter deprauati. Aliud namque est immutabilis naturae esse, aliud virtutis industria bonique custodia per immutabilis Dei gratiam non mutari. Quicquid enim per diligentiam vel acquiritur vel tenetur, potest etiam per negligentiam deperire. Ideoque dicitur, Ne beatifices hominem aucteritum suum. Et ideo Deus solus immutabilis vel bonus dicitur, qui bonitatem non industriae studio, sed naturaliter possidens, non potest aliud quid esse quam bonus. Nulla igitur virtus potest immobiliter ab homine possideri, sed ut parata iugiter teneatur, necesse est eam semper illa, qua acquisita est sedulitate atque industria custodiri.

Lapsus vero quispiam nequaquam subitanea ruina corruisse credendus est, sed aut prauae institutionis deceptus exordio, aut per longam mentis incuriam paulatim virtute animi decedente. Ideo Salomon eleganter mentis incuriam domati comparauit rectoque neglecto, per quam primo quidem veluti minutissima quaedam penetrant ad animam stillicidia passionum, quae si, velut parua & leuia negligantur, corrumpunt tigna virtutum, & posthac influunt imbre largissimo vitiorum.

De castitate Sereni Abbatis, & eius responsione
super mobilitate mentis.

CAP. LIX.

EX libro 7. cap. 1. Summæ sanctitatis, & continentie virum nominisq; sui speculum Abbatem Serenum singulari sumus veneratione præ omnibus admirati. Cui supra omnes virtutes, quæ non solum in eius actu vel moribus, sed etiam in ipso vultu per Dei gratiam refulgebant, ita est peculiari beneficio donum castitatis intus, ut iam se ne ipsis quidem naturalibus incentiuis inquietari vel in sopore sentiret.

Primo quidem pro interna cordis castitate nocturnis diutisque precibus ac ieiunijs insisteret, cum vidisset orationum suarum obtinuisse se vota, cunctosque æstus in corde suo concupiscentiæ carnalis extinctos, maiori zelo castitatis exarsit, & intentionibus ieiunijs & obsecrationibus incubare cepit, ut mortificatio passionis huius etiam ad ipsam carnis puritatem eatenus perueniret, ut ne illo quidem simplici ac naturali motu, qui etiam paruulis ac lactantibus excitatur, ulterius pulsaretur, credens multo facilius Deum hos stimulos carnis traditus posse conuellere, quos etiam humanæ artis industria solet quibusdam poculis vel medicamentis seu ferri sectione detrahere. Cumque petitioni ceptæ, supplicatione iugi ac lachrymis indefessus insisteret, adueniens Angelus in visione nocturna, eiusque velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis strumiam de visceribus eius euellens atque projiciens, suisque omnia ut fuerant locis restituens intestina, ecce, inquit, incentiuu tuæ carnis abscessa sunt, & noueris te obtinuisse in hodiernum diem perpetuam corporis puritatem, quam fideliter poposcisti. Hic cum à nobis de qualitate cogitationum nostrarum & interioris hominis statu quaesisset, vel quid nobis ad eius puritatem tanti temporis eremi habitatio contulisset, his eum querimonijs adorati sumus.

Supputatio temporum ac solitudinis habitatio hoc solummodo contulit nobis, ut disceremus, quid esse nequeamus. Et quid profuit didicisse, quod summum est, si cognitum nequeat apprehendi. Nam cum directionem cordis ad destinatam contemplationem præterdere senserimus, insensibiliter mens inde reuoluta ad priores enagiones impetu vehemientiore prolabitur. Ad hanc opinionem fracti desperatione traducimur, ut non nostro iam sed naturæ vitio has animæ percuagiones humano generi inesse credamus.

SERENVS. Periculosa præsumptionis est, nec dum rebus recte discussis de natura cuiuslibet rei præproptere definire, ac de consideratione fragilitatis suæ capere coniecturam non de statu & qualitate ipsius disciplinæ, vel de aliorum experientia proferre sententiam. Neque enim si quis natandi ignarus, sciens pondus corporis sui ferri aquarum liquore non posse, experimento suæ voluerit imperitiæ definire, neminem posse penitus liquidis elementis solida carnē circumdatum sustineri, idcirco vera eius opinio iudicanda est, quam secundum experientiam suam visus est protulisse, cum hoc non solum non esse impossibile, sed etiam perfacile ab alijs fieri ratione certissima comprobetur.

Qualiter mens se possit in bono cogitatu stabilire, & diabolo resistere.

CAP. LX.

MENS itaque definitur semper mobilis, & multum mobilis. Hæc igitur pro conditione naturæ nunquam potest ociosa consistere, sed necesse est eam, nisi prouisum habuerit ubi suos exerceat motus, & in quibus iugiter occupetur, propria mobilitate discurrere, & per omnia volitare donec longo exercitio vsuque assuetudinis, discat erga quas materias circumagat volatus, &

ita præualeat aduersus inimici suggestiones, quibus detrahebatur, extrudere, atque in illo quem desiderat statu, & qualitate durare.

Si igitur viriliter aduersus perturbationes & vitia dimicantes, potuerimus ea ditioni nostræ discretionique subijcere, vel instabilem cogitationum nostrarum cohortem rationis imperio subiugare, pro tantorum meritis triumphorum ad spiritualis centurionis ordinem prouehimur, MALIS quidem SUGGESTIONIBVS imperantes, ABITE, & ABIBITE, BONIS vero VENITE, & VENIENT. Seruo quoque nostro id est corpori, ea quæ castitatis sunt similiter iniungemus, & sine vlla contradictione deseruiet, omnem exhibens spiritui famulatum.

Nec ab intentione huius obseruantie perniciose desperatione frangamur, quia regnum celorum patitur vim. Nulla namque virtus sine labore perficitur, nec vlli possibile est ad istam quam cupitis stabilitatem mentis line ingenti contritione conscendere, ut in virum perfectum possit occurrere in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Ad quam nemo perueniet in futurum, nisi qui præmeditans & imbutus fuerit ea in præsentia, eamque adhuc in sæculo positus prælibauerit, Christi que membrum præciosissimum designatus, arrham compaginis illius per quam corpori eius valeat copulari in hac carne, possederit, vnum duntaxat desiderans, vnum sitiens, ad vnum omnes non solum actus suos, verum etiam cogitationes semper intendens, ut illud quod in futurum dicitur de beata conuersatione sanctorum, iam subarchatum teneat in præsentia, id est *visi ei Deus omnia in omnibus*.

Aduersarios quidem nobis iugiter insidiari, quicumque interioris hominis pugnam experti sunt dubitare non possunt: sed ita dicimus hos nostris profectibus aduersari, ut eos tantummodo incentores malorum, non etiam impulsores esse credamus. Cæterum nullus hominum posset omnino vitare peccatum, si eis quemadmodum ad suggerendum, ita & ad compellendum facultas violenta suppetere. Quamobrem sicut in illis est instigationis copia, ita & in nobis virtus respuendi sine acquiescendi libertas est attributa. Quorum tamen potentiam, & impugnationes si pertimescimus, etiam protectiones atque adiutoria Dei e contrario conferamus, maior enim est qui in nobis est, quam qui in hoc mundo, cuius & auxilia multo vehemientiori militant virtute pro nobis, quam aduersus nos illorum multitudo configit. Nam bonarum rerum non tantum suggestor, sed etiam factor atque impulsor est Deus, ita ut nonnumquam nos etiam inuitos, & ignorantes attrahat ad salutem. Constat ergo neminem posse à Diabolo decipi, nisi eum qui præbere ei maluerit suæ voluntatis assensum. Quos Ecclesiastes his verbis euidentur expresse: *Quia enim non fit contradictio ab his, qui faciunt malum cito, idcirco repletum est cor filiorum hominum in ipsis ut faciant mala*. Ergo manifestum est hinc vnumquemque delinquere, quod ingruentibus cogitationibus prauis non eis confectum contradicit, Nam resistite, inquit, ei & fugiet à nobis.

De corporali refectioe, & diuersis sensibus.

CAP. LXI.

EX libro octauo siue collatione 8. cap. 1. Consummatis, quæ dici solennitas exigebat, & ecclesiæ congregatione dimissa, reuersi ad cellam senis, refecti primum lautissime sumus. Nam pro muria, quæ superiecta olei gutta quotidianæ refectio solebat apponi, modicum liquaminis miscuit, & olei quiddam solito propensius superfudit. Nam illam olei guttam ob hoc vnusquisque quotidie refecturus instillat, non ut eius ex hoc gustu suauitatem percipiat, sed ut hoc vsu iactantiam cordis quæ pro abstinentiæ distributione blande solet ac latenter irrepere, & stimulos elationis obtundat. Deinde apposuit salem frictum, oliuas ternas, quibus post hæc superintulit canistrum habens eicer fructum.

Cap. 3.

Cap. 6.

Matth. 11.

Ephes. 4.

Quem scopul laboribus ac studijs præfixum esse oporteat.

1. Cor. 13.

Cap. 8.

Responsio Sereni super adiutorio Dei, & libertate arbitrij potestate.

Iacob. 4.

Hæc est secunda collatio Abbatis Sereni.

Cap. 3.

etum, quod illi trogalia vocant, ex quibus quina tantum sumptimus grana, mixaria bina, caricas singulas, hunc enim numerum in illa eremo quemquam excessisse culpabile est. Qua refectione transacta ita locutus est.

Satis proprie divina scriptura opimo agro comparatur ac fertili, qui cum multa gignat ac proferat ad hominum victum, quædam sine aliqua coctione ignis proficiunt, quædam nisi prius flammæ calore mitigata atque mollita omnem asperitatem suæ deposuerint crudelitatis, vel incongrua erunt vñibus humanis, vel noxia sentirentur, nonnulla vero ita vñibus apta nascuntur, ut nec incocta sua cruditate displiceant vel offendant, & tamen ignis calore decocta salubriora reddantur. Plura quoque ad escam tantummodo iumentorum vel ferarum ac volucrum proferuntur, cibis hominum minime profutura. Quam rationem satis evidenter aspiciamus in hoc vñberrimo scripturarum Paradiso contineri, in quo ita quædam significatione literæ plana ac luculenta respondent, ut cum sublimiori interpretatione non egeant, simplici tantum literæ sono abunde pascant ac nutrant audientes, ut est illud: *Andi Israel, Dominus Deus tuus unus est. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c.* Quædam autem si allegorica explanatione extenuata non fuerint, & spiritualis ignis examinatione mollita, magis ex eorum perceptione læsio, quam utilitas aliqua consequetur, ut illud est: *Qui non habet gladium &c.* Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, &c. Quod quidam districtissimi monachorum, habentes quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam, simpliciter intelligentes, fecerunt sibi cruce lignæ, easque humeris iugiter circumferentes, non ædificationem, sed risum cunctis videntibus intulerunt. Nonnulla vero ad utramque perceptionem id est tam historicam quam allegoricam ita commode capiuntur, ut utraque explanatio vitales succos animæ sumministret, ut est illud: *Siquis te percussit in dexteram maxillam, &c.* Et cum persequitur vos inimicus, &c. Producit sane & fœnum iumentis, simplicem scilicet puramque narrationem historicæ lectionis, qua simplices quique ad laborem actualis vitæ vegetiores robustioresque reddantur.

De lapsu Angelorum, & eorum pugna adinvicem.

CAP. LXII.

Cap. 7.

ANte conditionem huius visibilis creaturæ, spirituales cælestesque virtutes Deum fecisse, quæ pro hoc ipso quod scirent se ad tantam beatitudinis gloriam beneficio creatoris ex nihilo fuisse productas, perpetuas ei gratias referentes indefinenter ei laudibus inhærent, nemo fidelium dubitat. Quas Apostolus per ordinem dinumerans ita describit: *Quia in Christo creata sunt omnia visibilia & invisibilia, siue Angeli, siue Archangeli, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates.*

Cap. 8.
De lapsu
diaboli &
Angelorum.

De istorum itaque numero nonnullos fuisse principes collapsos lamentatio Ezechielis siue Isaïæ docet. Quibus indicij colligitur has differentias, quas instar sanctarum cælestiumque virtutum aduersæ potestates habere dicuntur, vel ex illius anterioris ordinis gradu, in quo vnaquæque creata fuerat, nunc etiam retentare, vel certe de cælestibus deuolutas ad similitudinem illarum virtutum, quæ ibidem perseverant, pro nequitie suæ merito, in qua vnaquæque in malum crevit, hos inter se gradus & ordinum vocabula in parte contraria vendicasse.

Cap. 13.
Quod impugnatione
quam erga
homines impendant
dæmones, etiam
aduersum se
commoueat.
Dan. 10.

Itaque impugnationes quibus homines impetunt, etiam contra se inuicem eos affectare certissimum est. Nam discordias atque conflictus super nonnullis gentibus pro quadam sibi nequitie vernacula familiaritate susceptis, indefesso certamine similiter exercere non desinunt. Quæ etiam in visione Danielis legimus figurata Angelo Gabriele ita narrante, *Princeps regni Persarum resistit mihi viginti & uno diebus, & ecce Michael unus de principibus, primus venit in adiutorium mihi &c.* Legimus

etiam Græcorum principem, qui vñque fauens genti sibi subdita, tam nationi Persarum quam populo Israëli videbatur aduersus. Ex his liquido peruidetur, quod discordias gentium & conflictus ac similitates quas inter se istis intelligentibus gerunt, etiam contra se exercent aduersæ potestates, & illarum vel victoria gaudeant, vel diminutione crucientur, & ob hoc non possunt inter se esse concordēs, dum vnusquisque pro his quibus preest contra alterius gentis præulem inquieta semper emulatione contendit.

Nos igitur præter illas quas superius exposuimus opiniones etiam idcirco dici principatus vel potestates evidenti possumus ratione colligere, quod scilicet vel diuersis gentibus dominantur ac præsent, vel certe quod in inferiores spiritus atque dæmonia (de quibus etiam euangelium legiones esse propria ipsorum confessione testatur) suos exercent principatus.

Quod inter dæmones alijs alijs dominantur.

CAP. LXIII.

REgi autem immundos spiritus à nequioribus potestatibus eisque esse subiectos, non solum illa dominica responsio, *Si ego in Beelzebub princepe dæmoniorum eicio dæmonia, sed etiam perspicue visiones & experimenta sanctorum multa nos edocent. Nam cum vnus è fratribus nostris in hac solitudine iter ageret, aduersperascente die quadam antrum reperiens, ibidem subleuit, vbi psalmos ex more decantans medium noctis excessit. Cumque refecturus lassum corpus recidisset, repente capite cæteruas dæmonum vñdique confluentium innumerabiles intueri, quæ infinita constipatione, & ordine longissimo procedentes, aliæ principem suum præibant, aliæ sequebantur. Qui tandè & magnitudine cunctis procerior, & aspectu terribilior aduenit, ac posito solio sublimissimo cum sedisset, vñuscuiusque actus diligenter examinabat illosque qui necdum se circumuenire æmulos suos potuisse dicebant, velut inertes à conspectu suo iubebat cum iniuria expelli, spacia tanti temporis, & opus inaniter expensum exprobrans cum fremitu furoris, illos vero, qui se nunciabant sibi consignatos decepsisse, summis laudibus cum exultatione & favore cunctorum, ut fortissimos bellatores extollebat. Quorum vnus cum victor lætus aduenisset, nomen cuiusdam monachi designauit, asserens post 15. annos quibus eum iugiter oblectasset, tandem se præualuisse, ut eum eadem nocte ruina fornicationis elideret, & cum sacra puella quadam non solum impulsisse ut stupri crimen incurreret, sed etiam persuasisse, ut eam sibi iure coniugij retineret. Super cuius relatione cum immane cunctorum gaudium fuisset exortum, summis à principe tenebrarum laudibus eleuatus abscessit. Mane autem cum euauisset illa dæmonum multitudo, dubitans frater de assertionis spiritus immundi, magisque id ratus, quod solita fallacia sibi voluisset illudere, & innocenti fratri crimen incedi inurere, Pelusium petijt, vbi monachum illum qui sibi notissimus erat, nouerat commorari, quem cum requisisset, reperit, quod eadem nocte qua ruina eius dæmon nunciauerat, relicto monasterio vicum petisset, & cum designata puella lapsu miserabili deuolutus fuisset.*

De Angelis personalibus, & de differentia dæmonum.

CAP. LXIII.

NAm, quod vñcuique nostrum duo coherere Angeli id est bonus, & malus, scriptura testatur. De vñisque vero liber pastoralis plenissime docet. Si consideremus, & illum qui beatum Iob expetijt, apertissime instrumur illum fuisse, qui semper insidiabatur ei, & cum nūquam ad peccatum potuit incitare, & idcirco potestatem à Domino poposcisse, velut qui non virtute

illius, sed Domini defensione, qui illum semper prote-
xerit vinceretur.

De differentiis demonum per illos duos philosophos
multum cognitionis accipimus, qui despicientes bea-
tum Antonium, velut imperitum ac sine literis virum,
volentesque saltem eum de cella sua magicis prastigijs
perturbare, spiritus ei nequissimos immiserunt, & ad
hanc impugnationem morsu lioris adducti, eo quod
hominum turba ad eum velut Dei famulum conueni-
rent. Cumque illo nunc quidem pectori suo, & fronti
signaculum cruci imprimente, nunc vero ad orationem
suppliciter incumbente, ne approximare quidem demo-
nes ei prorsus auderent, & ad illos qui eos direxerant
absque villo reuenterentur effectu, & illi alios rursus ne-
quiores immitterent, itidemque illis inaniter redeunti-
bus, potentiores iterum missi contra militem Christi ni-
hil omnino praxalerent, eo tales eorum inuidia tota
magica arte quasita profecerunt, vt per hanc euentif-
sime magnam professioni Christianorum inesse virtu-
tem comprobarent, quibus illa tam saue, & tam poten-
tes vmbræ, quas æstimabant, Solē Lunamque si ad eos
directe fuissent obducere potuisse, hunc non solum ni-
hil ledere, sed ne ad punctum quidem de monasterio
suo valuerant perdurare.

Cumque pro hac admiratione confestim venientes
ad Abbatem Antonium, impugnationes suas & causas
& insidias lioris occulti patefecissent, Christianos se
fieri poposcerunt. Requisito autem ab illis, prodixit im-
pugnationis die, asseruit se amarissimis cogitationum
stimulis tunc fuisse pulsatum.

Nullo autem modo credendum est spirituales natu-
ras coire cum feminis carnaliter posse.

*Qualiter intelligendum sit, quod filij Dei ingressi sunt
ad filias hominum.*

CAP. LXV.

Post necem Abel iusti, ne à fratricida & impio om-
ne hominum genus exordium sumeret, in locum
fratris extincti natus est Seth. Cuius progenies patris se-
cuta iustitiam à societate & coniunctione cognationis
illius, quæ ex Cayn sacrilego descendebat, semper diui-
sa permansit. Donec ergo perseverauit inter illos gene-
rationis eorum illa discretio, semen Seth, vt pote de op-
tima radice, procedens, pro merito sanctitatis Angeli
Dei, sine filij Dei vocati sunt, & e contrario illi propter
impietatem vel suam vel patrum suorum, & opera ter-
rena, filij hominum nuncupantur. At illi videntes filias
eorum, desiderio pulchritudinis earum succensi, accepe-
runt libimet de ipsis vxores quæ viris suis parentum
suorum nequitias infundentes, ab illa eos ingenua san-
ctitate ac simplicitate paterna protinus corruerunt.
Quicquid ab illa vera Phisice Philosophiæ disciplina tra-
dicta sibi à maioribus exciderunt, quam primus homo,
qui vniuersarum naturarum institutiones è vestigio sub-
secutus est, potuit euidenter attingere suisque posteris
certa ratione transmittere. Quippe qui mudi ipsius infan-
tiam adhuc teneram, & quodammodo palpitantem ru-
demque conspexerat, & in quem tanta fuit non solum sa-
pientie plenitudo, sed etiam gratia prophetica, diuina
illa insufflatione transfusa, vt vniuersis animantibus
nomina rudis adhuc mundi huius habitator imponeret,
ac non solum omnigenos bestiarum atque serpentium
furores viresque discerneret, sed etiam virtutes herba-
rum & arborum, lapidumque naturas, ac temporum
necum expertorum vicissitudines partiretur, vt potue-
rit dicere: Dominus Dedit mihi bonorum horum, quæ sciam
sentiam veram, &c. Hanc ergo scientiam per successio-
nes generationum, semen Seth paterna traditione suscep-
it. Cum vero impie generationis fuisset admixtum,
ad res prophanas & noxias, quas impie dedicarat, in-
stinctus quoque demonum deuiauit, curiosasque ex ea
maleficiorum artes atque prastigia ac magicas supersti-
tiones audacter instituit, docens posteros suos, vt sa-

cro illo culta diuini nominis derelicta, vel elementa
hæc ignem vel aereos demones venerarentur, & cole-
rent. De illis ergo filijs Seth, & filiabus Cayn, nequo-
res filij procreati sunt qui fuerunt venatores violentis-
simi, qui pro enormitate corporum vel crudelitatis at-
que malitiæ, gigantes dicti sunt, præda potius exigere
vitam suam, quam sudore operis ac labore contenti.
Quorum vsque adeo scelera supercreuerunt, vt expiari
mundus, alias nisi diluuij inundatione non posset. Ita
ergo filijs Seth libidinis instigatione transgressis man-
datum, quod ab exordio mundi naturali instinctu diu-
tissime fuerat custoditum, necesse fuit per literam le-
gis postea reparari. Filiam inquit, tuam non dabis filio eius
uxorem, &c.

Deus igitur hominem creans, omnem naturaliter ei
scientiam legis inseruit, quæ si fuisset ab homine in se-
cundum propositum Domini, vt acceperat custodita,
non vtique necessarium fuisset aliam dari, quam literis
postea promulgauit. Nam quia sit homini omnis scien-
tia legis ab initio creationis infusa, hinc manifeste pro-
batur, quod mandata legis absque lectione literæ ante
legem imo ante diluuium omnes Sanctos obseruasse
cognoscimus.

Collatio Isaac de puritate mentis ad orandum.

CAP. LXVI.

EX libro nono cap. 1. Præmissa super diuersis insti-
tutis disputatione copiosa, hæc ad extremum Bea-
tus Isaac intulit verba.

Omnis Monachi finis cordisque perfectio, ad iugem
atque indurptam orationis perseverantiam tendit, &
quantum humanæ fragilitati conceditur ad immobilem
tranquillitate mentis ac perfectam nititur puritatem, ob
quam possidendam omnem tam laborem corporis,
quam contritionem spiritus indefesse quærimus, & iu-
giter exercemus, & est inter alterutrum reciproca quæ-
dam inseparabilisque coniunctio.

Idcirco vt eo feruore ac puritate qua debet emitti
possit oratio, primum, sollicitudo rerum carnalium, ge-
neraliter abscondenda est, deinde nullius negocij caula
ve non solum cura, sed ne memoria quidem penitus ad-
mittenda, & vitijs extrusis, & abscessis iacienda sunt pri-
mæ profundæ humilitatis inconcussa fundamenta, quæ
scilicet turrem pulsaturam cælo valeant sustinere. Dein-
de superponenda virtutum spiritualis extructio, & ab
omni discursu atque euagatione lubrica animus est in-
hibendus. Quicquid enim ante orationis horam anima
nostra concepit, necesse est vt orantibus nobis per in-
stigationem recordationis occurrat. Quamobrem qua-
les orantes volumus inueniri, tales nos ante orationis
tempus preparare debemus: ex præcedenti enim statu
mens in supplicatione formatur, & idcirco quic-
quid orantibus nobis nolumus vt irrepit, ante oratio-
nem de abditis nostri pectoris extrudere festinemus.

Qualiter curæ seculares vexant etiam claustrales.

CAP. LXVII.

QVod autem seculares curæ etiam in nos qui nullis
actibus mundi huius admiscemur, cadere non-
nunquam possint manifesta ratione monstratur secun-
dum regulam seniorum, qui quicquid necessitatem vi-
ctus quotidiani, & inuitabilem vsum carnis excedit,
ad secularem definierunt curam, & sollicitudinem
pertinere, vt verbi gratia: Cum duarum sufficiat vela-
men tunicarum, duarum, trium aut quatuor fieri domi-
ni procremus. Cumque vnius aut duarum sufficiat
habitatio cellarum, ambitione seculari atque amplitu-
dine delectat, quatuor, seu quinque cellas, & has eas-
dem exquisiti ornatus, & capaciores quam vsum deside-
rat extruamus, quod non sine instinctu demonum fieri
manifestissima nos experimenta docuerunt.

Cap. 6.

Visto enim
dam senis
quam super
fratris in-
quiesce ope-
ratione prof-
pexit.

Nam quidem probatissimus seniorum cum transi-
ret iuxta cellam cuiusdam fratris, ac animi quam dixi-
mus ægritudine laborantis, utpote qui in extruendis re-
parandisque superfluis inquietus quotidianis distensio-
nibus defudaret, & eminus conspexisset eum graui
malleo saxum durissimum conterentem, vidissetque
Æthiopem quandam altantem illi, & vna cum eodem
ictus mallei iunctis confertisque manibus illidentem,
eumque ad operis illius instantiam igneus facibus insti-
gantem, diutissime substitit, vel impressione durissimi
demonis vel fraudem tantæ illusionis admirans. Cum
enim nimia lassitudine fatigatus frater, requiescere iam
finemque operi vellet imponere, instigatione spiritus
illius animatus iterum resuimere malleum, nec desinere
ab intentione incepti operis vrgebatur, ita ut ipsi
eius incitamenti infatigabiliter iustentatus, tanti labo-
ris non sentiret iniuriam. Tandem igitur senex tam dira
demonis ludificatione permotus, ad cellam fratris di-
uertit, salutansque eum, quid, inquit, est frater istud
opus, quod agis? At ille, laboramus, inquit, contra istud
durissimum iaxum, vixque potuimus illud aliquando
conterere. Ad hæc senex: Bene dixisti potuimus, non
enim solus eras cum illud caderes, sed fuit alius tecum
quem non vidisti, qui tibi in hoc opere non tam adiutor
quam violentus impulsor astabat. Et reuera non minus
hæc quæ parua videntur, & minima, quæque ab his qui
nostræ professionis sunt cernimus indifferenter admitti,
pro qualitate sua aggrauant monachi mentem, quam il-
la maiora, quæ secundum suum statum seu operationem
secularium sensus ineptiare consueuerant, non sententia
deposita fece terrena ad Deum, in quo semper defixa
debet esse intentio, monachum respirare.

Cap. 8.
Diversa sunt
orationum
qualitates.

Vniuersales orationes emitti semper à nemine posse
certissimum est, aliter enim quisque supplicat cum ala-
cer est, aliter cum tristis, aliter cum spiritualibus successibus
viget, aliter cum impugnationum mole deprimitur, ali-
ter cum veniam peccatorum, aliter cum acquisitionem
gratiæ seu cuiuslibet virtutis exposcit, vel certe extin-
ctionem cuiusque vitij deprecatur, aliter cum confide-
ratione gehennæ aut futuri iudicii timore cōpungitur,
aliter cum spe futurorum bonorum desiderioque flam-
matur, aliter cum in necessitatibus ac periculis, aliter
cum in securitate, & tranquillitate versatur.

De quatuor speciebus orationis, & de oratione
Domnica.

CAP. LXVIII.

Cap. 11.
1. Tim. 2.

Deprecor itaque primo omnium fieri obsecrationes. Ob-
secratio est imploratio pro peccatis seu petitio
qua vel pro præsentibus, vel præteritis admittis suis
vniuersis compunctus veniam deprecatur.

Cap. 12. 13.
14.

Orationes sunt quibus aliud aliquid offerimus seu
vouemus Deo. Postulationes quas pro alijs quoque
dum sumus in fervore spiritus constituti solemus emi-
tere. Gratiarum actiones quas mens vel cum præterita
Dei recolit beneficia vel cum præsentia contemplatur,
seu cum in futurum, quæ & quanta præparauerit, his qui
diligunt eum prospicit, per ineffabiles excelsus Domino
refert.

Cap. 16.
Gradatim
ad hanc ora-
tionis species
contenden-
dum est.

Expetendæ sunt nobis per profectum vitæ consum-
mationemque virtutū illæ potius supplicationū species
quæ vel de contemplatione futurorum bonorum, vel
de charitatis ardore funduntur, seu certe ut humiliter &
secundum insipientiam mensuram loquar, pro acqui-
sitione quarumcunque virtutum, seu cuiuslibet vitij ex-
tinctione generantur. Aliter enim ad illa sublimiora
supplicationum genera peruenire nullatenus poterimus,
nisi per ordinem postulationum istarum sensim mens
nostra fuerit gradatimque prouecta.

Cap. 17.
Act. 1.
Matth. 26.

Has quatuor species ita etiā Dominus exemplo suo
nobis initiare dignatus est, caput enim Iesus facere & docere.
Obsecrationem assumit cum dicit: Pater si possibile est
transseat à me calix iste. Orationem cum dicit, Ego te clarificam

super terram, opus consummam, quod dedisti mihi ut facerem.
Postulationem cum dicit: Pater ignosce eis, non enim sciunt,
quid faciunt. Gratiarum actionem cum dicit Gratiarum
ago tibi quoniam exaudisti me, ego autem sciebam, quia semper me
audis.

Hæc itaque genera supplicationum sublimior adhuc
status ac præcellior sublequitur, qui contemplatione
Dei solius & charitatis ardore formatur, per quem mens
illius dulcedine resoluta atque reiecta familiarissime
Deo velut patri proprio peculiari pietate, colloquitur.
Quem statum debere nos diligenter expetere formula
dominicæ orationis instituit ita dicens: Pater noster
&c.

Quisquis igitur in se delinquenti fratri non ex corde
remiserit, non indulgentiam, sed condemnationem de-
precatione hac sibi impetrabit, suæque professio-
ne semetipsum poscit diutius iudicari, dicens: Remitte
mihi sicut, & ego remisi. Quod formidantes nonnulli,
cum in ecclesia, hæc oratio ab vniuersa plebe concini-
tur, hunc locum taciti prætermittunt, ne scilicet semet-
ipso obligare potius quam excusare sua professione
videantur, non intelligentes quod frustra cavillationes
has iudici omnium prætereundæ moliantur, qui quemad-
modum iudicaturus sit suis supplicibus voluit præ-
monstrare, quia scilicet iudicium suæ misericordie fiet ei, qui
non fecit misericordiam.

Videtis ergo qualis nobis ab ipso qui per illam exo-
randus est iudice orationis sit modus, & forma propo-
sita, in qua nulla diuitiarum petitio, nulla memoria digni-
tatum, qua nulla potentatus ac fortitudinis postulatio,
nulla corporeæ sanitatis seu temporalis vitæ mentio cō-
tinetur. Nihil enim caducum vult à se, nihil vile, nihil
temporale æternitatem cōditor implorari. Itaque mag-
nificentiæ eius ac munificentie maximam irrogabit in-
iuriam, quisquis sempiternis petitionibus prætermittis,
transitorium aliquid & caducum ab eo maluerit erit
postulare, & offensam potius, quam propitiationem iu-
dicis sui vtilitate orationis incurrer.

Hæc igitur oratio licet omnem videatur perfectionis
plenitudinem continere, utpote quæ ipsius domini au-
toritate vel initiata sit vel statuta, prouehit tamen ad il-
lam igneam ac per paucis expertam orationem, qui
omnem transcendens humanam sensum, nullo non di-
co sono vocis, sed nec linguæ motu, distinguitur, sed
quam mens infusione celestis illius luminis illustrata,
conglobatis sensibus velut de fonte quodam copiosissi-
mo effundit vberim, atque ineffabiliter eructat ad
Deum, tanta promens in illo breuissimo temporis pun-
cto, quanta, nec eloqui facile, nec percurrere mens in-
semetipsam reuerfa, præualeat. Quem statum Domini
quoque inter illarum supplicationum formulas, quas
vel solus in monte sedens, vel tacite fuisse describitur.
Similiter figurauit, cum in orationis agonia constitutus
etiam guttas sanguinis inimitabili intentionis profundit
exemplo.

De diuersis speciebus compunctionis & afflictu.
puræ orationis.

CAP. LXIX.

Qvis vero possit diuersitates & causas ipsas atque
origines compunctionum exponere, quibus in-
flammati mens atque succensa ad orationes puras ac
seruentissimas incitatur? Nonnunquam psalmi cuius-
cumque versiculus occasionem orationis ignitæ de-
cantantibus nobis præbuit, interdum canora frater-
næ vocis modulatio ad intentam supplicationem sto-
pentium animos incitauit, necnon exhortatio viri per-
fecti, & collatio spiritualis frequenter ad vberissimas præ-
ces iacentium erexit affectum. Scimus etiam fratres
seu chari cuiuslibet interitum non minus nos ad ple-
nam compunctionem fuisse raptos. Recordatio quoque
temporis ac negligentie nostræ nonnunquam nobis salu-
brem spiritus inuexit ardore atque in hunc modum nulli
dubium

dubium esse occasiones innumeras non deesse, quibus per Dei gratiam tepor ac somnolentia nostrorum mentium valeat excitari.

Quemadmodum autem vel quibus modis istæ ipsæ compunctiones de intimis animæ conclauibus profectantur, non minoris difficultatis est indagare. Frequenter enim per ineffabile gaudium, & alacritatem spiritus saluberrimæ compunctionis fructus emergit, ita ut etiam in clamores quosdam intollerabilis gaudij immensitate prorumpat, & cellam vicini iucunditas cordis, & exultationis penetret magnitudo. Nonnunquam vero tanto mens silentio intra secretum profundæ taciturnitatis absconditur, ut omnem penitus sonum vocis stupor subita illuminationis intercludat, omnesque sensus attonitus spiritus vel contineat intrinsecus vel amittat, ac desideria sua gemitibus inenarrabilibus effundat ad Deum. Interdum vero tanta compunctionis abundantia ac dolore suppletur, ut alias eam digerere nisi euaporatione lachrymarum non possit.

Ab his lachrymis multum distant illæ, quæ obdurato corde de siccis oculis exprimuntur: quas licet non penitus infructuosas esse credamus, bono enim proposito earum attentatur emissio, ab his præsertim qui necdum, vel ad scientiam peruenire perfectam, vel pristinum seu præsentium vitiorum potuerunt ad purum labe mundari.

Ab his tamen, qui in effectum iam transiere virtutum nequaquam debet hoc modo extorqueri profusio lachrymarum, nec exterioris hominis magnopere affectandi sunt stertus, qui etiā si fuerint vitæque producti, nunquam pertingere ad illam spontanearum lachrymarum ubertatem poterunt, magis enim supplicantis animum suis conatibus distrahentes humiliabunt atque ad ima demergerent, & ab illa cælesti sublimitate deponent, in qua attonita mens orantis indeclinabiliter debet esse defixa, eamque compellent precum suarum intentione laxata erga steriles, & coacticias lachrymarum guttulas egrotare.

Et ut orationis veræ percipiat affectum, non meam vobis, sed Beati Antonij sententiam proferam, Non est inquit perfecta oratio, in qua se monachus, vel hoc ipsum quod orat, intelligit. Nos quoque orationis, quæ exauditur à Domino, in quantum experti sumus, indicia proferemus.

Cum orantes nos nulla interpellauerit hæsitatio, & fiduciam petitionis nostræ qua tam desperatione deiecerit, si obtinuisse nos in ipsa effusione orationis, quod poscimus senserimus, non ambigamus preces nostras ad Deum efficaciter penetrasse. Tantum enim quis exaudiri atque obtinere merebitur, quantum vel inspicit se à Deo, vel Deum crediderit posse præstare. Intractabilis namque est illa Domini sententia: *Quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & euentus vobis.*

De diuersis causis exauditionis, & de secreto orationis.

CAP. LXX.

Diuersas exauditionum causas esse secundum animarum diuersum ac varium statum, Evangelica siue Prophetica testantur eloquia. Habes enim in duorum connexionem fructum exauditionis dominica voce signatum, secundum illud: *Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quamcumque petierint fiet illis à patre meo, qui in cælis est.* Habes aliam in fidei plenitudine, quæ grano sinapis comparatur. Habes in assiduitate orationum. Habes in elemosynarum fructu. Include, inquit, *elemosynam in sinu pauperis &c.* Habes in emendatione vitæ: *Dissolue, inquit colligationes impietatis &c.* Nonnunquam sane exaudiri etiam tribulationum nimietas facit, secundum illud: *Ad Dominum cum tribulerer, &c.* Idcirco absque hæsitationis infidelitate precibus insistendum est. Hortatur enim Dominus ut eum im-

portunitate nostra quodammodo coarctemus, qui importunos nos non modo non despiciat, nec refutat; sed etiam inuitat & laudat. Et idcirco si cunctæ nos exauditionum quas prædiximus causæ omnino deficiunt, saltem animet importunitatis instantia, quæ absque vlla vel meriti vel laboris difficultate in cuiuscumque volentis sita est potestate. Retractare enim non conuenit illam Beati Ioannis Euangelistæ sententiam: *Hæc est, inquit, fiducia, quam habemus ad Deum, quia quicquid petierimus secundum voluntatem eius, audit nos.* Quod etiam in oratione Dominica admiscere præcipimur, dicentes: *Fiat voluntas tua, si enim & illud Apostoli recorderemur, quoniam quid oremus secundum quod oportet nescimus, intelligimus nonnunquam nos salutis nostræ contraria postulare, & commodissime nobis ab eo, qui utilitates nostras rectius quam nos ac veracius intuetur, ea quæ poscimus, denegari.* Quod illi quoque magistro gentium accidit, cum oraret à se auferri angelum Sathanæ. Idcirco cunctas obsecrationes nostras simili nos quoque debemus oratione concludere, hanc vocem cunctis petitionibus nostris semper adiungere: *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.*

Ante omnia sane illud obseruandum est, ut intrantes in cubiculum nostrum clauso ostio oremus patrem. Intra cubiculum nostrum supplicamus, cum ab omnium cogitationum siue sollicitudinum strepitu cor nostrum penitus amouentes, secreto quodammodo ac familiariter preces nostras soli Deo referamus. Clauso ostio oramus, cum strictis labijs omnique silentio supplicamus, non vocum, sed cordium scrutatori. In abscondito oramus, quando corde tantum & silentio petitiones nostras soli pandimus Deo, ita ut non solum ne fratres astantes nostris susurris vel clamoribus auocemus, & orantium sensus obstrepemus, sed ut ipsos quoque inimicos nostros, qui orantibus nobis maxime insidiantur, lateat petitionis nostræ intentio. Ita enim præceptum illud implebimus: *Ab ea, quæ dormit in sinu custodi claustra oris tui.*

Ob quod frequenter quidem sed breuiter est orandum, ne immorantibus nobis inferere aliquid nostro cordi insidiator possit inimicus. Istud nanque verum sacrificium est, quia *sacrificium Deo spiritus contribulatus.* Ista sunt holocausta medullata, quæ contritis, & humiliatis cordibus offeruntur, quæque hac qua diximus disciplina & intentione spiritus exhibentes, efficaci poterimus virtute cætare: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.*

Quod secundum qualitatem mentis formatur oratio.

CAP. LXXI.

EX libro decimo cap. 6. Secundum mensuram puritatis suæ, sicut collatione superiore præfatus sum, mens in oratione sua vel erigitur vel formatur, tantum scilicet à terrenarum ac materialium rerum contemplatione discedens, quantum eam status suæ prouexerit puritatis, secuturque Iesum vel humilem adhuc, vel carneum, vel glorificatum & in maiestatis suæ gloria venientem, internis obtutibus animæ peruideri. Sed illi soli purissimis oculis diuinitatem ipsius contemplantur, qui de humilibus ac de terrenis operibus, & cogitationibus ascendentes cum illo secedunt in excelsum solitudinis montem. Si interpellare nos quoque voluerimus Deum, ab omni inquietudine turbamur secedamus, ut in hoc corpore commorantes ad similitudinem quandam illius beatitudinis quæ in futuro promittitur sanctis, vel ex parte aliqua nos aptare possimus, sitque nobis *omnis, & in omnibus Deus.*

Tunc enim perfecte consummabitur in nobis illa saluatoris nostri oratio, *ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit, & ipsi in nobis.* cum omnis amor, omne desiderium, omne studium, omnis conatus, omnis cogitatio nostra, omne quod videmus, quod loquimur, quod speramus, *Deus erit:* illaque vnitas, quæ nunc est patris cum filio, & filij cum patre, in nostrum fuerit sensum mentemque trans-

1. Ioan. 5.

Rom. 8.

1. Cor. 12.

Matth. 26.

Cap. 35. Matth. 6.

De oratione intra cubiculum & clauso ostio faciendâ.

Mich. 7.

Cap. 36.

Psal. 50.

Psal. 140.

Hæc est secunda collatio Abbatis Isac 10. autem in ordine collationum.

1. Cor. 15. Cap. 7. Ioan. 17.

In quo consi-
stis finis &
consumma-
tio nostrarum
orationum.
Joan. 17.

Cap. 8.

Quæritur
qua via pos-
simus ad
perpetuam
Dei memo-
riam perue-
nire.

fusa, id est ut quemadmodum nos ille sincera & pura atque indissolubili diligit charitate, nos quoque ei perpetua & inseparabili dilectione iungamur, ita scilicet eidem copulati, in illum peruenientes finem, quem idem Dominus orans in nobis optat impleri, *ut omnes sint unum sicut nos*. Hæc igitur destinatio solitarij, hæc esse debet omnis intentio, ut imaginem futuræ beatitudinis in hoc corpore possidere mereatur, & quodammodo arham illius cælestis gloriæ in hoc vasculo prægustare. Hic inquam finis totius perfectionis est, ut eo vique extenuata mens ab omni situ carnali ad spiritualia quotidie sublimetur, donec omnis eius conuersatio, omnis volutatio cordis, una & iugis efficiatur oratio.

GERMANVS. Cuiuslibet artis perfectio necesse est ut facilioribus primum ac tenerioribus initijs imbuatur, paulatim educata succrescat, atque ita ab imis ad summa sensim gradatimque conscendat. Quapropter huic quoque sublimissimæ disciplinæ, per quam instrumur Deo iugiter inherere, hæc esse principia tenuiter suspicamur, ut primum nouerimus qua meditatione teneatur vel cogitetur Deus: Deinde quandam memoriæ huius materiam qua Deus mentem concipiatur vel perpetuo teneatur nobis cupimus demonstrari, ut eam præ oculis retinentes, cum elapsos nos ab eadem senserimus, habeamus in promptu quo resipiscentes illico reuertamur ac resumere illam sine ulla circumitus mora, & inquisitionis difficultate possimus, ne antequam spiritualis quidam pariat inuitus, concepta cordis euanescat intentio. Quam confusionem idcirco nobis accedere satis certum est, quia speciale aliquid præ oculis propositum, velut formulam quandam stabiliter non tenemus, ad quam possit vagus animus post multos amfractus reuocari. Itaque sit ut hæc ignorantia ac difficultate mens iugiter præpedita, errabunda semper & velut ebria per diuersa iactetur, & ne illud quidem quod casu potius quam industria libimet occurrerit spirituale, diuac firmiter teneat, dum adhuc semper ex alio recipiens, sicut introitus eorum atque principia, ita etiam finem discessumque non sentiat.

De formula orationis à Sancto Isaac tradita.

CAP. LXXII.

Cap. 9.

ISAAC: Inquisitio vestra tam subtilis proximæ puritatis præsignat iudicium. Proximus enim cognitioni est, qui quid inquirere debeat, prudenter agnoscit, nec à scientia longe est, qui caput intelligere, quid ignoret.

Cap. 10.

Hæc igitur vobis huius quam queritis disciplinæ atque orationis formula proponetur, quam vnusquisque monachus ad iugem Dei memoriam tendens incessabili cordis volutatione meditari, expulsa omnium cogitationum varietate assuescat. *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina*. Hic namque versiculus habet aduersus vniuersa discrimina inuocationem Dei, habet humilitatem piæ deuotionis & confessionis, habet sollicitudinis ac timoris perpetui vigilantiam, habet considerationem fragilitatis suæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præsentis semper astantisque præsidij. Hunc versiculum meditantem tibi somnus irrepat, donec ineffabili eius exercitatione formatus, etiam per soporem eum decantare consueas. Hic tibi expergefacto primus occurrat, is te vigilante cogitationes anticipet vniuersas.

Cap. 11.

Psal. 73.

Hic te omni tempore prosequatur, donec vsu eius incessabili, & iugi meditatione firmata cunctarum cogitationum diuitias mens refutet, atque ita versiculi huius paupertate constricta, prophetam implebit eloquium: *Pauper & inops laudabit nomen Domini*. Omnes namque affectus in psalmis inuenimus expressos, ut ea quæ incurrerint, velut in speculo purissimo prævidentes, eorum sensu non textu lectionis sed experientia præcedente penetremus, atque ad illam orationis incor-

ruptionem mens nostra perueniat, quæ non solum nullius imaginis occupatur intuitu, sed etiam nulla verborum prosecutione distinguitur. Ignita vero mentis intentione per ineffabilem cordis excessum inexpugnabili spiritus alacritate profertur, quamque mens extra omnes sensus ac visibiles effecta materias, gemitibus inenarrabilibus atque suspirijs profundit ad Dominum.

Qualiter mens in oratione vaga possit stabiliri.

CAP. LXXIII.

GERMANVS. Expone quemadmodum hunc versiculum quem nobis vice formulæ tradidisti, stabiliter retinere possimus.

Cum enim capitulum cuiuslibet psalmi mens nostra conceperit, insensibiliter eo subtracto, ad alterius scripturæ textum nesciens stupensque deuoluitur. De hoc quoque ad alterum subintrante alia meditatione transectur, & ita animus semper rotatus per omne scripturarum corpus instabilis vagusque iactatur, nihil pro arbitrio suo præualens vel abijcere vel tenere, nec pleno quicquam iudicio & examinatione finire, palpator tantum spiritualium sensuum ac degustator, non generator nec possessor effectus, atque ita mens mobilis semper ac vaga in tempore quoque synaxeos velut ebria per diuersa distrahitur, nullum officium competenter exoluens. Verbi gratia: Cum orat, psalmum aut aliquam recolit lectionem, cum decantat, aliud quid meditatur, nihil disciplinate, nec opportune recipiens vel emittens.

ISAAC. Tria sunt quæ vagam mentem stabilem faciunt, *vigilia, meditatio, & oratio*, quarum assiduitas & iugis intentio conferunt animæ stabilem firmitatem, quæ tamen alias non poterit apprehendi, nisi per operis non philargiæ, sed sacris cænobij visibus dedicati infatigabile iugitatem omnes omnino sollicitudines & curæ vitæ præsentis prius fuerint abdicatæ, & in hanc solam obleruantiam defixa fuerit tota mentis intentio, ut ita illud Apostolicum mandatum: *Sine intermissione orate*, possimus implere. Perparum namque orat quisquis tantum tempore quo genua flectuntur, orare consuevit, nunquam vero orat, quisquis etiam flexis genibus euagatione cordis qualicunque distrahitur. Et idcirco quales orantes volumus inueniri, tales non esse oportet, ante tempus orationis. Necesse est enim mentem in tempore supplicationis suæ, de statu præcedenti formari, illisque eam cogitationibus orantem, vel ad cælestia sublimari, vel ad terrena demergi, quibus ante orationem fuerit immorata.

Hucusque Abbas Isaac. Cuius doctrinam super prædicti versiculi meditatione excolere tenacissime cupientes, utpote quam compendiosam ac facilem credebamus, difficiliorem satis ad obseruandum experti sumus, quam illud studium nostrum quo solebamus antea per omne scripturarum corpus absque vilius perseuerantia vinculo varia passim meditatione discurrere. Constat igitur neminem prorsus ob impericiam literarum à perfectione cordis excludi, nec rusticitatem obesse ad cæpescendam animæ puritatem, quæ compendiosissime adiacet cunctis, si modo sanam, & integram mentis intentionem iugi ad Deum versiculi huius meditatione serauerint.

De sanctis Archiepiscopo, & Chæremone.

CAP. LXXIII.

EX libro septem collationum ad Honoratum, & Eucherium. Ex collatione prima, cap. 1. In cænobio Sytæ constitentes post prima fidei rudimenta Ataruius Aegyptum petere, ac sanctorum plurimos, quorum se fama audierat, si non æmulandi, saltem cognoscendi studio inuicere. Igitur ad oppidum Aegypti cui Thennesis

nomen est, emerfa navigatione peruenimus. Cuius accolæ ita vel mare vel stagnis fallis undique circumluntur, ut solis, quia terra deest, negociationibus decti, opes ac substantiam nauali commercio parent, ita ut cum ædificijs cum voluerint extruendis terra non superet, nisi de longinquo nauigijs apportetur.

Vbi cum aduenientibus nobis, fauens desiderijs nostris diuinitas, beatissimi viri Archebij episcopi præstitisset aduentum, qui rarus de Anachoretarum catu, & episcopus Panephrisi oppido datus, tanta districtione omni suo propositum solitudinis custodiuit, ut nihil de præteritæ humilitatis tenore laxauerit, aut de adiecto sibi honore blanditus sit. Agnito desiderio nostro: venite, inquit, & videte senes, quorum sola contemplatio magnam possit conferre doctrinam.

Sumpto itaque baculo & pera, ad ciuitatem nos suam perduxit, cuius terras repentino terramotu excussum mare transgressis limitibus occupauit, atque ita collapsis ferme omnibus vicis, opimas olim terras fallis paludibus supertexit. Multa in hunc modum oppida fugatis habitatoribus eluies illa velut insulas fecit, quæ desideratam secedentibus sanctis solitudinem præberent, in quibus tres senes, idest Chæremone Nesteros, & Ioseph, Anachoretæ antiquissimi consistebant.

Itaque primum nos perduxit ad Chæremone, qui & monasterio eius propior erat & cum centenarium vitæ annum spiritu tantum alacer excessisset, ita dorsum eius temporis fuerat vetustate, & orationum iugitate curuatum, ut quasi in primæuam redactus infantiam, summissis ac protentis terratenus manibus progrediretur. Huius igitur & vultum mirabilem, & incellum pariter intuentes, cum sermonem suppliciter posceremus, grauitur ille suspirans: quid vobis, ait possum conferre doctrinæ, cui imbecillitas senectutis, ut ademit rigorem pristinum, relaxauit ita loquedi quoque & fiduciam? Quemadmodum enim docere præsumam, quod me iam vel minus vel tepidius exercere cognosco? Ob quam rem nullum iuniorum mihi in hac usque ætate cohabitare permisi, ne exemplo meo alterius districtio laxaretur. Nunquam enim erit efficax instituentis auctoritas, nisi eam effectu operis sui cordi affixerit audientis.

Ad hæc nos non mediocri confusione compuncti, respondimus: Licet sufficere nobis ad omnem instructionem debeat, vel loci istius difficultas, vel ipsa etiam solitaria adhuc vita, quam iuuentus quoque robusta vir tolerat, si etiam reuelatus tibi tepor noster impetrare quod petimus non meretur, debet hoc saltem laboranti itineris obtinere, quod huc de Bethleemitici carnobii rudimentis institutionis vestræ desiderio, & profectus nostri amore properauimus.

Collatio Chæremonis de causis vitandi peccati.

CAP. LXXV.

Tunc Beatus Chæremone. Tria sunt, inquit, quæ faciunt homines a vitijs temperare, idest aut metus gehennæ, siue presentium legum, aut spes atque desiderium regni celorum, aut affectus boni ipsius, amorque virtutum. Idcirco Apostolus salutis summam trium virtutum consummatione concludens. *Nunc, inquit, manent Fides, Spes, Charitas: tria hæc.* Fides namque est, quæ futuri iudicii ac suppliciorum metu vitiorum facit contagia declinari. Spes, mentem de presentibus auocans, corporis voluptates cœlesti am præmiorum expectatione contemnit. Charitas ad amorem Christi, & virtutum fructum succendens, quicquid illis contrarium est, facit detestari.

Si quis igitur ad perfectionem tendit, de illo primo timoris gradu, quem diximus seruilis, ad altiores spei tramitem gradu proficiente conscendet, quia iam non seruo, sed mercenario comparatur.

Festinandum proinde etiam est ad tertium filiorum

gradum, qui omnia quæ patris sunt, sua esse credunt, per indissolubilem charitatis gratiam: *Diligamus Deum, quia Deus prior dilexit nos*, non aliter ad illam veram perfectionem conscendere poterimus nisi quemadmodum nullius alterius rei, nisi nostræ salutis gratia prior nos ipse dilexit ita cum nos quoque nullius alterius rei nisi sui tantum amoris dilexerimus obtentu.

Aliud namque est præsentis bono quempiam delectatum, odio habere vitiorum animæ carnisve contagia, aliud futuræ remunerationis intuitu concupiscentias refrænare, & aliud est præsens metuere detrimentum, & aliud formidare futurum supplicium. Prostre mo multo maius est propter bonum ipsam a bono nolle discedere, quam propter metum mali malis non præbere consentum. In illo enim voluntarium bonum est, in isto vero velut coactum, & tanquam nolenti violenter extortum, vel metu supplicij, vel cupiditate præmiorum.

Cum ergo quis per hanc charitatem ad imaginem Dei similitudinemque peruenit, bono iam propter boni ipsius delectabitur voluntatem, ac similem quodammodo possidens patientiæ ac lenitatis affectum, nullis deinceps peccantium vitijs irascetur, sed veniam potius, infirmitatibus eorum condolens atque compatiens, implorabit, seque reminiscens tam diu similitudinem passionum stimulis impugnatum, nec suo studio, sed Dei protectione saluatum, ut non iracundiam, sed misericordiam errantibus intelligeret impendendam. Et in hac mentis humilitate consistens poterit etiam illud perfectionis explere mandatum: *Diligite inimicos vestros &c.* Quem affectum Beatus Ioannes assecutum se esse cognoscens, ait, *ut fiduciam habeamus in die iudicii, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo.* In quo enim infirma & fragilis humana natura esse, sicut ille est, potest, nisi in bonos, & malos, iustos, & iniustos, ad imitationem Dei placidam semper sui cordis extenderit charitatem? & ut bonum propter boni ipsius operetur affectum. Cum ergo quis hunc bonitatis affectum, & imitationem Dei fuerit assecutus, tunc visceribus Dominiæ longanimitatis indutus, pro persecutoribus quoque suis orabit similiter dicēs: *Pater ignosce eis, non enim sciunt, quid faciunt.* Ceterum euident indicium est animæ needum vitiorum fecibus eliquatæ, in criminibus alienis non affectu misericordiæ condolare, sed rigidam iudicantis tenere censuram.

De timore seruilis, & filialis.

CAP. LXXVI.

GERMANVS. Magnifice de perfecta Dei charitate disertum est, verum illud nos mouet quod cum eam tanta laude pertuleris, timorem Dei, & spem retributionis imperfecta esse dixisti, cum multo aliud videatur de eis Propheta sensisse dicens: *Quia nihil deest timoribus tuis, Et inclinasti cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.*

CHÆREMONE. Pro statu atque mensura vniuscuiusque mentis scriptura diuina ad diuersos perfectionum gradus arbitrij nostri prouocat libertatem. Nec enim poterat vniformis omnibus perfectionis corona proponi, quia nec omnium vna virtus aut voluntas aut feruor est. Secundum ergo hunc sensum nostra quoque est intelligenda sententia, non quod contemplationem perpetuæ illius pænæ vel beatissimæ retributionis nullius pronūciemus esse momenti, sed quia cum sint viles, & sectatores suos ad initia beatitudinis introducant, charitas rursus in qua plenior fiducia perpetuumque gaudium iam est, allumens eos de timore seruilis, & mercenaria spe, ad dilectionem Dei, & adoptionem transfert filiorum & quodammodo perfectiores faciet de perfectis. *Multa enim, ait Saluator, mansiones sunt apud patrem meum.*

Quisquis igitur fuerit in huius charitatis perfectione fundatus, necesse est ut ad illum gradum excellentiorē conscendat, quem non pænarum terror, nec cupido præ-

1. Ioan. 4.
Plurimum
excellent quæ
per charitatis
affectum
multum de-
clinant a vi-
tiji.

Cap. 9.

Cap. 10.

Lut. 6.

1. Ioan. 4.

Infirmitati-
bus condo-
lendum.

Lut. 23.

Cap. 11.

Psal. 33.

Psal. 118.

Cap. 12.

Responsio

Chæremonis

de diuersita-

te perfectio-

num.

Ioan. 14.

Cap. 13.

De timore
qui de cha-
ritatis mag-
nitudine ge-
neratur.

Psal. 110.

Isaia 21.

Rom. 6.

Coloss. 3.

Cap. 3.

Cap. 4.

Quanto opere
castimonie
persecutio ex-
petenda sit.

Cap. 5.

miorum, sed amoris generat magnitudo, quo vel filius indulgentissimum patrem, vel frater fratrem, vel amicus amicum, vel coniugem coniugem, sollicito reueretur affectu, dum non eius verbera neque conuicia, sed vel tenuem amoris formidat offensam. Multa ergo distantia est inter istum timorem cui nihil deest, qui sapientie scientieque thesaurus est, & illum imperfectum qui principium sapientie nuncupatur, quique penam in se continens de perfectorum cordibus superueniente plenitudine charitatis extruditur. Et reuera si principium sapientie in timore consistit, quare erit eius nisi in Christi amore perfectio, quare illum in sese perfecte dilectionis continens metum, non iam principium sed thesaurus sapientie, & scientie nuncupatur? Replebit inquit, cum spiritus timoris Domini. Tanta enim vbertatis eius est magnitudo, ut quem semel sua virtute possederit, non partem, sed totam eius occupet mentem. Nec immerito. Illi enim que nunquam excidet coherens charitati, non replet solum, sed etiam perpetua eum quem cepit iugitate, possidet.

De corpore peccati destruendo per desideria boni.

CAP. LXXVII.

EX lib. 2. cap. 2. Et destruat, inquit, corpus peccati.

Peccati corpus multis vitiorum membris probatur extructum, & ad eius attinere portionem quicquid vel factum, vel dictum, vel cogitatione peccatur. Cuius Apostolus membra describens: *Mortificate, inquit, membra vestra, quae sunt super terram &c.* Quisquis non communicat necessitatibus egenorum, & pecuniae suae, quam infideli tenacitate conseruat, Christi praecepta postponit, idololatriae crimen incurrit, amorem scilicet materiae mundialis diuinae preferens charitati.

Si ergo multos ita pro Christo suas vidimus abiectisse substantias, ut etiam desiderium de cordibus eorum in perpetuum probemus abscissum, consequens est ut eodem modo etiam fornicationis ardorem extingui posse credamus. Neque enim impossibile Apostolus cum impossibili coniunxisset, sed utraque sciens esse possibilis pari modo mortificanda decreuit.

Certos tamen nos esse conuenit, quod licet omnem continentiae districtiorem, famem ac sitim, vigilas ac operis iugitatem, atque incessabile subeamus studium lectionis, perpetuam tamen castimonie puritatem horum laborum merito contingere nequeamus, nisi in his iugiter defudantes, experientiae magisterio doceamus. In corruptionem eius diuinae gratiae largitate concedi. Ob hoc sane solummodo se quisque infatigabiliter in his exercitijs perdurare debere cognoscat, ut per illorum afflictionem misericordiam Domini consecutus, de impugnatione carnis ac dominatione praepotentium vitiorum diuino mereatur munere liberari. Tanto autem erga acquisitionem castimonie desiderio atque amore flammemur, quanto quis pecuniarum cupidissimus acquiritor, vel qui summa bonorum ambitione distenditur, vel qui intolerabili pulchrae mulieris amore rapiatur, desiderium suum impatientissimo ardore optat expleri: & ita fiet, ut dum pro integritatis perpetuitate insatiabili cupiditate succendimur, desiderabilis despiciatur cibus, necessarius horreat potus, somnus denique ipse naturae debitus respuatur, vel certe ut deceptor fraudulentissimus puritatis, amulus atque contrarius castitati, attonita atque suspecta mente capiatur, & ita unusquisque quotidie integritatis suae matutinus explorator effectus, de collata sibi puritate cogit, eamque se non suo studio nec vigilantia, sed protectione Domini sentiat prosecutum.

Cuius desiderium eum quem semel accenderit, famem, sitim, vigilas, nuditatem, & cunctos labores corporis libenter sustinere compellit. Alias namque non poterunt desideria praesentium rerum vel reprimi vel auelli, nisi pro istis affectibus noxijs quos cupimus amputari, alij salutes fuerint intromissi. Nullatenus enim valet viuacitas mentis absque alicuius deside-

rij, vel timoris gaudij vel maioris affectione subsistere.

Quantum autem, quis in lenitate ac patientia cordis, tantum in corporis puritate proficiet, non enim astus corporis declinabit nisi qui animi motus ante compreserit. Quod aperte saluator declarat; *Beati, inquit, mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Pax enim multa diligentibus nomen Domini, & non est illi scandalum, &c.*

De sex castimonie gradibus.

CAP. LXXVIII.

MULTI sunt autem castimonie gradus, quibus ad illam inuolabilem conscenditur puritatem. Primus est, nec vigilans impugnatione carnali monachus elidatur. Secundus, ne mens voluptarijs cogitationibus immoretur. Tertius, ne femineo, vel tenuiter ad concupiscentiam moueatur aspectu. Quartus, ne vigilans vel simplicem carnis perferat motum. Quintus, ne cum memoriam generationis humanae vel tractatus ratio vel necessitas lectionis ingererit, subtilissimus aut mentem voluptariae actionis perstringat assensus, sed velat ministerium humano generi necessario contributum, puro cordis contempletur intuitu, nihilque amplius de eius recordatione concipiat, quam si operationem laterum vel cuiuslibet alterius officinae mente pertractet. Sextus, ne illecebrosis phantasmatibus feminarum illudatur dormiens. Licet enim hanc ludificationem peccato esse obnoxiam non credamus, concupiscentiae tamen adhuc medullitus latantis indicium est. Quam tamen illusionem diuersis modis constat accidere. Nam secundum usum, quare vigilans exercere vel cogitare consueuerat, dormiens etiam quisque tentatur. Aliter vero falluntur, qui carnalem copulam norunt, aliter qui expertes sunt, hi enim sicut simplicioribus ac purioribus somnis inquietari solent, ita etiam minore possunt labore purgari: illi autem sordidioribus magisque expressis phantasmatibus illudantur, donec paulatim secundum mensuram castitatis ad quam unusquisque contendit in odium illius rei, quam voluptariam ante sentiebat, mens etiam somno sopita vertatur, & ita demum, quis ad illam beati Sereni paucorumque similium virorum perueniet puritatem, ut etiam ipso naturali motu carnis emortuo illum obscenum liquorem omnino non perferat.

De causa nocturna pollutionis.

CAP. LXXIX.

HANC carnis colluuiem quidam dicunt non idcirco dormientibus euenire, quod eam producat fallacia somniorum, sed potius quia redundanciae humoris illius aliquas in agrotanti corde fingat illecebras. Denique aiunt quando non inquietet illa concretio, quemadmodum fluxus eius ita etiam illudatio conquiescit.

Sed haec definire poterit nemo, nisi per experientiam longam, & cordis puritatem ad consuetudinem carnis ac spiritus, verbo Domini dirigente, peruenierit, sicque puritatis modum certa experientia perpendens, nequaquam illorum decipietur errore, qui negligentiae suae vitio crebrioribus quam natura compellit egestionibus sordidat, de naturali conditione causantur. Cumque eos constet inferre potius vim naturae, & extorquere ad pollutionem, quam ipsa non ingerit in temperantiam suam ad necessitatem carnis, imo ad eius referunt creatorem. Ideo quisquis ad illum puritatis statum iugi cordis intentione peruenierit, ut iam mente ab huius passionis titillatione penitus absoluta, per soporem caro eius velut redundanciam superflui humoris expellat, conditionem modumque naturae certissime deprehendit. Et ita cum exasperatus inuenit carnem suam post longa tempora, se inscio atque ignorante pollui-

pollutam, tamen demum de naturali causatur necessitate, ad illum sine dubio perueniens statum, ut talis inueniatur in nocte, qualis in die, talis in lecto, qualis in oratione, talis solus, qualis turbis hominum circumspectus. Postremo, ut nunquam se talem segregatus aspiciat, qualis videri ab hominibus erubescit, & ita cum coeperit suauissimo lumine castitatis iugiter delectari, dicere poterit cum propheta: *Et nox illuminatio meum delictis meis etc.* Denique hoc ipsum, quia supra conditionem naturæ videtur humanæ, qualiter obtinuerit propheta subiungit: *Quia tu possedisti renes meos,* id est non industria mea hanc promerui puritatem, sed quia tu mortificasti insitum renibus meis voluptatis ardorem.

De vera, & perfecta castitate.

C A P. LXXX.

Porro castitas non ut arbitramini distractionis præsidio, sed amore sui, & propriæ puritatis delectatione subsistit. Non enim castitas, sed continentia dicitur, ubi adhuc aliqua ei resistit aduersitas voluptatis. Quamobrem donec pulsari nos carnis commotione sentimus, nouerimus ad castitatis nos necdum peruenisse fastigia, sed adhuc sub infirmitate continentie constitutos prælijs fatigari, in quibus necesse est dubios semper esse euentus. Hac commotione ipsi Eunuchi carere demptis genitalibus possunt. Sciendumque est non eis carnales affectus, nec affectum libidinis, sed solam satius generationis deesse virtutem. Vnde si ad hanc castitatem cupiunt peruenire, nec ab humilitate & contritione cordis, vel continentie distractione debent laxari, licet nequaquam sit discredendum minore ab eis castimoniam posse labore comprehendere.

Quamobrem perfectio castitatis à laboriosis continentiarum rudimentis perpetua tranquillitate discernitur. Hæc est enim veræ consummatio castitatis, quæ non impugnans carnalis concupiscentiæ motus, sed horrore toto detestans, iugem ac inuolabilem sui retinet puritatem, nec potest aliud quid esse, quam sanctitas. Hoc autem fiet, quando iam desinens caro aduersus spiritum concupiscere, desiderijs eius virtutique consenserit, experientque sibi inuicem pace firmissima cederari, & habitauerint fratres in cœlum, & illam reprobissimam à Domino beatitudinem possidentes, de qua ait: *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quacumque penerint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est.* Quemadmodum autem vrina cum vesicam iugi instillatione repleuerit, quæta etiam suscitatur membra, licet veris sectatoribus puritatis ad obtinendam eam nihil præiudicet ista commotio, quam hæc sola interdum & tamen per se potest necessitas excitare, sciendum tamen est, quod ita si commota fuerint, ad quietem propriam reducantur castitatis imperio, ut non modo cum nullo pruritu, sed nec cum minima quidem libidinis recordatione se dentur. Et idcirco, ut cum lege animi lex quoque congruat corporalis, etiam in ipsius aquæ potu ita est nimietas castiganda, ut humoris quotidiani illa collectio prius arefactis influens membris, illum quem incuita potatis corporis motum, non solum rarissimum, verumetiam lentum reddat ac tepidum, frigidumque, (ut ita dixerim) ignem, & absque vilius adustionis ardore rocantem suscitetur flammam, instar admirabilis illius Moysæ visionis, ut carnis nostræ rubus innoxio igne circumdatus non vratur; vel sicut illorum trium iuniorum, quibus ita rocante spiritu fornacis Chaldaicæ flamma discussa est, ut illud quodammodo, quod sancti reprobantur per Prophetam, incipiamus iam in hoc corpore possidere: *Cum ambulaueris per ignem non comburetur, etc.*

De miraculis Dei, circa peccatores conuersos.

C A P. LXXXI.

Vere mirifica sunt, nec ullis nisi his qui experti sunt nota, quæ Dominus fidelibus suis adhuc in isto corruptionis vasculo constitutis ineffabili liberalitate largitur. Quæ propheta mentis puritate perlustrans, exclamauit: *Mira opera tua Deus, & anima mea cognosceet nimis.* Quis enim in se opera Domini non miretur, cum insatiabilem ventris ingluuiem ita in se viderit compressam, ut vix ipsum exiguum ac vilissimum cibum raro inuitusque percipiat? Qui ignem libidinis, quem naturalem antea, & velut inextinguibilem inesse credebat, ita refriguisse præsentierit, ut nec simplici quidem se corporis motu sentiat incitari? Quomodo virtutem Domini non contemiscat, quisque homines quondam diros, atque truculentos, qui ad summum iracundiæ furorem etiam blandissimis subditorum iritabantur obsequijs, ad tantam viderit transisse lenitatem, ut non solum nullis iam commoucantur iniurijs, sed etiam cum illarum fuerint summa magnanimitate congaudeant? Quis planè non miretur opera Dei, cum vel se vel alium, ex rapacissimo liberalem, ex prodigo continentem, ex superbo humilem, ex delicato, ac tenero squalidum hirsutumque perspexerit, & egestate atque angustia præsentium rerum etiam voluntarie perfruente? Ista sunt prodigia, quæ posuit super terram, auferens bella, usque ad finem terræ, etc. Ut præmittam illam cælestem infusionem lætitiæ spirituales, qua deiectus animus insperati gaudij alacritate sustollitur ad illos ignotos cordis excessus, & tam ineffabilia quam inaudita solacia gaudiorum, quibus nonnunquam ignauissimo stupore torpentes, ad orationem feruentissimam, velut de somno profundissimo suscitamur. Hoc est gaudium de quo Apostolus: *Quod oculus inquit non vidit, etc.*

In his igitur omnibus quantum mens ad subtiliorem profecerit puritatē, tanto sublimius intuebitur Deum, & admirationis intra semetipsam potius capiet incrementa, quam loquendi facultatem inueniet. Ut enim vim lætitiæ huius inexpertus mente percipere, ita explicare sermone non valebit expertus. Istud ergo est mirabile opus Dei, hominem carneum carnales affectus respuisse, & in tanta rerum atque incursuum varietate vnum tenere animi statum, atque immobilem in omni accidentium permutatione durare. Qua virtute fundatus senex quidam, cum apud Alexandriam turbis infidelium circumfusus, non solum maledictis verumetiam grauissimis impellentium vrgeretur iniurijs, eique à subsanantibus diceretur, quid miraculi Christus vester quem colitis fecit? Ille, inquit: Ut his ac maioribus si intuleritis, non mouear, non offendar iniurijs.

Qualiter perfectionem Castitatis obtinere quis possit.

C A P. LXXXII.

Quisquis igitur extractus à cunctis confabulationibus ociosis, & mortificatus ab omni ira, & sollicitudine curaque mundana, duobus tantum pastinacijs fuerit quotidiana refectione contentus, & aquæ satietate subtracta quietem somni trium, vel ut alij statuerunt quatuor horarum spacio terminauerit, nec tamen laborum ac continentie huius merito, sed miseratione Domini eam se crediderit adepturum, quia sine hac fide, vana est omnis laboris humani intentio, non amplius quam sex mensibus perfectionem istius impossibilem sibi non esse cognosceret.

Quæ fides licet facilis ac plana omnibus videatur, tamen tam difficile ab incipientibus, quam ipsius castitatis perfectio possidetur. Nam cum eis vel particula

Cap. 12.

Psal. 138.

Stupida Dei operam sancti sunt.

Psal. 45.

1. Cor. 2.

Cap. 23.

Soli qui experientur dulcedinem castitatis.

Cap. 25.

Inter quod tempus castitatis possit acquiri.

Cap. 26.

De fine ac
remedio ac-
quirenda &
custodienda
castitatis.

puritatis arripserit, continuo in conscientie sue secretis, elatione quadam subtiliter illabente sibi inest blanditur, credentique illam se diligentie sue studio consecutos, necesse est ut superbo illo presidio paululum denudati, tam diu illis, quas diuina virtus extinxerat, passionibus opprimantur, quam diu experientia docente cognoscant se viribus atque industria sua puritatis bonum obtinere non posse. Et ut disputationem nostram breuiter concludamus, hæc est consumptio castitatis, ut vigilantem monachum oblectatio libidinis nulla perstringat, ut quiescentem, somniorum non fallat illussio, sed cum dormienti tantum per sopitæ mentis incuriam commotio carnis obrepserit; quemadmodum sine vlla titillatione voluptatis excitata est, ita etiam sine vlllo pruritu corporis conquiescat. Hæc de castitatis fine non verbis sed experientia magistrante digessimus. Quæ licet à desidiis ac negligentibus arbitretur impossibilia forsitan iudicanda, certus tamen sum à studiosis ac spiritualibus viris agnoscenda pariter ac probanda.

Qualiter Deus à nobis merita per gratiam suam extorquet.

CAP. LXXXIII.

EX libro tertio cap. 12. Dabitur non potest inesse quidem omni animæ naturaliter virtutū semina beneficio creatoris inserta, sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis, non poterunt peruenire: quia secundum Apostolum, *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

1. Cor. 3.

Cap. 13.

Conatus humani gratia Dei compensare non possunt.

Et ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adiuvat, protegit, ac defendit, ut nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet, ne penitus dormienti aut inerti ocio dissoluto sua dona conferre videatur, occasiones quodammodo querens quibus humanæ segniciei torpore discusso, non irrationabilis munificentie sue largitas videatur, dum eam sub colore cuiusdam desiderij ac laboris impartitur, ut nihilominus gratia Dei semper gratuita perseueret, dum exiguis quibusdam conatibus tantam immortalitatis gloriam tribuit.

Cap. 14.

Eleganti similitudine ostendit quomodo Deus relationibus suis virtutem humani experiat utriusque.

Et ut incomparabili clementie creatoris nostri mortale aliquid ex aliqua similitudine comparemus: Si nutritrix pia, ac sollicita diu sinu paruulum gestat, ut quandoque ingredi doceat, & primum quidem eum reptare permittit, dehinc erectum ut alterius passionibus innitatur, dexterae sue virtute sustentat, mox paululum derelictum, si titubantem viderit, protinus apprehendit, nutantem suscipit, lapsum erigit, & vel arcet à casu, vel etiam decidere leniter sinens eleuat post ruinam: cum autem eum ad pueritiam, vel adolescentie ac iuuentutis perduxerit robur, quædam etiam pondera vel labores quibus non opprimatur, sed exerceatur, iniungit & cum æmulis decertare permittit: quantomagis ille celestis omnium pater nouit, quem sinu gratie sue gestet, quem liberæ voluntatis arbitrio in conspectu suo exerceat ad virtutem, & tamen adiuvat laborantem, exaudit vocantem, non relinquit querentem, eripit de periculo interdum etiam nescientem?

Cap. 17.

Isai. 49.

Hanc dispensationem atque amorem suum, quem nobis tribuere dominus indefessa pietate dignatur, volens motu humanæ affectionis exprimere, nec inueniens in hac creatura talem charitatis affectum, cui eam comparare dignus posset, tenerimis patris matris visceribus comparauit. Nunquid ait, *potest mulier obliuisci infantem suum, ut non misereatur filio utero sui?* Sed non contentus hac comparatione, transcendit eam confestim, atque subiungit dicens: *Et si illa obliuiscitur, ego tamen non obliuiscar.*

Hucusque Beatus Chazremon.

Collatio Nestorotis de vita actiua.

CAP. LXXXIII.

EX libro quarto cap. 1. Abbatis Nestorotis præclari in omnibus, summæque scientie viri institutio subsequitur. Qui cum sacrarum scripturarum nos aliqua memorie commendasse, & eorum intelligentiam desiderare sensisset, talibus nos adorsus est verbis.

Quisquis ad theoreticam voluerit peruenire, necesse est ut omni studio atque virtute actualem primum scientiam consequatur.

Actualis perfectio duplici ratione subsistit: Nam primus eius est modus, ut omnium natura vitiorum & corruptionis ratio cognoscatur. Secundus, ut ita discernatur ordo virtutū earumque perfectione mens nostra formetur, ut illis non iam velut coacta, & quasi violento imperio subiecta famuletur, sed tanquam naturali bono delectetur, atque pascatur, & arduam illam atque angustam viam cum oblectatione conscendat. Quo enim modo, vel virtutum rationem, qui secundus in actuali disciplina gradus est, vel rerum spiritualium & celestium sacramenta, quæ in theorie gradu sublimiora consistunt valebit attingere, qui naturam vitiorum suorum, nec potuit intelligere, nec enisus est extirpare? Consequenter enim pronuntiabitur progredi ad excelsiora non posse, qui non euicerit planiora; multoque minus ea, quæ sunt extrinsecus apprehendet, quisquis intelligere ea quæ sunt sibi inserta non quierit. Ecce, inquit, *constitui te benedixi super gentes, & regna, ut euellas, & destruas, & disperdas, & dissipas, & ædifices, & plantes.* In expulsiōe noxiarum rerum quatuor esse necessaria designauit, id est euellere, destruere, dissipare, disperdere. In perficiendis, vero virtutibus, ædificare tantummodo atque plantare. Vnde liquidō patet difficilius conuelli atque eradicari inolitas corporis atque animi passiones, quam spirituales extruere plantarique virtutes.

Hæc igitur practice, quæ duobus subsistit modis, erga multas professiones studiaque diuiditur. Quidam enim summam intentionis sue erga eremi secreta & cordis constituunt puritatem: quidam erga institutionem fratrum, & peruiilem conuictorum curam: quidam elingentes agrotantium curam: alij intercessionem, quæ pro miseris atque oppressis impenditur, exequentes.

Quapropter hoc vnicuique utile atque conueniens est, ut secundum propositum quod elegit sue gratiam quam accepit, summo studio ac diligentia ad operis arripere perfectionem peruenire festinet, & aliorum quidem laudans admiransque virtutes, nequaquam à sua quam semel elegit professione discedat, sciens secundum Apostolum, *unum quidem esse corpus ecclesie, multa autem membra.* Nec enim vlla membra aliorum sibi membrorum, possunt ministeria vendicare.

Quod unusquisque proprio dono, vel officio contentus sit.

CAP. LXXXV.

Solent autem hi qui necdum sunt in illa quam arripuerunt professione fundati, cum audierint quosdam in diuersis studiis ac virtutibus prædicari, ita eorum laude succendi, ut imitari eorum protinus gestant disciplinam, in quo irritos necessario impendit conatus humana fragilitas. Impossibile namque est vnum eundemque hominem simul vniuersis, quas superius comprehendendi, fulgere virtutibus. Quas si quis voluerit persequi affectare, in id incidere eum necesse est, ut domine omnes sequitur, nullam integre consequatur, magisque ex hac immutatione ac varietate dispendium capiat, quam profectum. Multis enim vijs ad Deum tenditur, & ideo unusquisque illam, quam semel arripuit irrevocabili cursu sua intentione conficiat, ut sit in qualibet professione profectus.

Abique

Reuelatio de
perfecta ca-
statis expe-
rimento.

tius, vel de admiratione signorum, vel de gratia sen-
serit puritatis, imo quid Angeli reuelatione cognoue-
rit, prophetamus. Hic namque ita multis viuens an-
nis distractione præcipua, vt crederet se etiam carnalis
concupiscentiæ laqueis penitus absolutum, eo quod
cunctis infestationibus demonum, cum quibus diu aper-
teque conflixerat, superiorem se factum esse sentiret,
dam aduenientibus viris sanctis, pulmentum lenticulae,
quod illi Atheran nominant, præpararet, manus eius in
clibano, vt assolet flamma superuolitante combusta est.
Quo facto tristificatus, magnum in modum cepit se-
cum tacitus voluere, cur ignis, inquiens, mecum non
habet pacem, cum diciora mihi demonum cesserint
prælia? Aut quemadmodum me in illo metuendi exa-
minis die per se transiturem ille ignis inextinguibilis
inquisitor meritorum omnium non tenebit, cui nunc
extrinsecus hic temporalis, ac paruus non pepercit?
Cumque æstuanti huiusmodi cogitationibus atque
tristitia sopor subito obrepisset, adueniens Angelus
Domini; Cur, inquit, Paphunti tristis es, quod
necdum tibi pacatus ignis sit iste terrenus, cum adhuc
residebat in membris tuis carnalium motuum, nec-
dum ad purum, excocta commotio? Vade, & appre-
hende nudam & pulcherrimam virginem, & si illam
tenens tranquillitatem tui cordis immobilem, æstus-
que carnales pacificos in te senseris perdurasse, huius
quoque visibilis flammæ mitis atque innoxius ignis, in
modum illorum trium in Babylonia puerorum, te al-
lambet attactus.

Collatio Ioseph de diuersis generibus amicitia.

C A P. LXXXVIII.

EX libro sexto cap. 1. Beatius verò Ioseph cum insti-
tutionem suam nos desiderare sensisset, percuncta-
tus primum, vtrumnam essemus germani fratres, au-
diensque à nobis quòd non carnali, sed spiritali esse-
mus fraternitate deuincti, tali vsus est sermonis exor-
dio.

Cap. 2.

* defectio si-
ne pacio.

Amicitiarum, ac sodalitatibus multa sunt genera: quos-
dam enim præcedens commendatio primum notitiæ,
post etiam amicitia fecit inire commercia. Quosdam
verò compactus quidam seu dati acceptiue depactio.
Quosdam negotiationis seu militiæ, vel artis ac stu-
dij similitudo atque communio, per quam ita effera si-
bi inuicem corda mansuescunt, vt etiam hi qui in sil-
uis ac montibus latrocinij gaudent, & effusione hu-
mani sanguinis delectantur, suorum scelerum parti-
cipes amplectantur, ac foueant. Est etiam dilectionis
aliud genus, quo vel contribules, vel coniuges, vel pa-
rentes, seu fratres, aut filij, naturaliter cæteris præfe-
rentur, quod etiā omnibus altilibus, atque animanti-
bus inesse deprehenditur; vt frequenter pro ipsis etiam
obijcere se periculis mortique non metuant. Sed hæc
omnia genera charitatis sicut bonis ac malis, feris etiam
atque serpentibus videmus esse communia, ita etiam
vique in finem certum est perseverare non posse. Ete-
nim interrupta ea frequenter ac diuidit locorum dis-
cretio, & obliuio temporalis, & verbi vel causæ nego-
ciorumque contractus.

Cap. 3.

Vnde indis-
solubilis a-
micitia sit.

Vnum est genus insolubile charitatis, quod nec com-
mendationis gratia, nec officij vel munerum magnitu-
do contractusque cuiusquam ratio, vel naturæ ne-
cessitas iungit, sed sola similitudo virtutum. Hæc, in-
quam, est, quæ nullis vnquam casibus scinditur, quam
non solum dissociare vel delere locorum vel tempo-
rum intervalla non prævalent, sed nec mors quidem
ipsa diuellit. Cuius semel initum fœdus, nec deside-
riorum varietas, nec contentiosa dirumpit contrarie-
tas voluntatis. Cæterum multos nouimus in hoc pro-
posito constitutos, qui cum pro charitate Christi fla-
grantissima essent soliditate conuincti, non perpetuo
eam, nec indurpse seruare potuerunt; quia non equa-
li vtriusque virtute, sed vnus patientia seruabatur, quæ

quantuis ab vno magnanimitate atque infatigabiliter re-
tentetur, necesse est tamen eam alterius vel pusillani-
mitate dirumpi. Infirmitates namque illorum qui te-
pidius perfectionis expetunt sanitatem quantalibet for-
tium tolerantia sustententur, ab ipsis tamen qui infi-
mi sunt non feruntur; habeas enim infinitas sibi commo-
tionum causas, quæ eos quietos esse non sinunt, vt so-
lent hi, qui carnali ægitudine detinentur, stomachi sui
infirmitatisque fastidia coquorum, vel ministrantium
negligentijs imputare; & quantalibet eis obsequen-
tium sollicitudo deseruiat, nihilominus tamen sanis
causas suæ commotionis ascribere, quas sibi vtiq; vi-
tio valitudinis suæ inesse non sentiunt. Quamobrem
hæc est amicitia, vt diximus, fida insolubilibus con-
iunctio, quæ sola virtutum paritate fœderatur, de qua
dicitur: Dominus inhabitare facit vnus moris in domo. Et
idcirco in his tantum indurpata potest dilectio petma-
nere, in quibus idem propositum ac voluntas vnus
velle, ac nolle consistit. Quam si vos quoque cupitis
inviolabilem retentare, festinandum est vobis, vt expul-
sis primitus vitijs, mortificetis proprias voluntates, &
vt vnico studio atque proposito, illud quo propheta
admodum delectatur grauer impleritis: Ecce quibus bo-
num, & quam iucundum, &c. Quod non localiter, sed spi-
ritualiter oportet intelligi.

De sex gradibus Amicitia vera conservanda.

C A P. LXXXIX.

PRima igitur sunt veræ amicitia in contemptu sub-
stantiæ mundialis & omnium quas habemus re-
rum despectione fundamenta. Quam enim iniustum
atque impium est, si post abrenuntiationem mundi & om-
nium quæ in eo sunt vanitatem preciosissimæ fratris
dilectionis suppellex vilissima quæ superfluit, præferat-
ur. Secundum est, ita vt suas vnusquisque relectet vo-
luntates, ne sapientem se aut consultum esse iudicans,
suis malit quam proximi definitionibus obedire. Ter-
tium est, vt omnia sciat etiam quæ vtilia, & necessa-
ria æstimat, postponenda bono charitatis ac pacis. Quar-
tum est, vt credat, nec iustis nec iniustis de causa pe-
nitentia irascendum. Quintum, vt aduersum se iracun-
diam fratris etiam sine ratione conceptam, eodem mo-
do quo suam curare desideret, sciens æqualiter sibi
perniciosa alterius esse tristitiam, ac si aduersus alium
ipse moueatur, nisi eam quantum in se est etiam de
fratris mente depulerit. Postremum illud est, quod
generale vitiis omnium peremptorium esse non
dubium est, vt se de hoc mundo credat quotidie mi-
graturum. Hæc igitur quicunque tenuerit, amaritu-
dinem iræ atque discordiæ nec poterit pati, nec infer-
re. His autem cessantibus, cum primus ille amulus
charitatis in cordibus amicorum tristitiæ sensum vene-
na suffuderit, necesse est vt frequentius iurgijs paula-
tim dilectione tepefacta, amantium corda diu exulce-
rata quandoque dissociet. Nihil enim proderit si te qui-
dem asseras non irasci, alterius verò tristitiam, quam
delinire tua mansuetudine potuisti, contumaci corde
despicias.

Sicut ergo nihil præponendum est charitati, ita furor
vel iracundiæ nihil est e contrario postponendum. Om-
nia namque quamuis vtilia ac necessaria videantur, spe-
nenda sunt tamen, vt iræ perturbatio deuicetur, & om-
nia etiam quæ putantur aduersa suscipienda atque to-
leranda sunt, vt dilectionis pacisque tranquillitas illiba-
ta seruetur.

Quapropter ad seruandam perpetuam & indur-
pam charitatem, nihil prodest primam causam ampu-
tasse dissidij, quæ nasci solet de rebus caducis atque ter-
renis, & vniuersa despexisse carnalia, atque omnium qui-
bus noster vsus indiget rerum, indiscretam communio-
nem fratribus permisisse, nisi etiam secundam quæ sub
specie spiritalium sensuum nasci solet, similiter ab-
scindentes, acquisierimus in omnibus humilem sen-
sum, & consonas voluntates.

Honore alterutrum præuenientes, ut plus unusquisque consorti suo scientiæ & sanctitatis ascribens, summam discretionis veræ in alterius magis quam in suo credat stare iudicio.

Sæpe namque accidit siue illusioni diaboli, siue intercessione erroris humani, quia nullus est in hac carne qui falli velut homo non possit, ut ille interdum qui ætioris ingenij scientiæque maioris est, aliquid falsum mente concipiat, & ille qui tardioris ingenij ac minoris est meriti, rectius aliquid veriusque perlentiat. Et idcirco nullus sibi quamvis scientia præditus, inani tumore persuadeat, quod possit collatione alterius non egere. Nam etiam si iudicium eius diabolica non fallat illusio, elationis tamen & superbiæ grauiore laqueos non euadet.

Denique in tantum virtus charitatis extollitur, ut eam beatus Ioannes Apostolus non solum rem Dei, sed etiam Deum esse pronunciet, dicens: *Deus charitas est.*

Hæc est enim vere charitas ordinata, quæ odio habens neminem, quosdam meritorum iure plus diligit.

De impatientia, & fidei patientia.

C A P. X C.

Nouimus, quod utinam nesciremus, nonnullos fratrum tantæ esse obstinationis atque duritiæ, ut cum vel suos aduersus fratrem, vel fratris aduersum se senserint animos excitatos, ad dissimulandam mentis suæ tristitiam, quæ ex indignatione alterutrum commotionis exorta est, secedentes ab eis quos humili satisfactione atque colloquio lenire debuerant, aliquos psalmorum incipiunt decantare versiculos. Qui dum conceptam corde amaritudinem delinire se putant, insultando augent, quod statim extinguere potuerunt si magis anxij atque humiles esse voluissent; ut opportuna compunctio, & ipsorum cordibus mederetur, & fratrum animos deliniret. Nam illo utique modo pusillanimitatis imo superbiæ suæ vitium palpat; & nutriunt potius, quam extirpant fomitem iurgiorum; Domini præceptionis immemores, quæ ait: *Qui irascitur fratri suo, &c.* Neque enim ait, si habet veram querelam aduersum te frater tuus, sed si recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid, etiam si leue aliquid aut vile sit, quo fratris in te fuerit excitata commotio.

Illud quoque desendum quod nonnulli fratrum, cum faciunt contumelia cuiuslibet sermonis accensi, si alterius cuiusquam, qui eos desiderat lenire precibus fatigetur, proclamant illico: Si paganus aliquis, si secularis hic fecisset, aut ista dixisset, recte debuit sustineri. Quis autem ferat fratrem tam graui consilium culpæ, aut tam insolens de ore conuiuium proferentem? Quasi verò patientia infidelibus tantum atque sacrilegis, & non omnibus sit generaliter exhibenda, quia non dicitur: Omnis qui irascitur alienigenæ, sed: Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio.

Illud verò quale est, quod interdum patientes nos credimus esse, quia respondere contemnimus laesitici, sed ita commotos fratres amara taciturnitate, vel motu gestuque irrisorio subannamus, ut eos magis ad iracundiam vultu tacito pronocemus, quam tumida potius incitare conuiua, in eo nos æstimantes minime quidem apud Deum reos, quia nihil ore protulimus, quod nos notare hominum iudicio aut condemnare potuisset. Non enim sola commotionis illata qualitas, sed etiam propositum irritantis innoxia est. Quid enim differt, utrum quis gladio ipse peremerit fratrem, an aliqua ad mortem fraude compulerit? Quasi verò cæcum in præceptis manu propria non impediisse sufficiat, cum similiter reus sit qui primum & imminuentem iam fouet, cum potuerit reuocare contempserit. Sæpe autem vnica patientia etiam acius ad iracundiam, quam sermo succedit, & atrocissimas verborum transcendit iniurias maligna taciturnitas, leuiusque tolerantur inimicorum vulnera, quam iridentium

subdola blandimenta. De quibus proprie dicitur per Prophetam: *Mollis sunt sermones eius, &c.* Denique cum magna ad comprehendendum Dominum cum gladijs & fustibus multitudo venisset, nemo in auctorem vitæ nostræ illo cruentior exiit parricida, quam qui cunctos ficto salutationis honore præueniens, osculum subdole charitatis ingessit.

Item de eodem.

C A P. X C I.

Aliud quoque Profanum tristitiæ genus est, quod à nonnullis fratribus videmus admitti, qui cum tristificati fuerint vel irati, ab ipso etiam pertinaciter abstinent cibo, ita ut, quod differre absque pudore non possumus, illi qui dum placidi sunt, refectionem cibi usque ad horam sextam, vel ut multum, nonam negant se posse differre, cum fuerint vel furore suppleti, ieiunia etiā biduana non sentiant, tantamque inedia defectiōnem iracundiæ satietate sustentent. In quo planè sacrilegi crimine euidenter incurrunt, ieiunia scilicet quæ soli Deo pro humiliatione cordis & purgatione vitiorum sunt specialiter offerenda, pro diabolico tumore tolerant. Illamque increpationem meretur audire: *Sacrificauerunt Dæmonibus, & non Deo.*

Non ignoramus etiam aliud dementiæ genus, quod sub colore fucatae patientiæ in nonnullis fratribus inuenitur, quibus parum est iurgia commouisse, nisi etiam instigatorijs verbis, ut feriantur, irritent. Cumque, vel leui fuerint impulsione contacti, aliam quoque partem corporis ingerunt verberandam, quasi per hæc perfectionem mandati illius impleturi, quo dicitur: *Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi, & alteram* scripturæ vim ac propositum penitus ignorantes. Euangelicam namque patientiam per iracundiæ vitium exercere se putant; ob quod radicitus excidendum, non solum vicissitudo talionis, & concertandi irritatio prohibetur, sed etiam furorem verberantis geminata iubemur iniuriæ tolerantia mitigare, ut si exterior dextera tua impetum ferientis exceperit, interior quoque homo per humilitatis assensum dexteram suam præbeat verberandam. *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum;* quod ab illis impleri non posse certissimum est, qui illo spiritu ac tumore verba lenitatis atque humilitatis emittunt, ut non solum non mitigent conceptum furoris incendium, sed magis illud tam in suo quam in fratris commoti sensu faciant conflagrare, qui tamen etiam si possunt aliquo modo ipsi mites ac placidi permanere, nec sic quidem iustitiæ aliquos caperent fructus, cum damno proximi patientiæ sibi gloriam vendicantes, & per hæc ab illa apostolica charitate alieni, *quæ non querit, quæ sua sunt,* nec acquirere quicquam cum alterius desiderat nuditate.

Quod melius sit tolerare, quam tolerari, nec tamen semper tolerandum.

C A P. X C I I.

Sciendum sane generaliter illum partes agere fortiores, qui voluntati fratris suam subiicit voluntatem, quam eum qui in defendendis, definitionibus suis ac tenendis pertinacior inuenitur. Ille enim sustentans ac tolerans proximum, sani ac validi; hic autem infirmi & quodammodo ægrotantis obtinet locum; quem ita palpari necesse est ac foueri, ut interdum, etiam à rebus necessarijs pro eius quiete, ac pace salubre sit aliquid relaxari. Apostolicum namque præceptum est: *Vos, qui fortiores estis imbecillitates infirmorum sustinete.* Nunquam enim infirmus sustentat infirmum.

Notandum est infirmorum naturam esse semper humilissimi, ut prompti quidem ac faciles sint ad contume-

Psalm. 54. Iuda traditoris in domum crucis delinens.

Cap. 19.

De his qui ex indignatione ieiunant.

Deut. 32.

Cap. 10.

Matth. 5.

Cap. 11.

Rom. 12.

1. Cor. 13.

Cap. 11.

Ille fortior est qui sanus est qui alterius succumbit voluntati.

Rom. 15.

Cap. 14.

lias

lias ingerendas, & iurgia conferenda, ipsi vero nec minima quidem iniuriæ veline suspicione contingi. Ideoque secundum prædictam seniorum sententiam, charitas stabilis atque indurpta non poterit perdurare, nisi inter viros eiusdem virtutis atque propositi.

Cap. 25.

GERMANVS. In quo ergo laudabilis profecti viri potest esse patientia, si tolerare non valet semper infirmum.

Cap. 26.

Infirmus nō
sinit se su-
stentari.

IOSEPH. Nec ergo dixi, quod illius qui fortis est ac robustus, virtus tolerantiaque vincenda sit, sed quod infirmi pessima valetudo, illius qui sanus est sustentatione nutrita, ac in deterius quotidie prolapsa, generatura sit causas, ob quas vel ipse ultra non debeat sustineri, vel certe patientiam proximi, notam ac deformationem impatientiæ suæ esse coniiciens, abire quandoque malit, quam semper magnanimitate alterius sustineri.

Qualiter debeat dari locus iræ, & de raptione fœderis amicitiae.

CAP. XCIII.

Erga iniu-
riam quomo-
do se mona-
chus gerere
debeat.

Psal. 76.

Psal. 33.

Hæc ergo ab his qui sodalitatæ affectum cupiunt inuolabilem custodire, præ omnibus obseruanda censemus, ut primum quibuslibet iniurijs lacessitis, non solum labia, sed etiam profunda pectoris sui monachus tranquilla custodiat. Quæ tamen si senserit vel tenuiter fuisse turbata, omni semetipsum taciturnitate contineat, & illud obseruet: *Turbatus sum, & non sum locutus.* Et *Posui ori meo custodiam.* Nec præsentem considerans statum, ea proferat quæ ad horam turbulentus suggerit furor, sed vel recolat gratiam præteritæ charitatis, vel reformandam pacis reintegrationem mente prospiciat, eamque velut continuo reuersuram, etiam in ipso commotionis tempore contempletur.

Cap. 27.

Rom. 12.

Totam enim iram suam profert stultus sapiens autem dispensat per partes, id est, paulatim eam maturitate consilij ac moderationis extenuat & expellit. Tale est, & illud: *Non vosmetipsos vindicantes charissimi, sed date locum iræ, hoc est: Non sint corda vestra sic impatientiæ ac pusillanimitatis angustijs coarctata ut violentas commotionis procellas cum irruerint, sustinere non possint, sed dilatamini in cordibus vestris, suscipientes aduersus iracundiam fluctus in illis extentis finibus charitatis, quæ omnia suffert, omnia sustinet, & ita mens vestra amplitudine longanimitatis ac patientiæ dilatata, habeat in se consiliorum salutes recessus, in quibus receptus quodammodo atque diffusus teterrimus iracundiæ fumus protinus euanescat. Vel ita certe, intelligendum est: Damus locum iræ, quoties commotioni alterius, humili atque tranquilla mente succumbimus, & quodammodo dignos nos qualibet iniuria profitentes, in patientia scruienti obsequimur. Cæterum hi qui ita sensum apostolicæ profectiōis inclinant, ut locum iræ illos dare existiment, qui ab irascente discedunt, videntur mihi dissensionum fomitem non abscindere, sed nutrire. Nisi enim iracundia proximi humili statim satisfactione vincatur, prouocat eam fugiens potius quam declinat. Occultat autem ignominiam suam astutus, ut dum ad præsens sapienter obtegitur in perpetuum deleatur. Hæc enim est natura iræ, ut dilata langueat & parcat, prolata vero magis magisque conflagret. Dilatanda ergo atque amplificanda sunt pectora, ne angustijs pusillanimitatis arctata iracundiæ turbulentis æstibus oppleantur, & recipere secundum prophetam illud, *nimis latum mandatum Dei angusto corde nequeamus, nec dicere cum propheta: Viam mandatorum tuorum, &c.**

Psal. 118.

Cap. 28.

Illud quoque multis est experimentis probatum, nullo modo eos qui amicitiarum fœdus coniurationis iniere principio, indurptam potuisse concordiam, siue quod eam non pro desiderio perfectionis, nec pro apostolicæ charitatis imperio, sed pro amore terreno, & per necessitatem ac vinculum pacti retinere conati sunt siue quod ille callidissimus inimicus, ut eos præuaria-

tores sui faciat sacramenti, celerius ad irumpenda amicitiarum vincula præcipitat. Certissima ergo est prudentissimorum virorum illa sententia: *Concordiam reueram, & indissolubilem societatem, nisi inter emendatos viros eiusdemque virtutes ac propositi viros stare non posse.*

De incauta definitione virum obliget.

CAP. XCIII.

EX libro septimo cap. 2. Collatione finita, Abbas Germanus grauiter ingemiscens. Quid agimus inquit? Ingenti namque discrimine nos videmus constrictos, quod & ratio ipsa conuersatioque sanctorum quid salubrius sit ad profectum vitæ spiritualis efficaciter docet, & eligere id quod expedit, data senioribus sponsio non admittit. Etenim potuimus exemplis talium & tantorum virorum ad perfectiorem vitam propositumque formari, nisi nos instantes ad cœnobium recurrere promissi pactio coarctaret.

Ad hæc B. Ioseph: Nihil oportet abrupte monachum definire ne aut id quod incaute promittit, implere cogatur, aut consideratione honestioris intuitus reuocatus, sponsionis suæ præuicator existat. Veniabiliter enim imo etiam laudabiliter definitio incauta mutabitur, si ad salubriorem transeat partem, nec constanter præuicatio, sed temeritatis emendatio esse credenda est, quoties sponsio viciosa corrigitur.

Quod in illis quoque duobus filiis, qui in Euangelio ad operationem vineæ destinantur euidentissime perdocemur, quorum vnus patris restitit imperio, & id quod reprehensibiliter statuerat definitione correpta laudabiliter emendauit. Primum enim est optima statuere, quod si aliter cesserit, sequens est in melius ea quæ sunt statuta mutare, ordinationibusque nostris iam iacentibus ut ita dixerim, manum dexteram porrigere.

GERMANVS. Quantum spectat ad desiderium nostrum, optaremus ædificari vestra iugitate confortij. Si enim ad cœnobium nostrum fuerimus reuersi, non solum nos ab hoc tam sublimi proposito relapsuros, sed etiam pro mediocritate conuersationis illius multis certum est dispendijs quatiendos. Verum illud non Euangelicum mandatum vehementer absterret: *Sis sermo vester: EST, EST. NON, NON.* Credimus enim tantæ transgressionem præcepti nulla compensari posse iustitia, nec in extremis recte cedere, quod malo initio semel fuerit inchoatum.

Quod in huiusmodi reuocandum sit ad intentionem Spondentis.

CAP. XCV.

IOSEPH. In omnibus ut diximus, causis non procellus operis, sed voluntas operantis est intuenda, nec statim quis quid egerit, sed quo voto egerit inquirendum.

His itaque præstructis, respondeatis mihi primus velim, cuius rei causa vos illius sponsionis nexibus implexeritis.

GERMANVS. Prima, ut diximus, extitit causa, qua nostros martificare seniores, ac præceptis eorum obistere verebamur. Secunda, qua si quid perfectum atque magnificum vel auditu vel visu percepissemus a vobis, cum reuersi ad cœnobium fuissetis, exercere nos posse inculcissima persuasione credidimus.

IOSEPH. Sicut præfati sumus, destinatio mentis vel condemnat, vel remunerat. Quamobrem desiderio perfectionis, ut video, hoc vos sponsionis vinculo colligastis, dum credidistis illo eam posse ordine cōprehēdi quo nunc superueniente pleniori iudicio ad sublimitatem eius conscendi non posse perspiciatis. Non ergo

prædicat refragatio sponsionis incautæ, si quolibet genere scopos tantum, idest, proposita pietatis destinatio teneatur. Omnia namque ob hoc agimus, ut Deo cor mundum exhibere possimus: Cuius consummatio si in his locis iudicatur facilius, nihil vobis oberit extortæ immutatio pactionis dummodo principalis illius perfectio puritatis pro qua sponsio vestra processerat, secundum Domini voluntatem maturius acquiratur. Non enim ex immutatione vllum potest indicari mendacium sed inconsultæ definitionis prudens salutarisque correctio. Nam ab infantia in pueritiam, de pueritia in iuuentutem, de iuuentute in senectutis vltiora transferimur, ut ex hac permutatione nullum mendacium ascribatur ætati. Sic rudimenta veteris instrumenti, dispensatione legislatoris Dei, ad perfectionem beatitudinis euangelicæ transferuntur, nec tamen ex hoc immutatio præcentæ sanctionis interuenisse credenda est, sed adimpletio & cumulus sublimiorum & celestium præceptorum, nec sacræ promulgationis illius æstimanda est abolitio, sed ascensus, nec varietates, sed profectus. Unde & dominus noster: *Non veni solvere, sed adimplere.* Hæc de incautæ definitionis immutatione prædiximus, non ut referemus aditum veritatis noxijsque mendacijs: Aliud namque est mentiri, aliud statuta mutare.

Quod nostræ definitioni, vel sponsioni non est pertinaciter adhaerendum, si potest in melius commutari.

CAP. XCVI.

PRoinde nec debere, nec posse nos vniuersa comple-
re, quæ vel cum quiete animi, vel cum commo-
tione decernimus, etiã alijs scripturarũ testimonijs edo-
cemur, quibus vel viros sanctos, vel ipsum omnipotentẽ
Deum, ea quæ definierant pro vtilitatibus hominum fre-
quenter legimus immutasse. Cum intraturus se domũ
Loth, Sodomis Angeli denegassent, continuo eius præ-
cipibus compelluntur statutam mutare sermonem. Quæ
vtrique non ob aliam credimus causam, Spiritum sanctũ
sacris voluminibus indidisse, nisi ut istis erudiamur ex-
emplis, in definitionibus nostris non pertinaciter perma-
nere, sed eas arbitrio nostro debere subijcere, & ita iu-
diciũ nostrum ab omni legis vinculo liberum con-
seruare, ut promptum sit ad sequendum quocunque vo-
cauerit salubre consilium, nec differat ac recuset ad id
quod vtilius discretio salutaris inuenerit absque vlla cũ-
ctatione transire. Et ut ad sublimiora adhuc ascendam
exempla: Dominus cum necesse fuerit, incunctanter se
suam sententiam mutaturum pro nostris meritis pro-
mittit dicens: *Repente loquar aduersus gentem, &c. Si peni-
tentiam egerit gens illa à malo suo quod locutus sum aduersus eam
ergo penitentiam super malum quod cogitavi ut facerem ei.*

Nec illius præcepti vtilitas est silenda, quod etiã si
instigante ira vel qualibet alia passione, sacramento nos
aliquo vixerimus, comparanda est illa res quam statui-
mus huic ad quam transire compellimur, atque ad eam
sine cunctatione est transeundum, quæ superueniente
sanior tractatu iustior fuerit iudicata. Rectius est e-
nim nostram nos immutare sententiam, quam rei salu-
tionis ac pæ subire iacturam. Denique nunquam ra-
tionabiles ac probatos patres, duos aut irrevocabiles
in huiusmodi definitionibus fuisse reminiscimur, sed
velut ceram calore solis, ita eos ratione molliatos, &
intercedente salubriori consilio, melioribus partibus si-
ne hæsitatione cecidisse. Quoscumque autem vidimus
definitionibus suis pertinaciter inhaerere, irrationabiles
semper probauimus, ac discretionis expertes.

Nos quidem non de principalibus mädatis, sine qui-
bus non potest nostra salus omnino persistere, ita decre-
tare possumus, vel tenere, utpote de irremisso rigore
de vini sine olei perpetua abstinentia, de progressi-
onis in cellula penitus cohibendo, de lectionis seu medita-
tionis in cellabili iugitate. Cæterum super obseruantia

illorum principalium mandatorum constantissime defi-
niendum est, ac pro his etiam mors si necesse fuerit non
vitanda, pro quibus immobiliter est dicendum: *Iurans
& statui.* De illis vero corporalibus exercitijs quæ ad
modicum dicuntur esse vtilia, ita est, ut diximus, statuen-
dum: ut si qua superuenerit certior pietatis occasio, quæ
illa suadeat relaxari, nulla pro his lege teneamur, sed præ-
termisissis eis ad vltiora libere transeamus.

Præfigens siquidem sibi legem vnusquisque sub li-
bertatis gratia constitutus, perniciose semetipsum obli-
gat seruitute, ut ea quæ licite imo etiam laudabiliter cū
gratiarum actione præsumere potuisset, si necessitas for-
te compulerit, velut transgressor percipere compellatur.
Vbi enim non est lex, nec præuicatio.

Hæc Beati Ioseph institutione atque doctrina velut
diuino oraculo confirmati, in Aegypto residere malui-
mus, tamen expleto septem annorum numero sponsio-
nem nostram impleuimus, primumque senioribus no-
stris honorem debitum soluimus: deinde aculeo no-
stræ sponsionis auulso ad Scythioricæ solitudinis secre-
ta remeauimus.

*Collatio Piammonis de doctrina seniorum hu-
militer suscipienda.*

CAP. XCVII.

Idem in libro septem collationum posteriorum, collatione
prima sine lib. 1. cap. primo. Post conspectum & collo-
quium illorum trium sanum, quorum collationes san-
cto fratre Eucherio compellente, vtrumque digessimus
ad vicum cui nomen est Dyolchos peruenimus, & Abba-
tem Piammon omnium anachoretarum illic inhabitantium
seniorem, eorundemque presbyterum velut quã-
dam sublimissimam Pharum primus aduertit circũspe-
ctantium intuitus. Cuius virtutes atque mirabilia quæ
per eum etiam sub conspectu nostro, diuina gratia testi-
monium meritis eius reddente perfecta sunt, prætermi-
tenda credidimus. Non enim de mirabilibus Dei, sed de
institutijs studijsque sanctorum quædam, quæ reminisci
possibile est, nos spopondimus memoriæ tradituros, ut
necessariam tantum perfectæ vitæ instructionem, non in-
utilem absque vlla emendatione vitiorum, ac superua-
cuam admirationem legentibus præberemus. Cum ita-
que B. Piammon summa nos gratulatione susceptos,
humanitate etiam congrua refecisset, de cænobio Sytiæ
ob desiderium perfectionis nos illo aduenisse cognos-
cens, ita exorsus est:

Quisquis hominum, o fili cuiuslibet artis peritiã as-
sequi concupiscit, nisi omni cura atque vigilantia eius se
quam nosce desiderat disciplinæ studijs mancipauerit,
frustra eorum similitudinem exoptat attingere, quorum
corã atque industriam detractat æmulari. Nouimus e-
nim nonnullos ita ad hæc loca de vestris regionibus ad-
uenisse, ut cognoscendi tantummodo gratia fratrum mo-
nasteria circumirent, non ut has regulas, ob quas huc
commeauerant, atque instituta susciperent.

Quãobrem si vos Dei causa ad emulationẽ nostræ co-
gnitionis attraxit, omnibus institutis quibus illic primor-
dia vestra præuenta sunt penitus abdicatis, quæcumque
seniores nostros agere vel tradere videritis, summa hu-
militate sectamini. Neque vos moueat, aut ab inuen-
tione diuertat ac retrahat, etiam si vobis ad presens ali-
cuius rei, vel facti ratio, vel causa non liqueat. Nunquam
ratione veritatis intrabit quisquis à discussione cæperit
erudiri, quia videns etiam inimicus suo potius quam pa-
trum iudicio confidentem, facile in id vsque propellet
ut etiam illa quæ maxime vtilia, ac saluberrima sunt, su-
perflua ei videantur, ac noxia.

Quãobrem ordo ac principium professionis nostræ
quemadmodum, vel vnde descenderit primum debetis
agnoscere. Tunc enim poterit quis desideratæ artis effi-
cacius assequi disciplinam, & ad exercendam eam ar-
dentius incitari, cum auctorum atque fundatorum eius
agouerit dignitatem.

nique si vel Sathan inter archangelos, vel Iudam inter Apostolos, vel Nicolaum prauissime hæreseos inventorem inter diaconos reminiscamur electos, hoc quod inferni mirum non erit.

De inuidia detestanda.

C A P. C I.

Sciendum sane est inuidiæ morbum, difficilius ad medelam quam cetera vitia peruenire. Ipsa namque est lues de qua figuratiter dicitur. *Mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio.* Sicut enim ille qui primus eiusdem mali peste corruptus est, nec medelam, cænitentiam, nec fomentum vlli curatio admittit ita & hi qui eisdem se percutiendos moribus tradiderunt, omnem opem sancti incantatores excludunt. Quia cum vtrique non culpis eorum quibus insident, sed prosperitate cruciuntur, erubescunt ipsam prodere veritatem, extrinsecus sibi quasdam superfluas & ineptas causas offensionis inquirunt. Quarum, quia omnia odis falsæ sunt, vana est curatio, cum illud mortiferum virus, nolunt prodere quod latet in medullis. De quibus alibi: *Si non morderet serpens non in sibilu, non est abundantia incantatori.* Adeo incurabilis est ista perniciēs, ut blandimentis exasperetur, infletur obsequijs, muneribus irritetur. Quanto enim amplius, aut alius humilitatis subiectione, aut patientiæ virtute, aut munificentiae laude profecerit, tanto ille maioribus inuidiæ stimulis agitur, quia non nisi ruinam aut mortem eius cui inuidet concupiscit. Cunctis ergo vitijs perniciosiorem atque ad purgandum difficiliorem esse constat inuidiam, quæ ipsis remedijs quibus reliqua extinguuntur accenditur. Nam verbi gratia, qui damnum sibi illatum dolet, compensatione curatur: qui de illata iniuria indignatur, humili satisfactione placatur. Quid de illo facias, qui hoc ipso magis quod te humiliorem ac benigniorem sentit offenditur? Quis autem est, qui se, ut satisfaciat inuidenti à bonis corrumpere, aut à prosperis alienari, aut calamitate aliqua optet inuolui? Non autem aduersus hominem, sed plane aduersus Deum blasphemus extollitur, qui nihil in fratre aliud nisi bonum meritum carpens, non hominis culpam, sed Dei tantum iudicia reprehendit. Hæc est ergo illa sursum *germinans amaritudinis radix*, quæ se erigens ad superna, in contumeliam ipsius qui bona homini confert, tendit auctoris. Nec quemquam moueat quod Deus missurum se serpentes regulos, qui eos, quorum criminibus offenditur, mordeant, committatur. Nam licet certum sit Deum inuidiæ auctorem esse non posse, æquum tamen & diuino dignum est iudicio, ut dum bona data humilibus conferuntur, & superbis negantur, eos, qui secundum Apostolum *tradi in reprobum sensum merentur*, quasi ab ipso missa percutiat & consummat inuidia, secundum illud: *Ipsi me ad emulationem irritauerunt, &c.*

De Ioanne Seniore cui eremitica vita relicta ad cœnobiacalem transierit.

C A P. C I I.

Ex libro secundo cap. 1. Post dies paucos maioris doctrinæ desiderio pertrahente, rursus ad beati Pauli cœnobium summa spiritus alacritate perreximus; ubi scilicet plusquam ducentorum fratrum numerus moraretur, reperimus antiquissimum senem nomine Ioannem, cuius verba pariter & humilitatem qua sanctis omnibus præeminebat, nequaquam silenda censuimus. Sciētes enim hac maxima perfectione viguisse, nec ad illam sublimitatem nos posse conscendere, qui non dicam, vsque ad senectutem, sed vix biennio subiectionis iugum sustinere contenti, ad præsumptionem noxiæ libertatis protinus euolamus, ut non

patientiæ fructum ediscere, sed tempus adipiscendæ licentiæ expectare videamur. Etatem primum, & gratiam viri, quæ erat præditus admirati, demisso in terram vultu precari cœpimus, ut nobis pandere dignaretur, quam ob causam relicta eremi libertate, & illa professione sublimi, quæ eum præ cæteris eiusdem vitæ viris fama celebrauerat, cœnobij iugum subire maluisset. Ille velut imparem se anachoreticæ disciplinæ, & sublimitate tantæ perfectionis indignum, ad iuniorum scholas se reuertisse dicebat. Cuius responsionis humilitatem cum refragando nostræ deprecationis excluderet conatus, ad extremum ita exorsus est:

Anachoreticam disciplinam, quam me deseruisse miramini, non solum non respuo nec refuto, sed tota potius veneratione complector, atque suscipio. In qua post 30. annos quos in cœnobij congregatione transegeram, annos 20. expleisse me gaudeo. Sed quia degustata eius puritas sollicitudine interdum carnalium rerum interpolata sordebat, recurrere ad cœnobium commodius visum est, & promptior arrepti planioris propositi consummatio consequeretur, & minus de præiumpta sublimioris professionis difficultate periculum. Melius est enim deuotum in minoribus, quam indeuotum in maioribus professionibus inueniri. Et idcirco si quid elatius imo liberius fortasse protulero, queso ut non iactantiæ vitio, sed ædificationis nostræ studio censeatis depromptum.

De commemoratione vtriusque vitæ.

C A P. C I I I.

Memini me in huiusmodi raptum frequenter excessum, ut obliuisceretur me sarcina corporeæ fragilitatis indutum, mentem meam ita exteriores omnes sensus subito respuisse, & à cunctis materialibus rebus omnimodis exulasse, ut neque oculi neque aures meæ proprio fungerentur officio, & ita diuinis meditationibus, ac spiritualibus theorijs animus replebatur, ut læpead vespem cibum me percepisse nescirem, ac sequenti die de hesternæ absolutione ieiunij penitus dubitarem.

Quamdiu igitur raritas eorum qui in eremo tunc temporis morabantur, libertatem nobis largiendo, diffusiore solitudinis vastitate blandita est, quamdiu maioribus remoti secretis frequentissime ad cœlestes illos rapiebamur excessus, solitudinis plane tranquilla secreta, & illam conuersationem angelicam toto animi ardore sectatus sum. Sed cum maior numerus fratrum, habitationem illius solitudinis cœpisset repetere, & coangustata vastioris eremi libertate, non modo ignem illum diuinæ contemplationis frigere fecisset, sed etiam multimodis mentem carnalium rerum vinculis impediret, elegi huius disciplinæ utcumque implere propositum, quam in illa tam sublimi professione carnalium necessitatum prouisione torpere, ut abiecta crastinæ diei sollicitudine, etiam id quod mihi de illa theoria sublimitate subtrahitur, hac subiectione compensetur. Miserum namque est cuiuslibet artis ac studij disciplinam quempiam profiteri, & ad perfectionem eius minime peruenire.

In hac ergo conuersatione venditionis vel cœmptionis nulla est distensio, non sollicitudo corporaliū rerum, nulla arrogantia laudis humanæ, quæ immundior his omnibus in conspectu Dei etiam magnos eremi labores frequenter euacuat, ut illa prætermittam quibus attonita anima ac spiritualibus theorijs semper intentata specialius ingrauat, concursus scilicet fratrum, suscepcionis quoque ac deductionis officia, mutuas visitationes, diuersarumque fabulationum atque occupationum interminabilem curam; quarum etiam illo tempore quo hæc videntur impedimenta cessare, tamen animum consuetudinariæ inquietudinis assiduitate suspensum expectatio ipsa distendit, atque ita fit, ut anachoro-

refeosa illa libertas huiusmodi nexibus impedita ad illam cordis ineffabilem alacritatem prepedito non perueniat ascensu, ac fructum eremiticæ professionis amittet. Qui si mihi nunc in congregatione atque in turbis sito fuerit denegatus, saltem ero solus evangelici præcepti compensatione contentus, quod certum est omnibus eremi fructibus non posse postponi, ut scilicet de crastino nihil cogitem, quod usque in finem subiectus Abbati, illum aliquatenus videar æmulari, de quo dicitur: *Humiliant semetipsum, &c. Et non veni facere voluntatem, &c.*

De vtriusque professione, & imperfectione.

CAP. CIIII.

Cap. 8.

Aurea sententia canonis notanda.

Eremita finis.

Cap. 9.
De consummata ac vera perfectione.

Cap. 10.

De his qui imperfecti eremum petunt.

IN vtraque professione magnum quidem est con-
summatum quæpiam reperiri, quanto magis ad ple-
nitudo vtramque perficere, arduum. Finis quidem cœ-
nobitæ est, omnes suas mortificare & crucifigere vo-
luntates, & secundum evangelicæ perfectionis salutarem
mandatum, nihil de crastino cogitare, quam perfectionem
profusus à nemine, nisi à cœnobita impleri posse certifi-
simum est. Eremitæ verò perfectio est exutam men-
tem à cunctis habere terrenis, eamque quantum hu-
mana imbecillitas finit, unire cum Christo.

Rara est ergo, & paucissimis dono Dei concessa per-
fectio. Is enim vere & non ex parte perfectus est, qui
& in eremo squalorem solitudinis, & in cœnobio infir-
mitates fratrum æquali magnanimitate sustinet; licet
vtrumque perfecte Abbatem Moysen, atque Paphun-
tium duosque Macharios noverim possedisse: qui cum
ultra omnes eremi accolæ secedentes infatigabiliter se-
creto solitudinis pascerentur, tamen ita frequentiam ac
fragilitates ad se concurrentium sustinebant, ut cum ad
eos visitationis vel profectus gratia, innumera fra-
trum multitudo conflueret, tam ingem penè susceptio-
nis inquietudinem immobili patientia tolerant, nihil
aliud vel didicisse vel exercuisse omni vitæ suæ tempore
crederentur, quam ut communibus tantum aduenientium
officiis deservirent.

Solent autem nonnulli ita diuturno silentio solitudi-
nis efferari, ut profusus hominum consortia perhorre-
scant, & cum paululum à secreti sui consuetudine in-
terueniente fratrum visitatione, discesserint, notabili
mentis angore & evidentibus pusillanimitatis indicijs
æstuare. Quod vel maxime his evenire consuevit, qui
non perfecte in cœnobijs instituti, nec excoctis priori-
bus vitijs ad solitariam se vitam immaturam desiderio
transulerunt. Qui in vtraque parte imperfecti sem-
per ac fragiles, quocumque aura commotionis impule-
rit inclinantur. Nam quemadmodum consortio, vel in-
terpellatione fratrum impatienter exastuant, ita in so-
litudine consistentes, eius ipsius quod expectant, silen-
tij non ferunt vastitatem, quippe qui nec ipsam quidē ra-
tionem norunt, cuius causa desiderari vel expecti debeat
solitudo, sed hanc esse virtutis ac professionis eius
existimant summam, ut fratrum consortia declinan-
tes, humanos tantummodo refugiant ac detestentur as-
pectus.

*Quod in solitudine non extinguantur vitiorum affectus
sed reprimantur effectus.*

CAP. CV.

Cap. 11.
Interrogatio de remedio eorum qui cito de cœnobijs discedunt.

GERMANVS. Quo ergo nobis remedio poterit sub-
gnari, qui cœnobialibus disciplinis tenuiter in-
stituti, ante expulsionem omnium vitiorum, habitatio-
nem solitudinis corpibus affectare? Qualiter nunc per-
fectionem longanimitatis ac patientiæ consequemur,
vel quemadmodum has sibi inesse vel deesse virtutes
exploratrix interiorum motuum conscientia depre-
hendet, ne forte quia ab hominum consortio segrega-
ti, nullis eorum irritationibus prouocamur, falsa æsti-

matione decepti, tranquillitatem nostræ mentis im-
mobilem nos possidere credamus.

IOANNES. Remedia curationis ab illo verissimo ani-
mum medicis deesse non possunt, his qui valetudines
suas non desperando vel negligendo contempserint,
sed pro languoribus ignorantia vel errore vel nece-
ssitate contractis, humili tandem ac cauta ad cœlestem
medicum mente confugerint. Ideoque nosse debemus
quod si ad solitudinem, vel ad abdita loca nondum cu-
tatis vitijs secedamus, effectus eorum tantummodo
reprimuntur non extinguuntur affectus: latitat enim intra
nos imo etiam serpit interna radix, omnium quæ extir-
pata non fuerint, peccatorum, quam adhuc in nobis
vivere his deprehendimus indicijs. Verbi gratia: Cum
in solitudine constituti, aduentum fratrum vel brevissi-
mam eorum moram cum quadam æstuantis animi an-
xietate suscipimus, inesse adhuc in nobis viuacissimum
impatientiæ fomitem noverimus. Item si fratre, vel co-
dicem ad legendum vel quamlibet aliam ad utendum spe-
ciem postulante, aut nos illius petitiō contristave-
rit, aut illum negatio nostra repulerit; dubium non
est nos adhuc auaritiæ, seu philargiæ laqueis com-
pediri. Quod si recordationem feminæ nobis vel co-
gitatio subita vel sacræ series lectionis attulerit, & in ea
quadam nos senserimus titillatione pulsatos, sciamus
needum extinctum in membris nostris fornicationis
ardorem. Si verò de comparatione discipulorum no-
stræ & remissionis alienæ vel tenuissima mentem no-
stram tentauerit elatio, certum est nos dicta superbi-
peste corruptos. Cum ergo hæc vitiorum in corde
nostro deprehenderimus indicia, manifeste agnosca-
mus nobis non affectum, sed effectum deesse peccati.
Quæ utique passionis, si nos quandoque conversa-
tioni miscuerimus humanæ, protinus de cavernis no-
strorum sensuum procedentes, probant se, non tunc pri-
mum cum eruperint nasci, sed tunc demum, quia diu
latuerint, publicari.

De examinatione patientiæ propriæ.

CAP. CVI.

CVM se igitur impatientiæ suæ iræ perturbationi-
bus incurari, illis quæ supra ostendimus indi-
cij vniuersique deprehenderit, contrarijs semetip-
sum semper obiectionibus exerceat, & propositis sibi
multimodis iniuriarum dispendiorumque generibus,
velut ab alio sibi met irrogatis, assuefaciat mentem
suam omnibus quæ inferre improbitas potest, perfe-
cta humilitate succumbere, atque aspera sibi quæque,
& intolerabilia frequenter opponens, quanta eis oc-
currere debeat lenitate, omnium iugiter cordis con-
tentione meditetur. Et ita respiciens ad illas sancto-
rum omnium suæ domini ipsius passionis, vniuersa-
rum non solum conuictorum, sed etiam peccatorum ge-
nera, inferiora meritis suis esse pronuncians ad om-
nem se dolorum tolerantiam præparabit. Cumque
aliquando ad coetus fratrum aliqua fuerit inuitatio-
ne reuocatus, quod vel non potest, vel raro e-
tiam distichis eremi accolis prouenire, si men-
tem suam etiam pro leuibus quibusque rebus depre-
henderit tacite fuisse commotam, ut quidam oc-
cultorum motuum seuerissimus censor, mox sibi il-
la durissima iniuriarum genera quibus ad perfectam
tolerantiam semetipsum quotidianis meditationibus
exercebat, exprobrat, atque ita se obiurgans, & in-
crepans alloquatur: Tunc es ille bone vir, qui te
dum in illa solitudinis tuæ exerceres palæstra, om-
nia superaturo mala constantissime præsumebas,
quæ dudum cum tibi non solum summas conuictio-
rum acerbitates, verumetiam intoleranda supplicia
ipse proponeres, satis validam atque ad omnes procelas
immobilem te credebas? Quomodo inuicta illa patien-
tia tua leuissima, verbi profusione concussa est? Quo-
modo domum tuam super illam solidissimam petram

tanta, ut tibi videbatur, mole constructam, levis aura
commonit? Vbi est illud, quod inani fiducia bellum in
pace desiderans proclamabas? *Paratus sum, & non sum
turbatus*; & cum propheta sæpe dixisti; *Proba me domine
& tenta me*; & *Proba me Deus, & scito cor meum*? Quomodo
ingentem certaminis apparatus exigua hostis umbra
conterruit? Tali ergo semetipsum compunctionis ani-
maduersione condemnans, inultam animi sui commo-
iunculam esse non sinat, sed iugibus continentie pœ-
nis, culpam suæ mobilitatis excrucians, hoc exercita-
tionis igne consumat; nihil dispendiosius iracundia, nec
preciosius tranquillitate animi, ac perpetua cordis sui
iudicans puritate, ob quam non solum carnalium, ve-
rumetiam illarum quæ spirituales videntur, rerum sper-
nenda sunt commoda.

De examinatione propria castitatis.

CAP. CVII.

Contra spiritum vero fornicationis diuersa ratio &
dispar est causa. Nam quemadmodum corpori
usus libidinis carnisque vicinitas, ita etiam menti me-
moriam eius est penitus subtrahenda. Satis enim perni-
ciosum est adhuc infirmis agrisque pectoribus, vel
tenuissimam recordationem huius passionis admittere,
ita ut nonnunquam etiam sub recordatione sanctarum
feminarum, velus sub sacræ lectionis historia noxiæ ti-
tillationis stimulus excitetur. Cuius causa seniores
nostri huiusmodi lectionis sub præsentia iuniorum
solent consultiſſime præterire. Sane perfectissimis
quibusque & summo affectu iam castimonie consum-
matis, est similis his, quæ supra dicta sunt etiam super
hac passione probatio sui scilicet, ut qui se radices mor-
bi huius penitus iam extirpasse cognouerit, explorandæ
si volet causa castitatis, interdum etiam aliquam explo-
ratricem sui imaginationem possit admittere. Cæ-
terum ab his, qui adhuc minus firmi atque perfecti
sunt, hanc examinationem nullatenus conuenit usurpa-
ri, ut coniunctionem feminiæ eam, & palpationem, quo-
dammodo teneram ac mollem corde pertractet: erit
enim eis magis noxia quam salubris. Quod enim ex-
perimentum huiusmodi hominibus potest in hac
ratione suppetere, ubi & in experimento ipsum est
quod vitatur, & in ipsa exploratione discrimen. Cum
ergo perfectissima quis virtute fundatus, ad illecebram
blandientium cogitationum nullum mentis assensum,
nullam commotionem carnis in se deprehenderit exci-
tari, certissima puritatis suæ capiet documenta, ita ut
ad hanc se firmitatem puritatis exercens, etiam si cor-
poralem feminæ tactum causa cuiuscunque ut io-
let necessitatis attulerit, passionis sensum penitus
ignoret.

Collatio Pinusij de perfectione penitentiae.

CAP. CVIII.

*Dem ex libro tertio cap. 1. Præclari atque sing- laris viri
Abbatis Pinusij de fine penitentiae præcepta dic-
cam.*

Penitentiae plena & perfecta desirio est, ut pecca-
ta quibus nostra conscientia remordetur, nequaquam
vltius admittamus. Indicium vero satisfactionis & in-
dolgentiæ est, affectus quoque eorum de nostris cordi-
bus expulsiſſe. Nouit enim vnusquisque necdum se
peccatis iustis absolutum, quamdiu sibi satisfactio-
ni, & gemitibus incubanti, vel eorum quæ egit, vel si-
milium criminum ante oculos imago præluserit, cor-
que non dicam oblectatio, sed vel recordatio infestaue-
rit mentis arcana.

Cum ergo præteritorum memoria vitiis pulsa-
uerit sensum, ita ab ea recitandum est, sicut refugit
vir honestus & gravis si impudicæ ac levis feminæ in
publico aut colloquijs, aut amplexibus appetatur. So-

let enim frequenter accidere, ut dum vel suos, vel a-
liorum lapsus, imperitorum quispiam miserantis re-
tractat affectu, ipse etiam subtilissimi teli voluptario
perstringatur assensu, & initium sub specie pietatis ex-
ortum, obsceno ac noxio fine concludat. Quapropter
studendum nobis est, ut virtutum potius appetitu & de-
siderio regni cælorum, quam noxijs vitiis recorda-
tionibus nosmetipsos ad compunctionem laudabilē
prouocemus; quia necesse est tamdiu quempiam pesti-
lentissimis cloacæ sctoribus præfocari, quamdiu supra
eam stare, vel cœnum eius voluerit commouere.

De conversione Sancti Theonæ.

CAP. CIX.

EX libro quarto cap. 1. Abbas Theonas cum adhuc ef-
set adolescens admodum, parentum imperio stu-
dioque connexus est vinculo coniugali. Cum ergo
hic vnus lustri tempus coniugio peregrisset, venit ad
Abbatem Ioannem Diaconum, deferens religiosa mu-
neta inter ceteros, qui certatum decimas vel primitias
frugum suarum offerebant. Qui cum deuotioni eo-
rum vicissitudinem cuperet repensare, cepit eis *spiritua-
lia seminare*, quorum *metebat dona carnalia dicens*:

Delector quidem o filij, pia vestrorum munerum
largitate, quia fideliter sacrificium domino bonæ suaui-
tatis offertis, harum scilicet oblatione, plenitudinē quo-
que fructuum, ex qua hæc domino delibastis, vbertim
benedicendam credentes, vosque vbertate bonorum
omnium etiam in hoc sæculo cumulandos: sicut
scriptum est: *Honora Dominum de iustis tuis laboribus*, &
liberabit de fructibus iustitiæ tuæ, ut implentur *horrea tua a
bundantia tritici*, vino autem torcularia tua redundent.
quam deuotionem fideliter exequentes, scitote legis
antiquæ consummasse iusticiam, sub qua tunc positi &
transgredientes eam, reatum inuitabiliter incurrebant,
& implentes ad perfectionis apicem peruenire non po-
terant.

Iusti enim quibus lex non est posita, sic probantur
non esse sub lege, ut iustitias legis non solum implere,
verumetiam superare contendant, sitque deuotio eo-
rum legali maior imperio, quæ obseruantiam cumu-
lans præceptorum voluntarie addat ad debita.

Ita namque, & Abraham futuræ legis legimus præ-
cepta supergressum, cum superatis quatuor Regibus, de
spolijs Sodomorum, quæ sibi velut victori non imme-
rito debebantur, & quidem Rege ipso, cuius spolia re-
tulerat, suppliciter offerente, nihil penitus acqueuit at-
tingere. Dauid etiam qui præcipiente Moysæ, (ut ini-
micis talio redderetur, non solum hoc non fecit, verum-
etiam cordis affectu complexus est persequentes, & pro
his domino pie supplicans, etiam lugubriter fleuit. Ita
Eliam, & Hieremiam probamus non fuisse sub lege,
qui cum licito uti coniugio absque reprehensione po-
tuerint, virgines tamen perseuerare maluerunt.

Quapropter scire debemus nos à quibus iam nō ex-
igitur legale mandatum; sed quibus euangelicus quo-
tidie intonat sermo: *Si vis perfectus esse*, &c. cum de-
cimas de substantijs nostris offerimus Deo, adhuc quo-
dammodo sub legis sarcina detineri, & necdum ad euan-
gelicū illud fastigium peruenisse nos constat, quod ob-
temperantes sibi non tantum præsentis vitæ beneficijs,
sed etiam futuris præmijs numerat. Nec immerito. Nō
enim tam laudabile est, si ab illicitis, quam si etiam à li-
citis temperemus, & his propter eius reuerentiam non
vtamur, qui ea nobis propter infirmitatem nostram vtē-
da permisit. Itaque si etiam hi, qui decimas fructuum
suorum fideliter offerentes præceptis dominicis anti-
quioribus famulantur, necdum possunt euangeli-
cum culmen ascendere; illi qui necdum hæc quidem
faciunt, quantum ab eo absunt manifestissime perueritis.

Quibus auditis beatus Theonas inextinguibili desi-
derio euangelicæ perfectionis accensus est & humilia-
tus atque compunctus coniugē ad desiderium simile pro-

Vtilis est a-
liquando
obliuio fla-
gitorum &
vitanda ko-
rum recor-
datio.

1. Cor. 9.
Cap. 2.
Decimarum
& primitia-
rum obla-
tio maxi-
mè sacrifi-
cium est.
Prouerb. 3.

Cap. 3.

Cap. 4.
Gen. 14.

Cap. 5.

Math. 19.

Cap. 8.

Cap. 9.

Quemad-
modum non
acquiescente
uxore Theo-
nas ad mo-
nasterium
peruolauit.

Cap. 10.
Exponit
Cassianus
quorsum ex-
emplum
istum in
medium
produxit.

Cap. 11.

Cap. 12.

Eccle. 3.
Cap. 14.

Cap. 15.

Cap. 17.

Cap. 18.

Cap. 22.

Gen. 4.

Isaia. 61.

uocare capit, & ut Deo pariter in sanctum onia, & casti-
tate seruirent, diurnis nocturnisque fletibus admonere.

Astruebat non licere cuiquam eius se boni extorrem
facere quod didicisset, maiorisque esse noxæ despiciere
cognitam bonitatem, quam incognitam non amare. Ad-
ijciebat quoque: Agnosco & veneror adiutricem
meam Domini mihi sententia deputatam, nec a me se-
paro, dummodo sis & ipsa quod conditor esse re-
voluit, si vero non in adiutorium esse volueris sed in
deceptionem, Christi ore prolatam sententiam viriliter
apprehendam; ut me a spiritali bono nulla carnis auel-
lere possit affectio. Cumque ergo his & huiusmodi ver-
bis, mulieris non flecteretur intentio. Si ego te, inquit
Theonas, a seculo abstrahere non possum, nec tu me se-
parabis a Christo. Confestim omni mundana facultate
nudatus ad monasterium peruolauit, ubi splendore san-
ctitatis, & humilitatis emicuit.

Nemo autem existimet nos hæc ad prouocanda con-
iugiorum diuortia texuisse, sed ut lectori initium con-
uersionis, quo tantus ille vir Deo dicatus est fideliter pā-
deremus, cui etiam Apostolicarum collata sunt signa
virtutum.

*Quod ieiunia, & alia huiusmodi pro loco & tempo-
re seruanda sunt & moderanda.*

CAP. CX.

Igitur Theonas cum diebus quinquagesimæ nostræ
cellulam visitaret, humi paululum confedentes cæ-
pimus percunctari, cur apud eos tanta obseruantia ca-
ueretur, ne quis totis diebus 30. usque ad horam nonam
ieiunare præsumeret.

Ad hæc ille: Oportet quidem nos consuetudinem
maiorum custodire, etiam non percepta ratione. Verū-
tamē quoniam causas huius rei vultis agnoscere, tempus est
omni rei sub celo, tempus plorandi, & tempus ridendi, &c.

Principali autem bono ita nullum oportet esse va-
cuum tempus, ut sine eo cuiquam esse non liceat. Itaque
si quis in fratris aduentu, in quo Christum debet huma-
nitate reficere, vel cum defectio & imbecillitas carnis
reparationem virium escæ perceptione deposcit, vel cū
tempus festiuitatis escæ congruum votum indulget,
ieiuniorum rigidam obseruantiam indurpe voluerit
retinere, necesse est, ut non tam religiosus, quam incon-
ditus irrationabilis habeatur.

Non enim præcepta virtutum, in quibus utique bo-
num est principale propter ieiunia sunt tenenda; sed po-
tius ieiunia propter illa.

Talem ergo definitionem super ieiunij qualitate iu-
giter retinentes, ita id nobis congruum nouerimus, si in
eo temporum ratio, si qualitas, si mensura seruetur; nec
ita ut in ipso spei nostre terminum defigamus, sed ut per
ipsum ad puritatem cordis, & Apostolicam charitatem
peruenire possimus.

Nam quid autem, ait, possunt filij sponsi lugere quamdiu cum
illis est sponsus, &c. Hæc verba proprie tempus ostendunt
in quo post resurrectionem per 40. dies Domino cum
discipulis epulante, ieiunare illos quotidianæ eius pœ-
nitentiæ gaudium non sinebat.

Illas autem ieiuniorum victimas, quas nobis violenta
viscerum conuulsione inconsiderate extorquentes,
domino rectè offerre nos credimus, ille qui diligit miseri-
cordiam, & indicium execratur, dicens. Ego dominus diligens
institiam & odio habens rapinam in holocausto.

De primitijs, & decimis spiritaliter offerendis.

CAP. CXI.

Illos etiam qui oblationum idest officiorum atque
actuum suorum precipua ad votum carnis ac usus
proprijs præsumentes, reliquias eorum Domino ac mi-
nimam deferant portionem, velut operarios fraudulen-
tos sermo diuinus ita condemnat: *Maledictus, qui facit o-
pera domini fraudulenter, &c.*

Itaque qui substantiarum nostrarum omniumque
fructuum decimas offerre præcipimur, multo magis ne-
cesse est ut ipsius quoque conuersationis nostræ, & hu-
mani usus operumque nostrorum decimas offeramus,
quæ profecto in supputatione quadagesimæ euidenter
implentur. Omnium enim dierum numerus quibus re-
uolutus in orbem annus includitur, 36. semis dierum
numero decimatur.

Quid vero de primitijs dicam, quas ab omnibus qui
Christo fideliter famulantur quotidie certum est exhibe-
ri? Nam cu expergefacti a somno, & quasi re diuina post
soporem alacritate surgentes, priusquam motum sen-
sus ullius corde concipiant, vel memoriam aut curā rei
familiaris admittant, cogitationum suarum ortus atque
principia diuinis consecrant holocaustis, quid nisi pri-
mitias vere suorum fructuum, per summum Sacerdo-
tē Iesum Christum pro usu vitæ huius, & imagine quo-
tidianæ resurrectionis exoluant? Quique etiam a som-
no excitati hostiam iubilationis suæ Deo similiter offe-
rentes, primo linguae suæ motu ipsum inuocantes immo-
lant Deo sui oris officia. Cui etiam pari deferunt modo
prima manuum suarum gressuumque libamina, cum è
cubilibus consurgentes in oratione consistunt, & prius-
quam in proprijs causis membrorum suorum fungantur
officio, nihil sibi de ministerio eorum ante decerpunt,
sed ad ipsius honorem promouent gressum, atque in e-
ius laudatione defigunt incuruationem genuum, & to-
tius corporis prostrationem persolunt. Illud enim alias
implere non possumus: *Præueni in maturitate, & clamans,*
&c. nisi ut post quietem somni in hanc lucem velut è
tenebris reuocari, de vniuersis officijs mentis & corpo-
ris nihil omnino in nostris præsumere necessitatibus au-
deamus.

*Quid perfectis non est lex imposita quia communia su-
pergrediuntur præcepta.*

CAP. CXII.

Porro quadagesimæ lege qui iustus atque perfectus
est non tenetur; nec exigui huius canonis subiectio-
ne contentus est, quem profecto illis qui per totum an-
ni spacium delicijs vel negocijs secularibus implican-
tur, ecclesiarum principes statuerunt, ut vel hac legali
quodammodo necessitate constricti his saltem diebus
domino vacare cogerentur, ac dierum vitæ suæ, quos to-
tos quasi fructus quosdam fuerant voraturi, vel decimas
domino dedicarent. Ceterum *in istis* quibus lex non est posi-
ta, quique spiritualibus officijs non exiguum illam, idest
decimam partem, sed totum vitæ suæ tempus impen-
dunt, quia liberi sunt à decimarum legalium sanctione,
idcirco si eos superueniens honesta & sancta necessitas
coarctauerit, audent stationem ieiunij absque vlla su-
ceptione laxare. Non enim ab eis decimarum exiguitas
mutilatur, qui omnia sua domino secum pariter obta-
lerunt. Quod profecto absque summo fraudis reatu fa-
cere ille non poterit, qui nihil voluntariè offerens Deo,
inexcusabiliter soluere decimas suas legis necessitate
compellitur. Quapropter liquidè comprobatur per-
fectum esse non posse famulum legis, qui tantum vel
illa quæ prohibentur cauet, vel illa quæ præcipiuntur ex-
equitur, sed illos vere esse perfectos, qui etiam his quæ
à lege concessa sunt, non vtuntur.

Quicunque vero perfectionis euangelicæ plenitudi-
ni subiectus esse noluerit, non ignoret se quamuis ba-
ptizatus sibi videatur aut monachus, non sub gratia, sed
sub legis vinculis præpeditum peccati pondere præ-
gruari.

De diuersis causis stimulorum carnis.

CAP. CXIII.

Ex quinto libro. cap. 1. Vester ardor meus profectus
est, nam utique & ipse nunc mente torperem mihi
me ve-

me vester feruor ad recordationem rerum spiritualium
suscitaret quodammodo dormitantem.

Hoc enim ni fallor inquisitio vestra complexa est,
cur interdum districtius abstinentes afflicto exhausto-
que corpore incientiuis acrioribus vrgeamur, ita vt ex-
perfecti reperiamus nos humorum naturalium egestio-
ne resptos.

Huius ergo infestationis triplicem causam nostri pro-
didere maiores. Aut enim escarum superflua nimietate
congeritur, aut per incuriam mentis elabatur, aut inimi-
ci illudentis insidijs prouocatur. Primum igitur gulæ
vitium, hanc redundantiam obsceni humoris extrudit,
nam & cum districtioris abstinentiæ tempore statum
polluit puritatis, non de præfenti vt putatis inedia, sed de
nimietate præteritæ saturitatis effunditur. Quod enim
per voracitatis ingluuiem cõcretum est in medullis, ne-
cesse est vt per pruritum, vel certe per ignorantiã, quã-
tis magno ieiunio tabefacti corporis egeratur. Quamo-
brem non solum lantioribus est epulis abstinentum, sed
etiam a vilioribus cibis æquali est abstinentia temperan-
dum, imo etiam ipsius panis, & aquæ satietas est cauenda,
vt possit diu in nobis acquisita corporis puritas per-
manere, atque imitari quodammodo intemperatam spi-
ritus castitatem, licet nos necesse sit confiteri, interdum
etiam absque vlla mentis industria, vel temperie corpo-
rum, vel ætatis maturitate quosdam rariis sordidari, vel
certè fluxus istius egestione non pollui. Sed alterius me-
riti est, qui pacem inertis facilitate consequitur, alterius
qui triumphum gloriosis virtutibus promeretur. Secun-
da impuri illius profluuij causa est, si mens spiritualibus
studijs atque exercitijs vacuata, quendam sibi segnitiei
suum per consuetudinem continui teporis adduxerit,
aut cum sordidarum cogitationum inimicitias non ca-
uens, ita illam puritatem segnitè concupiscit, vt om-
nem perfectionis, & castimonie summam in sola credat
exterioris hominis castigatione consistere. Cuius erroris
atque socordiz vitio consequenter eueniet, vt non so-
lum multimoda cogitationum peruagatio inuerecundè
atque procaciter secretum irrumpat mentis; sed etiam
præsternaturarum omnium passionum intra eam semina per-
seuerent, quæ quandiu in eius abditijs delitescunt, quam-
uis rigido corporis ieiunio castigetur, tamen nihilomi-
nus dormientem illecebrofis phantasmatibus inquietat.
Quarum inquietatione ante legitimi temporis cursum,
non iam ex naturæ necessitate, sed nec adhuc ex fraude
nequitie spiritalis obsceni eliciuntur humores. Ideoque
in primis discursus sunt sensuum coercendi, ne mens
istis excessibus assuefacta, ad fædiora incitamenta luxu-
riz somnians pertrahatur. Tertia causa est, cum contri-
tione cordis, & corporis perpetuam castimonie purita-
tem optamus acquirere, sed nos fraudulentissimi hostis
impugnat inuidia, dum illis præcipue diebus quibus ma-
iore integritatis merito desideramus diuino placere con-
spectui, simplici fluxus illius egestione nos polluit, vt à
sacro sancta communione nos deterreat, licet in quosdã
incipientium ob hoc diabolica factione hæc euenire cre-
datur illusio, vt cum eos intensioribus ieiunijs studere
cognouerit, omnes eorum conatus hac arte subuertat
vt dum se non solum nihil ad puritatem corporis distri-
ctiore ieiunio profecisse, verumetiam grauius sentiunt
fuisse pulsatos, magistratam incorruptionis ac puritatis
alericem, abstinentiæ distinctionem tanquam æmulam
perhorrescant.

*Quod non semper pro carnis pollutione sit abstinentium a sacra
communione.*

CAP. CXIV.

O mni quidem industria quantum in nobis est stu-
dere debemus, vt castimonie puritatem illo vel
maximè tempore teneamus, quo venerandis assistere
optamus altaribus. Verum si hostis ille nequissimus, vt
nobis celestis remedij subtrahat medicinam, custodiam
popitæ mentis illuserit, ita dumtaxat, vt nullo reprehen-

sibili interueniente pruritu, nullo oblectationis contã-
mineur assensu, sed egestione aut naturali necessitate
propulsa, aut certè diabolica impugnatione absque sen-
tu voluptatis elicitæ, ad impedimentum nostræ sancti-
ficationis obtenderit, possumus & debemus ad gratiam
salutaris cibi confidenter accedere. Si vero nostro vitio
hæc fuerit egesta concretio, illud Apostolicum formide-
mus: *Qui manducauerit panem, & biberit calicem domini in-
digne. Et.*

Nonnus fratrem, qui cum castimoniam cordis &
corporis summa circumspectione atque humilitate pro-
meritam, iugiter pollideret, ac nequaquam nocturnis
ludificationibus tentaretur, quotiescunque se tamen ad
percipiendam communionem dominicam præparasset,
immundo fluxu dormiens fadabatur. Qui cum multo
se tempore a sacrosanctis mysterijs trepidus abstineret,
tandem hanc ad seniores detulit questionem, remedium
impugnatum ac doloris sui medicabili eorum consi-
lio consecutum se esse confidens. Sed cum primam
causam morbi huius spiritualium medicorum doctrina
discuteret, quæ solet ex abundantia ciborum præsumptio-
ne descendere, camque memorato fratri deprehenderet
non inesse, inquirunt de secunda causa, discutientes ne
animæ forsitan culpa, caro exhausta ieiunio impuris illu-
sionibus vrgeretur, quibus etiam districtissimi viri, cum
paululum elati de sui corporis fuerint puritate, per su-
perbiæ vitium polluantur, qua causa in fratre non depre-
hensa, ad tertiam recurrentes, occultas diabolicæ faction-
is insidias peruiderunt, probantesque nec animæ culpã
esse, nec carnis, sacrosanctis cum epulis debere misceri
confidentissimè censuerunt, ne per hanc fraudem me-
dicina remedij salutaris in perpetuum fraudaretur. Quo
facto omnis diabolicæ factionis scena detecta est, vt
mox virtute dominici corporis protegente, illa præteri-
tæ illusionis consuetudo cessaret. Vt ergo fallax imagi-
natio somniorum illecebra egestionis impuræ, vel in per-
petuum, vel certis mensibus ignoretur, post illam fidem,
qua de Dei specialiter gratia puritatis donũ iugiter spe-
rare nos conlucuit, escæ potusque nimietas est castigã-
da, quorum redundantia huiusmodi humores propen-
sius gigni necesse est, quoniam concreti non possunt
non egeri, atque ab naturæ ipsius lege possunt propelli,
ne sub occasione cuiuscunque pruritus atque illu-
sionis emergant. In qua nobis castimonie puritate fun-
datis, peccatum tu nobis tam non dominatur. Interioris enim
potu ac pabulo puritatis subministrari necesse est etiam
exteriori homini castitatem. Et ideo fatuæ illæ vir-
gines gloriosum sponsi thalamum non meruerunt in-
trare, quæ integrum Spiritum sanctum suum, & a-
nimam & corpus sine querela in die domini non ser-
uauerunt.

*Quod à culpis venialibus nemo præter Christum sit
immunus.*

CAP. CXV.

M ultos quidem esse sanctos ac iustos negare non
possumus, sed inter sanctum & immaculatum
multa distantia est. Aliud est enim esse quempiam san-
ctum, idest, diuino cultui consecratum, hoc enim nomen
non solum hominibus, sed etiam locis, & vasculis tem-
pli atque lebetis scriptura attestante commune est. A-
liud est esse absque peccato, quod vnius Domini no-
stri Iesu Christi singulariter conuenit maiestati. De quo
etiam Apostolus velut præcipuum quid ac speciale pro-
nunciat dicens. *QUI PECCATAM NON FECIT.* Hac er-
go sola ab hominibus nobis exceptione distinguitur,
quia nos non absque peccato, illum sine peccato con-
stat fuisse tentatum. Quis etenim hominum quamuis
fortis atque bellator sit, hostibus tamen telis plerum-
que non pareat? Quis velut impenetrabili carne circun-
datus, tantis præliorum periculis sine periculo miscea-
tur? Ille solus speciosus præ filiis hominum, conditionem
mortis humanæ cum vniuersa carnis fragilitate susci-

1. Cor. 11.

Cap. 6.

Nonnulli
pollutio cor-
poris culpa
vacat &
inimice fac-
tione con-
tingit.Sacrosancta
Eucharistia
viti & effi-
catia.

Rom. 6.

Cap. 9.
Multi sancti
esse possunt
sed nemo si-
ne crimine
nisi Christus

1. Pet. 2.

Esa. 44.

Et condelectantur quidem legi Dei secundum interiorem hominem, qui visibilia vniuersa transcendentes, conantur Deo semper vniri, sed vident aliam legem in membris suis, quæ repugnat legi mentis eorum, &c. Vere enim lex peccati est, quam humano generi præuincatio induxit, quia maledicta terra in operibus suis. Quæ terra post agnitionem boni ac mali, cogitationum ipsius caput ac tribulos germinare, quarum aculeis naturalia virtutum semina præfocantur, ne illum panem qui de celo descendit, quique confortat cor hominis, edere absque vultus nostri sudore possimus.

Qualiter hoc corpus mortis aggrauat animum.

CAP. CXVIII.

Hoc ergo inuitabile corpus est mortis, in quod perfecti cuique qui gustauerunt, quam suavis est dominus, quotidie reuoluti, sentiunt cum propheta, quam malum sibi, & amarum sit discedere à domino Deo suo. Hoc est corpus mortis, quod à celesti eos intuitu retrahens ad terrena deducit, quod psallentes eos atque orationi prostratos, vel humanas effigies, vel sermones, vel negocia, vel actus facit superfluos retractare. Hoc est corpus mortis, quod volentes Deo iugiter inhaerere, perfectionem tamen huius boni, quia mortis corpus obsistit inuenire non possunt, sed faciunt malum quod nolunt, id est, traduntur mente etiam ad illa quæ ad profectum virtutum non pertinent.

Idcirco quotidianis suspirijs sancti omnes pro hac sublimitate suæ fragilitate compuncti, dum cogitationum varietates, & conscientie latebras perscrutantur, suppliciter clamant: Non intres in iudicium cum seruo tuo &c. Et illud: Quis gloriabitur castum se habere cor. Et ita infirmam hominum imperfectamque iustitiam, ac misericordie Dei semper indigentem indignam esse sentiunt, ut vnus ex his cuius iniquitates & peccata Deus misso de altari ignito verbi sui carbone purgavit, post illam mirificam contemplationem Dei, post intuitum sublimem Seraphim, & reuelationem sacramentorum celestium, dicat: *Vae mihi, quia vir pollutus labijs ego sum.* Orans quoque non iniquorum tantum sed etiam iustorum plebem generali supplicatione complectitur, dicens: *Facti sumus, ut immundi omnes nos, &c.*

Quisquis itaque impeccantiam nature ascribit humanæ, non inanibus verbis, sed conscientie suæ nobiscum testimonio ac probatione configat, & si quidem ut non dicam amplius vnā synaxim, sine vlla verbi; vel facti vel cogitationis interpellatione se deprehenderit celebrasse, absque peccato se esse pronunciet. Proinde quia his omnibus ociosis ac superfluis rebus velocem humanæ mentis excursus fatemur carere non posse, per hoc vique consequenter sine peccato nos non esse veraciter contentum. Quanto enim magis profecerit mens humana & ad sinceriores contemplationis peruenerit puritatem, tanto se immundior quasi per speculum suæ puritatis inspicit, quia necesse est ut dum animus ad sublimiorem se tendit intuitum, & maiora quam agit prospiciens concupiscit, illa in quibus est ut inferiora semper ac viliora despiciat.

Plura siquidem denotat sincerior obtutus, paritque maiorem reprehensionis dolorem irreprehensibilis vita, & multiplicat gemitus, atque suspiria emendatio morum, & æmulatio attenta virtutum. Nemo enim illo in quo profecerit gradu, potest esse contentus, & quanto quis fuit mente purgator, tanto se sordidiorē videns, magis humilitatis quam elationis inueniet causas: quantoque pertinacius ad sublimiora conscenderit, tanto amplius præuidet sibi superesse quo tendat. Denique qui carnem suam crucifixam cum vitijs & concupiscentijs, & quibus reuertens est mundus, cum de cordibus suis non solum radicatus vitia vniuersa contulerunt, verumetiam cogitationes ac memoriam peccatorum conentur excludere, nihilominus tamen quotidie fideliter profitentur, ne vna quidem hora sine macula

se posse esse peccati.

Quod propter venialia non oportet quenquam a sacra communione se subtrahere.

CAP. CXIX.

Nec tamen ex eo debemus nos a dominica communione suspendere, quia nos agnoscimus peccatores, sed ad eam magis ac magis est propter animi medicinam & purificationem spiritus auidē festinandum. Verumtamen ea humilitate mentis ac fide, ut indignos nos perceptione tantæ gratiæ iudicantes, potius nostris remedia vulneribus expetamus. Alioquin nec anninensaria quidem dignè præsumenda est communio, ut quidam faciunt qui in monasterijs cōsistentes, ita sacramentorum celestium dignitatem & sanctificationem ac meritum metiuntur, ut æstiment ea non nisi sanctos & immaculatos debere præsumere, & non potius ut sanctos mundosque nos sua participatione perficiant. Qui profecto maiorem arrogantie præsumptionem, quam sibi declinare videtur, incurrit, quia vel tunc cū ea percipiunt dignos se eorū perceptione dijudicant. Multo autē iustius est, ut cū hac cordis humilitate quæ credimus omni tempore & fatemur illa sacrosancta mysteria nunquā pro merito nos posse contingere, singulis ea dominicis ob remediū nostrarum agnitūrum præsumamus, quā ut vana persuasione cordis elati, vel post annum dignos eorum participatione nos esse credamus. Quapropter ut hæc intelligere & fructuose tenere possimus, misericordiam domini, ut nos ad perficienda hæc adiuet attentius imploremus, quæ nequaquam ita ut humanæ ceteræ artes præcedente quadam ratione verborum, sed actu potius & experientia præeunte discuntur, quæque rursus, nisi tam collationibus spiritualium virorum frequenter examinata fuerint & polita, quā documentis & quotidiana experientia sollicitè ventilata, aut aboleantur inuentia, aut ociosa obliuione depereunt.

Collatio Abraham de omni moda solitudine appetenda.

CAP. CXX.

Ex libro septimo cap. 1. Vltima collatio Abbatis Abraham Christo fauente producit. Ad quem impugnationem cogitationum nostrarum anxia confessione detulimus, quæ ad repetendam provinciam nostram animi æstibus urgebatur. Hinc etenim nobis maxima desideriorum nascebatur occasio, quod tanta religione atque pietate parentes nostros præditos recordamur, ut eos nequaquam impedituros nostrum propositum præsumeremus, quodque profectum magis ex illorum essemus assiduitate capti, in nullaque nos corporalium rerum sollicitudine occupandos, illis affatim omnem cum gaudio præbitionem nostræ necessitatis explentibus. Insuper etiam spe inanium gaudiorū animum pascebamus, credentes fructum nos maximum percepturos de conuersione multorum, qui velut nostro essent ad viam salutis exemplo ac monitis dirigendi. Tum præterea ipsorum locorum situs, in quibus erat maioribus nostris auita possessio, ipsaque amœnitas iucunda regionem ante oculos pingebatur, quam congruæ solitudinis spacijs tenderetur, ita ut non solum delectare monachum possent secreta siluarum, sed etiam maxima victus cunctis præbere compendia. Quæ omnia senī cum secundum fidem conscientie nostræ suppliciter panderemus, tacitus ille diuque cunctatus, atque ad extremum grauiter ingemiscens ita respondit.

Necdum vos desiderijs renunciasse mundanis, nec mortificasse concupiscentias pristinas cogitationum vestrarum prodidit infirmitas. Nam sicut desideria cordis vestri desideriorum vestrorum peruagatio protestatur, hanc peregrinationem ac parēum absentiam, quam mente potius suscipere debuistis, carne tantummodo sustinetis. Ideoque vos illa ocij ægritudine sentio laborare,

Licet agnoscimus nos sine peccato non esse, non debemus tamen a Dominica communione suspendere.

Collatio Patris Abraham.

Cap. 1.

Fron. x.

Luc. 14.

1. Cor. 3.

Luc. 16.

Non satis est
monacho se-
mel renun-
ciasse.

Cap. 3.

Cap. 4.

Cap. 5.

Evagratione
corporis gra-
uiatur magis
quam rele-
uatur cordis
anxietas.

Cap. 6.

Quo pacto
monachus
cogitationes
custodire de-
beat simili-
tudine de-
monstrat.

tate, quæ in proverbijs ita notatur: *In desiderijs est omnis otiosus*: Nam & nobis potuerant hæc quæ commemoratis carnalium commodorum non deesse compendia, nisi nobis illa sententia Saluatoris occurreret: *Qui non reliquerit, siue odierit patrem, & matrem, &c.* Potuimus etiam cellulas saltem nostras supra Nili fluminis alueum collocatas aquam habere pro foribus, ne eâ a quatuor millib. passuum nostris cogeremur deferre cernicibus, nisi nos ad tolerantiam laboris istius indefessos beatus Apostolus reddens, hoc iugiter animaret eloquio, *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem*. Nec ignoramus esse nonnulla etiam in regionibus nostris amæna secreta, in quibus pomorum copia, & hortorum gratia, necessitati corporum expedirent, nisi impingendam nobis illam exprobrationem vereremur, quia recepisti consolationem in vita tua. Sed despectis illis omnibus his tantum squaloribus delectamur, vniuersisque delicijs horrendam solitudinis istius præferimus vastitatem. Parum est enim renunciassse monachum semel, idest, in primordio cõuersionis suæ cõtēplissse præsentia, nisi quotidie eis renunciare perstiterit.

Idcirco ei, qui de interioris hominis puritate sollicitudinem gerit, expetenda sunt ei loca, quæ mentem eius nulla ad culturæ distensionem vbertatis suæ fecunditate sollicitent, nec de cõgullæ fixa statione perturbent.

Non enim cogitationum suarum tempestatibus obuiare, iugi sollicitudine ac perseveranti intentione didicerunt, qui subdiualibus quotidie operibus defudantes, tota die sub aërea inanitate non solum corpore, verum etiam mente peruolitant, & cogitationes suas cum mobilitate corporea passim in aperta diffundunt.

Quod figendum sit & corpus in loco, & mens in Deo.

CAP. CXXI.

Nec mirum si in cellula quis residens, quasi intra arctissimum claustrum cogitationibus congregatis, cum foras progreditur anxietatum multitudine suffocetur, quæ de carceribus habitaculi cum homine prorumpentes, continuo velut equi effrenes in diuersa peruolitant. Cum vero ad cellam propriam remeant, grauioribus excitat stimulos ipsa inueteratæ licentiæ consuetudo. Hi ergo qui necdum possunt, vel nouerunt voluntatum suarum instigationibus reluctari, cum accedia pectus insolitum vehementias impugnante intra cellam fuerint anxii, si progrediendi sæpius libertatem sibi remissa distractionis lege concesserint, acriorem aduersum se pestem, hoc ut putant remedio suscitabunt, sicut gelidissimæ aquæ haustu vim internarum febrium quidam restringere posse se credunt, cum utique accendi ex hoc æstus illum constet potius quàm sedari. Si quidem momentaneam illam releuationem multo grauior consequitur afflictio.

Quamobrem ita omnis monachi intentio in vnum semper est defigenda, cunctarumque cogitationum eius ortus atque circuitus ad ipsum, idest, memoriam Dei strenue reuocandi, velut si quis absidis cameram volens in sublime concludere, subtilissimi illius centri lineam iugiter circumducatur, ac secundum certissimam normam omnem rotunditatis parilitatem, & structuræ colligat disciplinam; aliter indecoram in corde suo atque indignam Spiritui sancto domum continuoque lapsuram imprudenter attollit, non glorificandus beatifico habitatoris hospicio, sed ruina constructionis suæ lugubriter opprimendus.

Quod quidam facta perfectorum non sunt infirmis tradenda in exemplum.

CAP. CXXII.

GERMANVS. Parentum viciniam quam nec vos nimum respiciatis cur tanto opere a nobis debeat uitari, non satis claret. ABRAHAM. Nonnunquam mala ex bonis rebus sumi videntur exempla; nam si quis eadem agere non eodem affectu atque proposito aut dissimili virtute præsumpserit: profecto exinde laqueum deceptionis ac mortis incurrit, unde alijs æternæ vitæ fructus acquiritur. Quod per David giganti illi in certamine comparato haud dubie pertulisset, si fortissimis Saulis armis fuisset indutus, & non tam prudenti discretionem congrua adolecentiæ suæ armorum genera delegisset. Quamobrem mensuram virium suarum considerare conuenit vnumquemque nostrum. Non enim quia bona est anachoresis, vniuersis eam cõgruam comprobamus. Nec quia institutionem cenobiorum, vel curam fratrum sanctam atque laudabilem merito profitemur, idcirco ab vniuersis eâ expectandam esse censemus. Proinde primum regionis vestræ atque huius inter se pensanda sunt instituta, deinde vires hominum iugi vel virtutum, vel vitiorum assiduitate collectæ diuersa inuicem lance trutinandæ. Fieri etenim potest, ut quod alterius gentis homini arduum atque impossibile est, hoc alijs insita consuetudo quodammodo vertit in naturam. Itaque diligenter expendite vtrum in illis torpidis (ut fama est) regionibus, ut velut frigore nimis infidelitatis obstrictis, hanc nuditatem sustentare possitis. Nostris enim istam propositi fortitudinem naturaliter quodammodo indidit sanctæ cõuersionis antiquitas, quorum si constantia atque virtuti pares vos esse cernitis, viciniam patrum fratrumque vestrorum similiter fugere non debetis.

Rimamini itaque nunc arcana pectoris vestri prudenterque conijcite, an talem etiam vos iuxta parentes vestros distractionem mentis iugiter retentare possitis. Cuique vos in hac animi mortificatione consimiles eidem senseritis, tunc scitote parentum fratrumque viciniam, vobis quoque similiter noxiam non futuram, ut scilicet eis quamuis in proximo constitutis, velut mortuos vos esse credatis, ita ut nec illos vestris fouere solatijs, nec vos illorum sinatis obsequio relaxari.

Quod perfectionem appetenti, fugienda sint parentum & amicorum blandimenta.

CAP. CXXIII.

GERMANVS. Sane quid proposito nostro oberit, si illis subministratibus vniuersa nos sollicitudine parandi victus penitus absoluti, lectioni tantum & orationum operam dederimus. ABRAHAM. Non meam contra hoc vobis, sed beati Antonij sententiam proferam. Nam cum ad illum quidam veniens, anachoreticam disciplinam minimè diceret admirandam, maioris pronuncians esse virtutis, si ea quæ perfectionis inter homines quispiam quam in eremo positus percurreret, beatus Antonius ubi nam ipse consisteret percurreret. Cumque ille se iuxta parentes suos habitare distaret, & eorum præbitione ab omni cura, & sollicitudine diurni operis absolutum, lectioni tantum & orationi insisteret. Rursus Antonius: Dic, inquit, fili, vtrum in eorum damnis vel aduersis casibus contristeris, parique etiam modo super eorum prosperitate congaudeas. Ille vtriusque rei se participem esse confessus est. Cui senex noueris te etiam, inquit, in futuro seculo in eorum sorte censendum cum quibus in hac vita in lucri detrimento, vel consortio, vel gaudio vel maxore concuteris. Hæc conuersatio atque hic tepidissimus status, non hoc solum quo dixi, te ferunt detrimento, (licet id nunc ipse non sentias dicēs quodammodo ferierunt me, sed non dolui, &c.)

quod scilicet diebus singulis mentem tuam pro casuum
varietate mutantes, indefinenter ad terrena demergunt,
verumetiam quod fructu manuum tuarum, & iusta
proprij laboris mercede defraudant, non permitten-
tes te horum præbitione suffultum, secundum beati A-
postoli regulam, quotidianum tibi victum manibus
preparare.

Ideo cum etiam nobis parentum præsidia non deef-
sent, tamen hanc cunctis opibus prætolimus nudita-
tem, & quotidiana corporis alimenta nostris malui-
mus sudoribus præparare, quâ secuta parentum præbi-
tione fulciri, laboriosissimæ huic penuriæ illam quam
prædicas ociosam scripturarum meditationem, atque
infructuosam lectionis instantiam postponentes. Nou-
eris autem te etiam ex hoc non leuius quam illo, quod
supra diximus, ferri detrimento, quia cum sis sani cor-
poris ac robusti, stipe sustentaris licina, quæ iuste solis
est debilibus attributa, secundum Apostolum, qui o-
ciosus penitus interdicens opem largitatis alienæ, qui non
operatur, inquit, nec manducet. His beatus Antonius aduer-
sus quendam vsus verbis, etiam nos magisterij sui in-
formauit exemplo, ut parentum perniciosissima blandi-
menta, & omnium qui victui necessariam subministrat
agapem, insuper etiam omnem amænæ habitationis gra-
tiam deuitemus.

*Quid melius sit pauca merita cum securitate acquirere, quam ad
maiora lucra cum periculo aspirare.*

CAP. CXXIV.

Nam quod alios quoque saluare vos posse confidi-
tis, & spe maioris lucri ad reuiscendam patriam fe-
stinatis, audite etiam super hoc quandam Abbatis Ma-
carij fabulam iocundissime atque aptissime figuratam,
quam & ille cuidam similibus desiderijs æstuanti ingel-
serit. Erat, inquit, in ciuitate quadam peritissimus ton-
sor, qui denarijs trinis vnumquunque detondens, neces-
saria victui quotidie comparabat, centumque denarios
expleta ñni corporis cura marsupio suo diebus singulis
interebat. Sed audiuit in quadam longè posita ciuitate,
singulorum solidorum singulos homines tonsori præ-
bere mercedem. Itaque sumens artis suæ protinus in-
strumenta, expensis in sumptu omnibus quæ hic multo
tempore collecta seruauerat, ad urbem illam quæstuo-
sissimam cum summo labore peruenit. Vbi cum ea qua
ingressus est die, secundum hoc quod compererat ab v-
no quoque mercedem sui operis receperat, ad vespertum
videns se grandem solidorum numerum conquisisse, ad
macellum lætus intendit, escas empturus. Quas cum ce-
pisset magno solidorum præcio comparare, expensis in
perextiguo victu vniuersis, quos acquirerat solidis, nec
vnius quidem denarij intulit lucrum. Cumque itaque
aquisitionem suam singulis diebus vidisset consumi ap-
ud se recogitans, reuertat, inquit, ad ciuitatem meam,
illumque repetam tenuissimum quæstum. Quæstuosior
fuit mihi ille nummorum quam iste solidorum imagi-
narius quæstus, ex quo non solum nihil exuperat quod
recondam, sed etiam vix ipsa quotidiani victus necessitas
sustentatur. Idcirco nobis est rectius hunc solitudinis
huius tenuissimum fructum indurpta iugitate sectari,
quem nullæ seculares curæ, nullæ mundanæ distensio-
nes, nulla cenodoxiæ ac vanitatis abrodat elatio, nullæ
diuini sollicitudinis necessitates imminuant. *Melius est
enim modicis iustis, quâ affectare illa lucra maiora, quæ etiâ
si præ fuerint quæstuosissima conuersione multorû, ne-
cessitate tamen mundanæ conuersionis, & quotidiana
distensionis diminutionibus absumentur. Melior nam-
que est pugillus unus cum requie, quam duo pugilli cum labore,
& presumptione spiritus.* Quibus illusionibus atque dis-
pensionibus omnes admodum infirmos necesse est implicari,
qui cum etiam de salute sua sint dubij, ipsique adhuc
magisterio atque instructione egeant aliena, ad conuer-
tendos alios ac regendos diabolicis illusionibus instigan-
tur, quique etiam si potuerint lucri aliquid ex quorun-

dam conuersione conquirere, impatientia sua atque in-
conditis moribus quicquid acquisierint profligabunt.
Illud quoque eis euenit: *Qui mercedes congregat misit eas in
seculum pertusum. Et melior est vni ignobilitate seruens sibi,
quam qui dignitatem sibi acquirit & indiget pane.*

De radicibus vitiorum in anima.

CAP. CXXV.

GERMANVS. Satis congrue nobis his comparatio-
nibus disputatio tua illusionum nostrarum mani-
festauit errores, quorum causas & curationes similiter
optamus agnoscere, & vnde acciderit nobis ista decep-
tio.

ABRAHAM. Omnium vitiorum vnus fons atque
principium est, secundum qualitatem vero membri, quod
in anima fuerit viciatum, diuersa vocabula passionum
corruptionumque sortitur. Quod nonnunquam etiam
morborum corporalium probatur exemplo: Etenim cû
arcem corporis, id est, caput, vis noxi humoris obsederit,
cephalalgia procreat passionem. Cum vero aures oculo-
loive peruaferit in otalgicum, siue ophthalmicum verti-
tur morbum. Cum se ad articulos quosque, & ad ma-
nuum summa transfuderit, articularis atque chirogrica
dicitur valetudo. Cum autem ad pedum ima defluerit,
podagra nuncupatur: totque vocabulis vna atque eadẽ
noxii humoris origo distinguatur, quot membrorum ce-
perit portiones. Eodemque modo animæ nostræ parti-
bus vniuscuiusque vitij inesse credamus. Nam si ratio-
nabilem eius partem vitiorum peltis infecerit, cenodo-
xiæ, elationis, inuidiæ, superbiæ, præsumptionis, con-
tentionis, hæreseos vitia procreabit. Si irascibilem vul-
nerauerit sentum, furorem, impatientiam, tristitiam, ac-
cediam, pusillanimitatem, crudelitatemque parturiet. Si
concupiscibilem vulnerauerit, gastrimargiam, fornicationem,
philargyriam, & desideria noxia, terrenaque ge-
nerabit.

Et idcirco si fontem vitij huius vultis agnoscere, ra-
tionabilem mentis vestræ portionem non eritis esse cor-
ruptam, ex qua præsumptionum, vel cenodoxiæ solent
vicia pullulare, dum non solum ad perfectionis iam per-
uenisse fastigia, sed etiam alios docere posse vos crede-
tis, & per elationem cenodoxiæ ac peruagationum va-
nitate rapcamini: quas amputare absque difficultate po-
teritis, si quam difficile sit vnicuique vestrum saluare a-
nimam suam mentis vestræ contritione discatis, & inti-
mo cordis affectu, non modo longe vos ab illa docendi
præsumptione submotos, verumetiam adhuc egere do-
ctoris agnoscatis auxilio. Adhibite ergo huic membro
vel parti animæ vestræ quam specialiter diximus vulne-
ratam, veræ humilitatis medelam.

Quod non sit fugienda penitus hominum frequentia.

CAP. CXXVI.

GERMANVS. Inter cetera illusionum errorumque no-
strorû genera, quæ nos ad desiderij patriæ nostræ
flammauerant, etiam hæc vel maxima extitit causa, quod
interdum à fratribus frequentati, iugi secreto, ac diutur-
no silentio, secundum desiderium nostrum nequaquam
possumus inhzere, per quod necesse est inter scidi men-
suram quotidianæ continentiæ, quam per castigatio-
nem corporis indurptam perpetuo cupimus retenta-
re. Quod nullatenus in nostra prouincia credimus
euenturum, in qua aut nullum aut certe rarissimum pro-
fessionis huius virum, inuenire possibile est.

ABRAHAM. Irrationabilis atque inconsideratæ distri-
ctionis, imo potius summi temporis indicium, nequaquam
ab hominibus frequentari. Qui enim in hac quam ar-
ripuit via nimium tardis passibus graditur, equum
est ad eum non dicam sanctorum, sed nec homi-
num quidem vllus adueniat. Vos autem si Deum,

Aggai. 1.
Proo. 12.

Cap. 14.

Cap. 15.

De tripertito
anima mo-
tu.

Cap. 16.

Corruptam
rationalem
animæ par-
tem princi-
pio curan-
dam esse.

Cap. 18.

Cap. 19.

Perficeret vi-
ros etiam in
remotissimis
solitudinibus
atentes, ab
hominibus
Deum vult
qui frequentari.

Matth. 5.
1. Reg. 2.

qui utique *charitas est*, pleno spiritus fervore lectamini, ad quælibet loca inaccessibilia fugeritis, necesse est ea ab hominibus frequentari; quætoque vos propiores Deo amoris divini ardor effecerit, tanto ad vos maior sanctorum fratrum confluet multitudo. *Non enim potest civitas abscondi supra montem posita, quia diligentes me inquit dominus glorificabo.* Veruntamen nosce debetis hanc esse subtilissimam inimici foveam, in quam miserabiles & incautos quosque præcipitat, ut dum maiora eis promittit necessaria quotidiani fructus emolumenta surripiat, obstrusiores scilicet ac vastiores solitudines expeti debere persuadens, easque velut micis amænitatibus confitas in eorum corde pingens.

De austeritate interdum aliquatenus relaxanda.

CAP. CXXVII.

Cap. 20.
*Utile est remissio in aduentu fratrum.**Honesta recreatio religiosorum congrua & honesta.**Quam utile sit subinde a fratribus visitari.*

Illa quoque remissionis atque humanitatis interca-pedo gratissima, quæ nonnunquam pro aduentu fratrum intervenire consuevit, licet molesta vobis ac fugienda videatur, tamen quàm sit utilis ac salubris tam corpori quam spiritui vestro, paucis patienter attendite. Sæpe accidit non dicam novitijs & infirmis, sed etiam experimentissimis atque perfectis, ut nisi mentis eorum directio atque censura quibusdam mollita fuerit vicissitudinum laxamentis, aut in teporem spiritus, aut certe in perniciosam corporis valitudinem collabatur. Et idcirco a prudentibus atque perfectis cum intercesserit fratrum crebra etiam visitatio, non solum toleranda patienter, sed etiam gratanter est amplectenda. Primum quod prouocat nos anidius sæper solitudinis desiderare secreta; nam quodammodo cursum nostrum dum interpolare creditur, infatigabilem iugemque conseruat, qui si nullo obice interdum tardaretur, vsque ad finem contedere indefessa pertinacitate non posset. Deinde cum necessitatem reficiendi corporis cum fructu humanitatis indulget, maiora nobis confert lucra, iucundissimo corporis laxamento, quam illa sint quæ per abstinentiæ fatigationem fuerant acquirenda. Super quare aptissimam comparisonem antiqua narratione vulgatam breuiter vobis indicabo.

Cap. 21.
Idem quod superius demonstrat S. Ioannis Euangelista auctoritate.

Fertur beatissimus Ioannes Euangelista, cum perdicem manibus molliter demulceret, quendam ad se habitu venatorio venientem subito conspexisse. Qui miratus, quod vir tantæ opinionis ac famæ ad tam parua & humilia se oblectamenta submitteret. Tu ne es, inquit, ille Ioannes cuius fama insignis atque celeberrima me quoque summo desiderio tuæ agnitionis illexit? Cur ergo oblectamentis tam vilibus occuparis? Cui beatus Ioannes: Quid est quod manu gestas? At ille: Arcus ait. Et cur eum non, inquit, tensum semper circumfers? Cui respondit: Non oportet, ne iugi curamine rigoris fortitudo laxata mollescat atque depereat, & cum oportuerit ut fortiora in aliquam feram specula dirigatur, rigore per nimietatem continuz intentionis amisso, violentior ictus non possit emitti. Nec nostri, inquit, beatus Ioannes, animi te offendat. O iuuenis, tam parua hæc breuique laxatio, qui nisi remissione quadam rigorem intentionis suæ interdum releuet ac relaxet, irremissio rigore lentescens, virtuti spiritus cum necessitas poscit obsecundare non poterit.

De suauitudo Christi, & eius exasperatione.

CAP. CXXVIII.

Cap. 22.

Matth. 11.
1. Tim. 4.

GERMANVS. Quoniam nobis illusionum cunctarum remedia contulisti, & diabolicæ quibus quætebamur insidiæ, per doctrinam tuam domino donante detectæ sunt: hoc quoque nobis precamur edisseri, quod in Euangelio dicitur: *Iugum meum suauis est, & onus meum leue.* Quippe cum Apostolus dicat: *Omnes qui volunt pie viuere in Christo persecutionem patientur.*

ABRAHAM. Verissimam domini esse sententiam experientia ipsius facile probabimus documento, si perfectionis viam legitime fuerimus aggressi. Quid enim graue poterit esse, quid durum ei, qui vera humilitate fundatus, in omnibus quæ fuerint sibi irrogatæ lætatur iniurijs dicens: *Complaceo mihi in infirmitatibus?* Quo familiaris rei cruciabitur damno, qui perfecta nuditate gloriosus, mundi facultates omnesque concupiscentias, *arbitratur ut stercora*, qui omnia quæ ab alijs auferri possunt sua non esse cognoscit: Cuius inopiæ necessitate fagabitur, qui cum Apostolo gloriatur in *ieiunijs multis, in fame, & siti, in frigore, & nuditate.* Quis labor quodve tam arduum senioris præceptum, tranquillitatem pectoris eius poterit perturbare, qui omnibus quæ sibi fuerint imperata, non solum patienter, sed etiam gratanter occurrat, dicens & ipse: *Non sicut ego volo, sed sicut tu.*

Ut autem nobis econtrario iugum Christi, nec leue nec suauis videatur, contumaciæ nostræ est ascribendum, qui dissidentia atque incredulitate deiectione contra illius consilium qui ait: *Si vis perfectus esse uade, vende omnia tua, & sequere me;* inepta peruersitate pugnamus, terrenarum scilicet facultatum materias retentantes. Quarum cum nexibus animum nostrum diabolus teneat illigatum, quid superest nisi ut cum voluerit non spiritualibus gaudijs separare, earundem immolatione ac priuatione mæstificet, sæcularium curarum flagris semper excruciet, ex nobismetipsis quo dilaceramus exculpans? Ipsæ enim nobis tormento sunt quibus vitmur voluptates, & oblectamenta huius carnis atque delitæ carnificum vice in suum retorquentur autorem. Nos, inquam, non esse manifestum est, qui semitas domini resectas ac leues, prauis ac duris desideriorum canibus exasperamus, qui viam regiam apostolicis ac prophetis silicibus communitam, sanctorumque omnium atque ipsius domini vestigijs complanatam amentissime deserentes, deuia quæque ac damosa sectamur, & præsentium oblectationum illecebris obsecrati, per obsecros impeditosque vitiorum anfractus laceratis erutibus, & disrumpit nuptiali veste repetamus, non modo acutissimis veprium aculeis confringendi, sed etiam virulentorum serpentium, vel scorpionum illic latantium ictibus vulnerandi. *Oblitus est, inquit, mei populus meus, frustra libantes, & impingentes in vijs suis in semitis sæculi, ut ambularent per eas iuuere non trito.* Vix eorum secundum sententiam Salomonis, *sunt strata spinis, & Ecclesiastes hoc exprimens: Labor, inquit, multorum dissipat eos.*

Et reuera si comparare volueris splendentem virginitatis florem, & suauem olentem castimonie puritatem, terris ac fatidis libidinum volutabris, quietem securitatemque monachorum, periculis & ærumnis quibus mundi huius homines implicantur, paupertatis nostræ requiem, edacibus diuitum tristitijs ac peruiolibus curis, in quibus non absque summo vitæ periculo diebus ac noctibus consumuntur, suauissimum iugum Christi, onusque leuissimum facillime comprobabis.

De centupli retributione perfectorum in hac vita.

CAP. CXXIX.

Proinde etiam illa retributio præmiorum, quæ perfecte renunciantibus in hac vita centuplum dominus repromisit, verissime eodem sensu suscipitur. Multo credibilis est, tum scilicet qui aliquis sæcularium vel affectuum vel honorum Christo laudante contempserit, a fratribus atque consortibus positi sui, qui ei spirituali glutino colligantur, centuplo gratiorem etiam in hac vita recipere charitatem. Hanc liquidem quam societas copulæ seu consanguinitatis necessitudo coniungit, satis breuem esse constat ac fragilem. Monachi soli perpetuam conjunctionis retinent unitatem, atque indiscrete possident vniuersa, qui omnia

sua esse quæ fratrum, omnia fratrum cedunt esse quæ sua sunt. Ergo istam centupli retributionem in magnitudine meriti, & in discretione tam incomparabilis charitatis noueritis expressam. Si autem pro iræ turbatione ingeni patientiæ lenitatem, pro labore solitudinis securitatis quietem, pro infructuosa sæculi huius pœnalique tristitia, salutis tristitiæ fructum, pro vanitate lætitiæ temporalis, gaudij spiritualis appenderis vbertatem, retributionem in horum affectuum commutatione centuplam peruidebis. Et si vnusquisque vitij breui ac lubricæ voluptati contrariarum virtutum merita confectantur, centuplo hæc esse meliora multiplicata iucunditas approbabit. Centuplam namque fratrum parentumve recipiet quantitatem quisquis patris vnus, vel matris, seu filij, pro Christi nomine charitate contempta, in omnium qui Christo deseruiunt dilectionem sincerissimam transiit. Multiplicata etiam domorum atque agrorum possessione ditabitur, quisquis vna domo pro Christi dilectione reiecta, innumera monasteriorum habitacula tanquam propria possidebit, in quacunque orbis parte velut in suæ domus iure succedens. Quomodo enim non centuplum sed plusquam centuplum recipit qui 10. vel 20. seruorum ministeria inuita vel coacticia derelinquens, tot ingenuorum ac nobilium spontaneo fulcitur obsequio? Sed hoc sancto ministerio merito ac fiducialiter perfruuntur qui prius in seruitutem fraternitatis seiplos suæque omnia voluntaria deuotione subdiderint. Quisquis autem hæc humilitate sincera confortibus suis ante non detulerit, quomodo deferri sibi ab alijs patienter admittit, cum grauari se eorum obsequijs intelligat potiusquam foueri.

De persecutionibus adiunctis, & de fine sermonis.

C A P. CXXX.

Hæc tamen omnia non cum remissa securitate, nec cum inerti oblectatione percipiet, sed verbum

domini cum persecutionibus, idest, cum pressuris sæculi huius summis angoribus passionum. Regnum enim cœlorum non desides, non remissi, non delicati, non teneri, sed violenti diripiunt, qui non alijs sed voluntatibus suis præclaram inferunt violentiam: qui direptione laudabili omni se præsentium rerum voluptate fraudantes, per huiusmodi rapinam regnum cœlorum violententer inuadunt. Et idcirco Saluator vt nobis amputandarum voluntatum nostrarum formam traderet; Non veni inquit facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Quam virtutem illi specialiter exercent, qui in cœnobijs commorantes, reguntur imperio, qui nihil omnino arbitrio suo agunt, sed voluntas eorum ex voluntate pendet Abbatis. Postremo, vt iam disputationis huius sermo claudatur, nonne obsecro in hoc centuplam gratiam euidentissime qui fideliter Christo deseruiunt consequuntur, dum pro nomine eius à summis principibus honorantur; ac licet ipsi humanam gloriam non requirant, venerabiles tamen etiam in persecutionum angustijs indicibus cunctis ac potestatibus fiunt, quorum vilitas etiam mediocribus forsitan despicabilis esse potuisset, vel pro obscuritate Natalium, vel pro conditione serui, si in seculari conuersatione mansissent? Pro Christi autem militia nobilitatis nemo status calumniam commouere, nemo obscuritatem generis audebit opponere, quin potius illis ipsius vilissimæ conditionis opprobrijs, quibus confundi & dehonestari solent ceteri, ipsi famuli gloriosius nobilitantur.

Tali beatus Abraham sermone de illusionis nostræ vel origine, vel medela disseruit, atque oculis quodammodo nostris cogitationum, quas diabolus auctor ingesserat, propalauit insidias, nosque ad desiderium nostræ mortificationis accendit, quo etiam multos, licet incompto hæc omnia sermone digesta sint, credimus inflammandos.

Regnum cœlorum violenti rapiunt

Ioan. 6.

*Centupliens recipiunt vi-
ri sancti dū
a principibus
honorantur
pro nomine
Christi.*

